

NAISTEN SEKSUAALINEN VALTA

Feministisen tasa-arvoparadigman kritiikkiä

Henry Laasanen
Pro gradu-tutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteitten ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2006

TIIVISTELMÄ**NAISTEN SEKSUAALINEN VALTA
Feministisen tasa-arvoparadigman kritiikkiä**

Henry Laasanen

Sosiologia

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Kaj Ilmonen

Syksy 2006

113 sivua

Tutkielman tarkoituksena on osallistua sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevään keskusteluun. Tutkielmassa pyritään aluksi osoittamaan naisten seksuaalisen resurssin muodostumisen tavat ja rakentamaan sisältö naisten seksuaalisen vallan käsitteistöille. Naisten seksuaalisella vallalla viitataan miesten riippuvuuteen naisten tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta, joka aiheuttaa miehille jonkinlaisia kustannuksia ja tuottaa naisille jonkinlaisia hyötyjä. Tutkielmassa pyritään kuvaamaan naisten seksuaalisen vallan objektiivisia rakenteita yhteiskunnassa ja kritisoidaan feminististä tasa-arvoparadigmaa sellaisen tasa-arvokäsityksen ylläpitämisestä, jossa naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet yhteiskunnassa jäävät tasa-arvokeskustelun ulkopuolelle.

Tutkielman viitekehystenä on sosiaalisen vaihdon teoria, erityisesti Linda Molmin (1997) käyttämä versio Richard Emersonin valta-riippuvuusteoriasta, jossa taloudellisia lakeja, markkinametaforia ja -analogioita käytetään hyväksi sosiaaliseen tutkimukseen sovellettuina. Feministisen tasa-arvoparadigman kriittisessä tarkastelussa käytetään hyväksi Bourdieun käsitteitä doksa ja symbolinen väkivalta.

Tutkielmassa päädytään siihen johtopäätökseen, että naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet yhteiskunnassa tulisi huomioida paremmin sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevissä keskusteluissa.

Avainsanat: seksuaalinen valta, tasa-arvo, sosiaalisen vaihdon teoria, doksa, symbolinen väkivalta

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Keskeisten käsitteiden määrittely	7
1.2 Lähtökohdat	9
1.3 Metodit	12
1.4 Tutkimustehtävät	14
1.5 Rajoitukset	14
1.6 Sijoittuminen miestutkimuksen kentässä	15
2 SOSIAALISEN VAIHDON TEORIA	18
2.1 Sosiaalinen vaihto ja valta	20
2.2 Tutkielman vaihtoteoreettinen viitekehys	22
2.2.1 Emersonin valta-riippuvuusteoria	23
3 SEKSUAALISUUTTA KÄSITTELEVIÄ TEORIOITA	27
3.1 Evoluutiopsykologia	28
3.2 Feministiset teoriat	30
3.3 Vaihtoteoriat	32
3.3.1 Miesten seksinpuutteen hyväksikäyttö	34
3.3.2 Seksuaalimarkkinateoria	36
4 SEKSUAALISEN VALLAN RAKENTUMINEN	41
4.1 Seksuaalinen halu	41
4.1.1 Miesten seksuaalisen niukkuuden maailma	44
4.2 Naisten seksuaalinen resurssi	45
4.2.1 Kauneus	46
4.2.2 Sex Ratio	49
4.2.3 Naisten seksuaalisuuden tukahduttaminen	50
4.2.4 Seksuaalisen resurssin arvoa alentava kilpailu	52
4.3 Naisten seksuaalinen valta	53
4.3.1 Naisten rakenteellinen seksuaalinen valta	56
4.4 Naisten seksuaalisuuteen kohdistuva vastavalta	58

5 NAISTEN SEKSUAALINEN VALTA YHTEISKUNNASSA	62
5.1 Avioliitto ja prostituutio	62
5.2 Työelämän tasa-arvo	67
5.3 Kaksoispalkkateoria	69
5.4 Miksi hyviä miehiä ei ole enää jäljellä?	72
6 FEMINISTISEN TASA-ARVOPARADIGMAN KRITIIKKIÄ	76
6.1 Tasa-arvo	77
6.2 Feministinen tasa-arvoparadigma	80
6.2.1 Puutteet naisten seksuaalisen vallan huomioimisessa	84
6.2.2 Tasa-arvokeskustelun doksa	87
6.2.3 Symbolinen väkivalta tasa-arvopolitiikassa	89
7 YHTEENVETO JA POHDINTA	93
7.1 Tutkielman metodien ja luotettavuuden arviointia	93
7.2 Tulosten tarkastelu	96
7.2.1 Seksuaalisen vallan käsitteistön merkitys	97
7.2.2 Naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet yhteiskunnassa	99
7.2.3 Johtopäätökset sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta	101
7.3 Jatkotutkimusehdotukset	103
LÄHTEET	106

”Näennäsoppinut tiede lainaa ongelmansa, käsitteensä ja tiedostamisvälineensä itse sosiaalisesta maailmasta. Jokaisen sosiologinimityksen ansaitsevan henkilön olisi kuitenkin sisällytettävä analyysikohteisiinsa kaikki se, millä sosiologia ja sosiologit ovat viattomuudessaan tukeneet virallisten ongelmien tuottamista. Tarkoituksena on riuhtaista tieteellinen järki irti arkisen järjen syleilystä, jotta estettäisiin jälkimmäisen saastuttava vaikutus edelliseen. Maailman itsestään selvän luonteen kokeminen sisältää vakiintuneen järjestyksen perustavan hyväksymisen, jolloin se jää kritiikin ulottumattomiin.” (Bourdieu 1995, 275 - 290)

1 JOHDANTO

Eduskunnan entinen puhemies Riitta Uosukainen nostaa Päivi Lipposen toimittamassa kirjassa *”Akat aidan tekee - miehet käyvät mittaamassa”* (2006, 120) esille naisten seksuaalisen vallan käsitteen. Uosukaisen mukaan naiset käyttävät seksuaalista valtaansa hyväkseen päästäkseen eteenpäin työelämässä. Entinen kulttuuriministeri Tytti Isohookana-Asunmaa myöntää, että naiset saattavat käyttää seksuaalisuuttaan vallan välineenä. Mallitoimistonjohtaja Laila Snellmanista tuntuu hurjalta väittää, että naiset muka joutuisivat pärjäämään seksin avulla työelämässä. Seksuaalinen pelaaminen ja menestyneitten naisten ulkonäkö eivät hänen mukaansa edes sovi yhteen. Laulaja Helena Lindgren pitää sellaista ajattelutapaa vanhanaikaisena, jossa naisten kerrotaan käyttävän seksiä vallan välineenä: *”Minun ystäväpiirissäni ei ole ainakaan ketään, jonka olisi tarvinnut käyttää tällaisia keinoja.”* Diplomiekonomi Lenita Airisto tyrmistyy kuullessaan väitteen työelämässä seksuaalisuuttaan hyväkseen käyttävistä naisista: *”Tällainen ajattelutapa on äärimmäisen loukkaavaa niitä naisia kohtaan, jotka ovat menestyneet omana itsenään ja raa`alla työllä.”* (Serkamo 2006, 46 - 47.) Mitä nuo naiset oikein tarkoittavat puhuessaan naisten seksuaalisesta vallasta? Miksi he sanovat juuri naisten käyttävän seksuaalista valtaa, eikä miesten? Kenellä oikein on seksuaalista valtaa ja kuinka paljon? Mihin seksuaalinen valta perustuu ja miten sitä käytetään?

Naisten seksuaalinen valta on käsite, jota arkikielessä käytetään sujuvasti, mutta josta löytyy vähän tutkittua tietoa. Tässä tutkielmassa pyritään rakentamaan sisältö seksuaalisen vallan käsitteistölle, tarkastelemaan naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksia yhteiskunnassa ja osoittamaan seksuaalisen vallan käsitteistön käyttökelpoisuus sosiologian ja sukupuolitutkimuksen välineenä. Tutkielmassa pyritään kuvamaan naisten seksuaalisen vallan tuottamat objektiiviset rakenteet yhteiskunnassa ja kritisoimaan feminististä tasa-arvoparadigmaa noiden rakenteiden jättämisestä tasa-arvokeskustelun ulkopuolelle.

Tämän tutkielman perusidea naisten seksuaalisesta vallasta voidaan kuvata yksinkertaisimmin ´vähemmän kiinnostuksen periaatteen´ avulla. Vähemmän kiinnostuksen periaatteella tarkoitetaan sitä, että sillä henkilöllä, joka on kiinnostunut suhteesta vähemmän, on hallussaan enemmän valtaa. Jos mies rakastaa naista enemmän kuin nainen miestä, nainen voi saada miehen tekemään paljon useampia asioita kuin päinvastoin. Vähemmän rakastaminen on siten vallan lähde. Sama periaate pätee seksiin. Se osapuoli joka haluaa vähemmän seksiä saa itselleen valtaa. Mitä vähemmän haluat seksiä suhteessa toiseen henkilöön, joka haluaa sitä enemmän, sitä enemmän valtaa sinulla on. Tässä tutkielmassa esitetään, että naiset haluavat seksiä miehiä vähemmän markkinakontekstissa ja siten seksistä muodostuu naisille sellainen resurssi, jota miehet haluavat ja jota naiset kontrolloivat. Vähemmän kiinnostuksen periaatteen mukaisesti seksistä kieltäytymisestä tulee naisten seksuaalisen vallan lähde. Kontrolloimalla miesten seksin saantia, naiset voivat vaikuttaa merkittäväällä tavalla miesten käyttäytymiseen. Saadakseen seksiä, miesten on tehtävä erilaisia asioita miellyttääkseen naisia, eli toisin sanoen, miesten on maksettava seksistä tavalla tai toisella. (Baumeister & Tice 2001, 10 - 14.)

Tutkielman ensimmäisessä luvussa määritellään keskeiset käsitteet, asetetaan tutkielmalle lähtökohdat, esitellään metodit ja tutkimustehtävät ja asetetaan rajoitukset. Toisessa luvussa tutustutaan sosiaalisen vaihdon teoriaan ja tutkielmassa käytettyyn vaihtoteoreettiseen viitekehykseen. Kolmannessa luvussa perehdytään seksuaalisuutta käsittelevään teoriaperinteeseen sekä tämän tutkielman keskeisimpään seksuaalimarkkinoita käsittelevään lähdekirjallisuuteen. Neljäs luku käsittelee naisten seksuaalisen resurssin muodostumisen tapoja, naisten seksuaalisen vallan rakentumisen periaatteita, sen aktuaalista käyttöä ja rakenteellista ulottuvuutta sekä naisten seksuaalisuuteen kohdistuvaa

vastavaltaa. Viidennessä luvussa tarkastellaan naisten seksuaalisen vallan yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Kuudennessa luvussa kritisoidaan feminististä tasa-arvoparadigmaa Bourdieun symbolisen väkivallan käsitteistön avulla naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksien jättämisestä tasa-arvokeskustelun ulkopuolelle. Seitsemännessä luvussa on vuorossa käytettyjen metodien ja tutkielman luotettavuuden arviointi, tulosten tarkastelu ja jatkotutkimusehdotusten esittely.

1.1 Keskeisten käsitteiden määrittely

Seuraavat käsitteet on määritelty Molmin (1997, 1 - 43: 281 - 282) käyttämän sosiaalisen vaihdon teorian version avulla. **Resurssit** ovat toimijan omistuksia tai käyttäytymisen kykyjä, joita muut toimijat arvostavat. Resurssit riippuvat niiden arvosta muille ja siten ne ovat suhteiden ominaisuuksia, eivät toimijoiden ominaisuuksia. **Naisten seksuaalinen resurssi** viittaa miesten arvostamaan naisten seksuaaliseen attraktiivisuuteen. Seksuaalinen resurssi koostuu siten ruumiista (omistus) ja käytöksestä (käyttäytymisen kyvyt). Naisten seksuaaliseen resurssiin viitataan arkipuheessa sellaisilla ilmauksilla kuin kauneus, viehättävyys tai seksikkyys. Naisten seksuaalisen resurssin arvo on riippuvainen kysynnästä ja tarjonnasta, naisten välisestä kilpailusta, vaihtelusta ´tuotteen´ laadussa, myyjien välisistä salaliitoista ja muista vastaavista tekijöistä (Baumeister & Vohs 2004). **Seksuaalinen valta** on niiden potentiaalisten kustannusten suuruus, jonka seksuaalista resurssia hallitseva toimija voi toiselle toimijalle aiheuttaa. Seksuaalisen vallan suuruus on siten yhtä suuri kuin toisen toimijan riippuvuus seksuaalisen resurssin haltijan tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta. Riippuvuuden voidaan taloudellisin termein ilmaista ajatella koostuvan kysynnästä ja tarjonnasta. **Naisten seksuaalisella vallalla** viitataan miesten riippuvuuteen naisten tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta, joka aiheuttaa miehille jonkinlaisia kustannuksia ja tuottaa naisille jonkinlaisia hyötyjä.

Seksuaalisella halulla (sex drive) viitataan motivaatioon ryhtyä seksuaaliseen aktiviteettiin. Jos henkilöllä A on suurempi seksuaalinen halu kuin henkilöllä B, niin henkilö A haluaa seksiä useammin, nopeammin, useammissa muodoissa, useampien partnereiden kanssa, useammissa olosuhteissa ja niin edelleen (Baumeister & Tice 2001, 99). Seksuaalinen halu on hypoteettinen konstruktio, jota mitataan tutkimuksissa

seksuaalisten asenteiden, käyttäytymisen ja halun (desire) ilmenemisen kautta (Baumeister 2000). Tässä tutkielmassa seksuaalisella halulla viitataan seksuaaliseen haluun markkinakontekstissa (ei seksuaaliseen haluun parisuhteen sisällä). **Naisten seksuaalisuuteen kohdistuva vastavalta** viittaa tutkielmassa kaikkiin niihin legitiimeihin ja ei-legitiimeihin yrityksiin, joilla miehet yrittävät päästä käsiksi naisten seksuaalisuuteen ja joiden avulla naisten seksuaalisen resurssin arvoa yritetään halventaa.

Seksuaalimarkkinoilla viitataan kulttuuriseen heteroseksuaaliseen yhteisöön, jossa seksuaalinen resurssi toimii vaihdon välineenä ja johon taloudellisten lainalaisuuksien, kuten kysynnän ja tarjonnan lain ajatellaan vaikuttavan. Myös aikaisempi sosiologinen seksuaalisen toiminnan ja seksuaalisen haluttavuuden tutkimuksen traditio on rakentunut pääosin markkinametaforille ja taloudelliselle viitekehykselle (Martin & George 2006). Sosiaalisen vaihdon teoriaan on sisällytettävä myös välttämätön markkinan käsite, joka kuitenkin eroaa taloustieteen esittämästä markkinoiden käsitteestä. Markkinoiden käsite korostaa toimijoiden välisen suhteen keskeisyyttä. Markkinaprosessit ovat mukana sisältäen merkittäviä implikaatioita sosiaalista valtaa ja roolisuhteiden luonnetta koskien. (Emerson 1972a, 46.) Heteroseksuaalisen yhteisön ajatellaan toimivan markkinapaikkana, jossa miehet hakevat seksiä naisilta tarjoamalla muita resursseja seksin vastikkeeksi. Yksittäisten pariin seksuaalisten aktiviteettien ajatellaan olevan yhteydessä markkinapaikkaan, sen sijaan, että ne olisivat täysin yksityisiä. Seksuaalisten neuvottelujen ajatellaan tapahtuvan kulttuurisen systeemin kontekstissa, jossa miehet ovat ostajan ja naiset myyjän rooleissa - markkinapaikalla, jossa seksin hintaan vaikuttavat muiden ostajien ja myyjien välinen kaupankäynti. (Baumeister & Vohs 2004.)

Feministisellä tasa-arvoparadigmalla viitataan hallitsevaan tieteelliseen perusnäkemykseen sukupuolten välisestä tasa-arvosta, joka määrittää, mitä tulee tutkia, millaisia kysymyksiä tulee esittää, kuinka nuo kysymykset esitetään ja kuinka tutkimustuloksia tulisi tulkita. Valtion harjoittaman tasa-arvopolitiikan ajatellaan rakentuvan feministisen tasa-arvoparadigman varaan ja toimivan sen legitimoijana. **Diskurssi** tarkoittaa ryhmää lausumia, joiden avulla jostakin aiheesta voidaan puhua (Lehtonen 1998, 67; Hall 1999, 98). Yhtä tärkeää kuin diskurssiin sisältyvät lausumat ovat ne lausumat, jotka diskurssi sulkee ulkopuolelleen. **Feministisellä tasa-arvodiskurssilla** viitataan siihen ryhmään lausumia suomalaisessa, pohjoismaisessa ja länsimaisessa tasa-arvopolitiikassa, joiden kautta sukupuolten välisestä tasa-arvosta voidaan puhua. **Doksa**

viittaa siihen yhteiskunnassa vallitsevaan tilaan, jossa naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet koetaan niin itsestään selväksi osaksi todellisuutta, että niiden vaikutuksia sukupuolten välisten suhteiden rakentumisessa ei havaita sekä tilaan, jossa poliittisesti tuotettu feministinen tasa-arvokäsitys koetaan niin luonnolliseksi ja yhteiskunnan objektiivisia rakenteita vastaavaksi, että sen keinotekoisuutta ei kyetä havaitsemaan. **Symbolinen valta** viittaa tutkielmassa siihen muotoon, jonka naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet saavat, kun niitä tarkastellaan sellaisten havaintokategorioiden kautta, jotka tunnistavat niiden spesifit logiikat. **Symbolinen väkivalta** viittaa tutkielmassa feministisen tasa-arvodiskurssin tuottajien valtaan luoda sanojen avulla sellainen kuva maailmasta, joka palvelee naisten etuja ja jonka tavoitteena on uusintaa ja legitimoida jo olemassa olevat naisten seksuaalisen vallan tuottamat olosuhteet symbolisen vallankäytön avulla.

1.2 Lähtökohdat

Tutkielman sosiologinen lähtökohta sijaitsee bourdieulaisessa ajattelussa, jossa arkista todellisuutta ei pidetä itsestään selvästi totena. Sosiologinen ajattelutapa tekee mahdolliseksi jokapäiväisten käsitysten kyseenalaistamisen ja tietoisien etäntymisen totunnaisista ajattelutavoista. Koska sosiologian näkökulmat ja tutkimustulokset menevät totunnaisia käsityksiä syvemmälle, paljastavat piileviä ongelmia ja avaavat näkyviin uusia vaihtoehtoja, sosiologiassa on käytössään vahva kriittinen potentiaali. (Bourdieu 1987, 40.) Tutkielmassa pyritään Bourdieun tapaan todellisuuden kaksinkertaiseen lukemiseen, jossa ensin tarkastellaan naisten seksuaalisen vallan objektiivisia rakenteita yhteiskunnassa, jotka sijaitsevat tietoisuudessa ilmenevien motiivien ja aikomusten ulkopuolella. Toiseksi pyritään tarkastelemaan niitä symbolisia luokittelujärjestelmiä, joiden avulla feministinen tasa-arvoparadigma ylläpitää ja legitimoii naisten seksuaalisen vallan objektiivisten rakenteiden tuottamat valtasuhteet yhteiskunnassa. (vrt. Siisiäinen 2006.)

Tutkielmassa on mukana monitieteellinen ulottuvuus sisältäen yhteyksiä evoluutiopsykologiaan¹, taloustieteeseen, naistutkimukseen, miestutkimukseen, sosiaalipsykologiaan ja seksologiaan. Tutkielman tarkoituksena on osallistua sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevään keskusteluun. Sukupuolten välisen tasa-arvon sisällön

¹ Evoluutiopsykologiassa viitataan tutkielmassa kattokäsitteenä myös muihin evoluutioteoriaan perustuviin ihmisen seksuaalisuutta tarkasteleviin tutkimusohjelmiin.

osalta tutkielma ottaa lähtökohdakseen Suomessa ja Euroopan Unionissa yleisesti hyväksytyt (Euroopan Unioni 2004; Tasa-arvovaltuutettu 2005) tavoitteet vallan, resurssien ja mahdollisuuksien tasaamisesta sukupuolten välillä. Tutkielmassa ajatellaan, että tasa-arvo koskee yhtä lailla niin miehiä kuin naisiakin.

Tutkielman lähtökohtahypoteesi naisten seksuaalisesta vallasta on otettu evoluutiopsykologiasta. Rotkirch (2005; ks. myös Sandersson 2003) suosittaa evoluutiopsykologian käyttämistä sosiologiseen seksuaalisuuden tutkimukseen yhdistettynä. Batten kuvaa teoksessaan *”Sexual Strategies – How Females Choose Their Mates”* naisten seksuaalisen vallan rakentumisen seuraavasti: *”Tiettyyn rajaan asti miehet ovat sitä, mitä naiset haluavat heidän olevan, viitaten siihen suunnattomaan valtaan, joka sisältyy naisten preferensseihin miesten suhteen”* (1992, 22). Tutkielmassa seksin ajatellaan olevan sellainen resurssi, jota naiset hallitsevat ja jota miehet haluavat (ks. esim. Symons 1979, 260; Buss 1996, 312; Baumeister & Tice 2001; Wilson 2002, 44; Baumeister & Vohs 2004; Tammissalo 2005, 67). Seksi edustaa siten palvelua tai palkkiota, jonka nainen voi tarjota tai sitten pidättäytyä sen tarjoamisesta. Tietyissä mielessä koko ihmisen seksuaalisuutta käsittelevän kirjallisuuden voidaan ajatella dokumentoivan tuon väitteen, vaikka vain harvat kirjoittajat ovat tuoneet tuon näkökulman esiin eksplisiittisesti. (Symons 1979, 253.) Seksin naisten hallitsemana resurssina ajatellaan tutkielmassa olevan seuraus miesten suuremmasta seksuaalisesta halusta (ks. esim. Oliver & Hyde 1993; Baumeister & Catanese & Vohs 2001; Baumeister & Tice 2001, 95 - 215; Tammissalo 2005, 67 - 69) seksuaalimarkkinakontekstissa, joka saa aikaan miesten riippuvuuden naisten tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta. Miesten suurempi seksuaalinen halu voidaan yhdistää evoluutiopsykologian ennustamiin ja empiirisesti todentamiin eroihin miesten ja naisten lisääntymisstrategioissa (ks. esim. Okami & Schackelford 2001; Tammissalo 2005). Tutkielmassa tavoitellaan muiltakin osin yhteensopivuutta evoluutiopsykologisen ihmisen seksuaalisuutta käsittelevän tutkimuksen kanssa, koska voidaan ajatella (ks. esim. Roos & Rotkirch 2003; Rotkirch 2005; Niemelä & Tammissalo 2006), että yhteiskuntatieteellinen tutkimus ei saisi olla ristiriidassa ihmisen biologisen tutkimuksen kanssa. Posner (1992, 7 - 8: 108) kutsuu biologisen ja taloudellisen terminologian yhdistämistä *”bio-ekonomiseksi teoriaksi seksuaalisuudesta”*.

Tutkielman konteksti on suomalaisissa, pohjoismaisissa ja länsimaisissa seksuaalisuuteen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvissä keskusteluissa. Seksuaalimarkkinoiden ja

seksuaalisen vallan aktuaalisen käytön osalta tarkastelut soveltuvat parhaiten 1960-luvulta alkaneeseen seksuaalisen vallankumouksen jälkeiseen aikaan länsimaisissa yhteiskunnissa, joita luonnehtivat seuraavat piirteet: 1) Ehkäisyteknologian kehittyminen ja sen vapaa saatavuus. Ehkäisyteknologian kehitys vähensi ratkaisevalla tavalla naisten seksuaalisen toimijuuden suurinta kustannusta, raskauden uhkaa. 2) Seksuaalimoraalin muuttuminen sallivaksi seksi- ja parisuhdekäytäntöjen osalta. 3) Ehkäisyteknologia ja salliva sukupuolimoraali vapauttivat naiset seksuaalisina toimijoina enemmän tai vähemmän vapaiksi aktuaalisen seksuaalisen vallan käyttäjiksi. 4) Naisten kouluttautumisen ja työssäkäynnin yleistymisen mukana naisille avautui mahdollisuus saada taloudellisia resursseja myös muualta kuin miehiltä, mikä lisäsi naisten riippumattomuutta miehistä. Naisten aktuaaliseen seksin harjoittamiseen liittyvien kustannusten radikaali väheneminen ja oman työnteon kautta saavutettu riippumattomuus miesten tarjoamista taloudellisista resursseista ovat historiallisessa tarkastelussa uusi ilmiö ja ne tarjoavatkin tälle tutkielmalle sen kontekstin, jossa naisten seksuaalisesta vallasta puhuminen on tullut mielekkääksi ja ajankohtaiseksi.

Tutkielma keskittyy tarkastelemaan naisten hallussa olevaa seksuaalista valtaa jättäen miesten hallussa olevan seksuaalisen vallan tietoisesti tarkastelun ulkopuolelle seuraaviin oletuksiin perustuen: 1) Naisilla on ryhmänä kokonaisuudessaan seksuaalista valtaa merkittävästi enemmän kuin miehillä. 2) Suurimmalla osalla naisista on merkittävän paljon seksuaalista valtaa nuorena aikuisuudessa (ks. esim. Kenrick & Trost & Sheet 1996, 46). 3) Naisten seksuaalisen vallan rakenteellisesta ulottuvuudesta miehille aiheutuvien kustannusten ajatellaan tutkielmassa kuuluvan vain miehille ja ilmenevän maskuliinisessa rooliodotuksessa. Myös miehillä ajatellaan olevan hallussaan seksuaalista valtaa, mutta sitä ajatellaan olevan merkittävässä määrin vain pienellä miesten joukolla ja miehillä ryhmänä selvästi vähemmän kuin naisilla. Miesten seksuaalisen attraktiivisuuden ajatellaan rakentuvan suurelta osaltaan muiden resurssien kuin seksuaalisen resurssin hallinnasta, kuten esimerkiksi sosiaalisen statuksen ja taloudellisten resurssien hallinnasta (ks. esim. Buss 1995, 26; Kenrick & Trost & Sheet 1996, 46; Tammisalo 2005, 257 - 261). Tutkielmassa naisten hallitseman seksuaalisen resurssin ei ajatella olevan yksiselitteinen etu naisille, vaan samalla myös merkittävä ongelmien aiheuttaja raiskausten, seksuaalisen häirinnän ja muiden vastaavien naisten seksuaalisuuteen kohdistuvien vastavallan muotojen seurauksena. Ongelmallisinta seksuaalisen resurssin hallinnan voidaan ajatella olevan lapsille, jotka altistuvat pedofiliaalle ja lesboille, jotka eivät halua seksuaalista huomiota

heteroseksuaalisilla markkinoilla.

Tutkielman keskeisimpänä lähteenä voidaan pitää sekä sisällön että viitekehyksen osalta Roy F. Baumeisterin ja Kathleen Vohsin artikkelia ”*Sexual Economics: Sex as Female Resource for Social Exchange in Heterosexual Interactions.*” (2004), joka päättyy seksuaalisen vaihdon tarkasteluissaan samantyyppisiin johtopäätöksiin tässä tutkielmassa esitettyjen ajatusten kanssa. Muista tutkielmalle läheisistä seksuaalimarkkinoita käsittelevistä lähteistä voidaan mainita Donald Symonsin teos ”*The Evolution of Human Sexuality*” (1979) ja Roy F. Baumeisterin ja Dianne Ticen teos ”*The Social Dimension of Sex*” (2001). Tasa-arvonäkökulman osalta keskeisiä lähteitä ovat Warren Farrellin kirjat ”*The Myth of Male Power*” (1994), ”*Why Men Earn More. The Startling Truth Behind the Pay Gap – And What Women Can Do About It.*” (2005) sekä Pasi Malmin tekeillä oleva väitöskirja ”*Discrimination against Men: Appearance and Causes in the Context of a Western Welfare State.*” (2006).

1.3 Metodit

Tutkielman viitekehyksenä on sosiaalisen vaihdon teoria, jossa taloudellisia lakeja, markkinametaforia ja -analogioita käytetään hyväksi sosiaaliseen tutkimukseen sovellettuina. Sosiaalisen vaihdon teorian käytön tarkoituksena on tavoittaa seksuaalisen vaihdon monimuotoisuus sekä seksuaalimarkkinoilla että pitempikestoisempien vaihdon prosessien varaan rakentuvissa parisuhteissa. Tutkielmassa käytetään hyväksi erityisesti Linda Molmin (1997) sosiaalisen vaihdon teorian versiota, joka perustuu Richard Emersonin valta-riippuvuusteoriassa (1962; 1972a; 1972b) esittämille ajatuksille. Molmin (1997, 4) mukaan Emersonin valta-riippuvuusteoria on muodostanut sen perustan, jonka oletusten varaan moderni sosiaalisen vaihdon teoria on rakentanut vallan tutkimustaan viimeisten vuosikymmenien aikana. Emersonin ajatuksia (1976) seuraten tutkielmassa ajatellaan, että sosiaalisen vaihdon teoriaa voidaan käyttää laajana viitekehyksenä, jossa myös muita hyötyjä ja vaihtoa tarkastelevia teorioita voidaan keskusteluttaa keskenään.

Emersonin aloittamalla vaihtotraditiolla on kolme keskeistä piirrettä. Ensiksi, sen tavoite on jatkuvan abstraktin valtaa ja vaihtoa käsittelevän teorian kehittäminen. Toimijat jotka

vaihtavat resursseja voivat olla yksilöitä tai ryhmiä ja vaihdot voivat tapahtua perheissä, työpaikoilla tai kansainvälisissä suhteissa jne. Toiseksi, vaihtoteoria perustuu instrumentaaliseen mallille ihmisen käytöksestä. Se keskittyy niihin hyötyihin ja kustannuksiin, joita ihmiset saavat tai antavat sosiaalisessa kanssakäymisessä. Keskeiset oletukset toimijoiden käyttäytymisestä otetaan joko oppimisteorioista tai rationaalisen valinnan teorioista. Vaihtoteorian fokus ei ole toimijoiden tekemissä valinnoissa, vaan toimijoiden välisissä suhteissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, joka on niiden valintojen seuraus. (Molm 1997, 4.) Sosiaalisen vaihdon teorian pioneerit Homans, Blau, Thibault ja Kelley, ja Emerson käyttivät kaikki hyväkseen oppimisteorioiden behavioristisia periaatteita. Mikään sosiaalisen vaihdon teorioista ei perustu siten pelkästään mikroekonomiassa käytettyyn rationaalisen valinnan periaatteeseen, vaan osaltaan käyttäytymisteorioihin. Myös tässä tutkielmassa ajatellaan, että toimijat käyttävät sekä behavioristisia että tarkoituksellisia strategioita tavoitteidensa edistämiseen. (Molm 1997, 12 - 15.)

Feministisen tasa-arvoparadigman kriittisessä tarkastelussa käytetään hyväksi Bourdieun doksan ja symbolisen väkivallan käsitteitä. Tutkielmassa pyritään osoittamaan tasa-arvokeskustelun ulkopuolelle jäävä itsestäänselvyyksien alue, doksa. Doksa edustaa suurinta mahdollista uskollisuutta vallitsevalle järjestykselle, koska sen olemassaoloa ei edes tiedosteta ja siten kyetä kyseenalaistamaan. Kritiikki, joka tuo keskustelemattoman keskustelun kohteeksi, määrittelemättömän määritellyksi, voi tuottaa objektiivisuuden kriisin rikkomalla subjektiivisten ja objektiivisten rakenteiden välisen yhteensopivuuden tuhoamalla doksan itsestään selvyuden. Silloin sosiaalinen maailma menettää itsestään selvän luonteensa ja kysymys sosiaalisten faktojen keinotekoisuudesta voidaan esittää. (Bourdieu 1977, 169.) Symbolisen väkivallan käsitteen avulla pyritään hahmottamaan teoreettisesti naisten seksuaalisen vallan tuottamien rakenteiden ja asemien uudistamista. Symbolisen väkivallan käsitteen kautta voidaan ymmärtää sitä, että vaikka ihmiset tekevät historiansa itse, he eivät tee sitä itse valitsemillaan kategorioilla. Bourdieun tapaan tutkielmassa uskotaan sosiologian kriittiseen voimaan, joka piilee symbolisen väkivallan mekanismien paljastamisessa, joka saattaa olla piinallista sekä hallitsevien etujen toteuttamisen, että myös ´uhrien´ itsetiedostuksen kannalta. (vrt. Siisiäinen 2004.)

1.4 Tutkimustehtävät

Tutkielmassa pyritään aluksi osoittamaan naisten seksuaalisen resurssin muodostumisen tavat. Naisten seksuaalisen vallan ajatellaan olevan naisten seksuaalisen resurssin hallinnasta seuraava emergentti ilmiö. Sosiaalisen vaihdon teorian viitekehyksessä tuotetaan sisältö seksuaalisen vallan käsitteistölle, jossa naisten seksuaalisen vallan aktuaalinen käyttö, sen rakenteellinen ulottuvuus ja naisten seksuaalisuuteen kohdistuva vastavalta erotetaan toisistaan. Tavoitteena on siten korjata aikaisemmissä tieteellisissä ja arkisissa keskusteluissa ilmeneviä puutteita naisten seksuaalisen vallan käsitteen kirjavassa ja epätäsmällisessä käytössä ja osoittaa naisten seksuaalisen vallan käsitteistön käyttökelpoisuus sosiologian ja sukupuolitutkimuksen välineenä.

Toiseksi pyritään osoittamaan naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksia yhteiskunnassa. Tarkastelun kohteena ovat ne hyödyt, joita naiset seksuaalisen valtansa avulla saavat sekä ne kustannukset, joita naisten seksuaalisesta vallasta miehille aiheutuu. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti parisuhteisiin ja työelämään liittyvät naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet.

Lopuksi kritisoidaan hallitsevaa feminististä tasa-arvoparadigmaa Bourdieun symbolisen väkivallan käsitteistön avulla sellaisen doksan ylläpitämisestä, jossa naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet jäävät tasa-arvokeskustelun ulkopuolelle. Pyrkimyksenä on doksan käsitteen avulla osoittaa, että feministinen tasa-arvodiskurssi sulkee rajojensa ja samalla keskustelun ulottumattomiin miesten tasa-arvon kannalta merkittäviä ongelmia. Tavoitteena on kyseenalaistaa vallitseva määrittely sukupuolten välisestä tasa-arvosta kerettiläisen puheen avulla ja tuoda naisten seksuaalisen vallan doksa mielipiteen kentälle, keskustelun kohteeksi.

1.5 Rajoitukset

Tutkielmassa tarkastellaan seksuaalisia toimijoita heteroseksuaalisessa yhteisössä. Tarkastelujen ulkopuolelle jäävät siten pelkästään homoseksuaalisilla markkinoilla toimivat henkilöt ja muut, syystä tai toisesta seksuaalisen toimijuuden ulkopuolelle jäävät henkilöt,

kuten lapset.

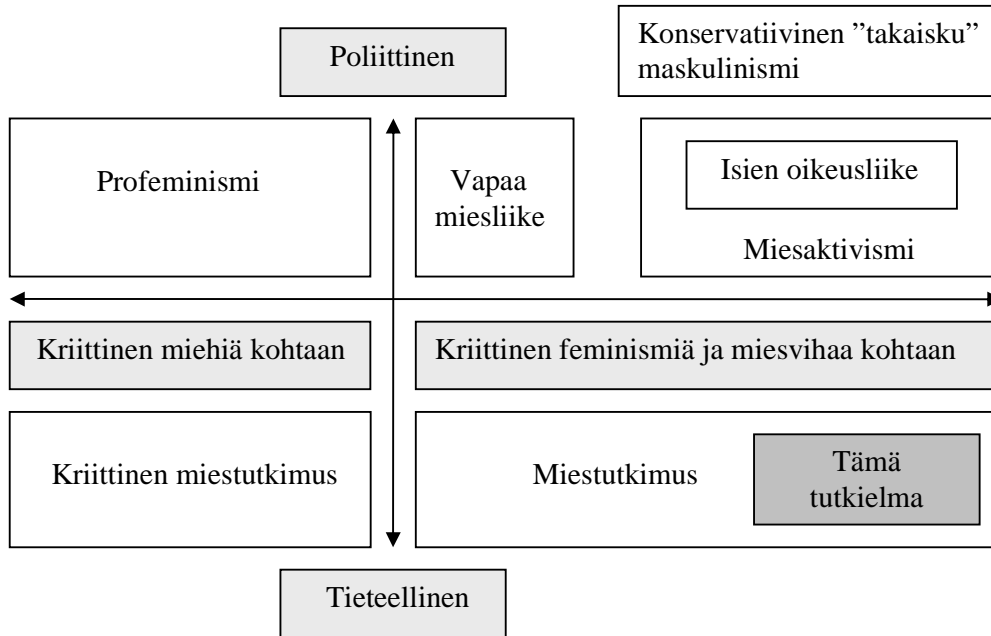
Tutkielmassa käytetty miesnäkökulmainen tulkintakehys asettaa tutkielman painopisteen naisten hallussa olevan vallan ja miesten kohtaamien tasa-arvo-ongelmien tarkasteluun. Tutkielma jättää siten tietoisesti käsittelynsä ulkopuolelle merkittävän osan hallitsevaan feministiseen tasa-arvoparadigmaan sisältyvistä tasa-arvo-ongelmista, joissa valta asetetaan miehille, joissa miehet nähdään pääasiallisina tasa-arvo-ongelmien aiheuttajina ja naiset uhreina. Symonsin (1979, 272) ajatuksia seuraten voidaan myös ajatella, että naiset ja miesten enemmistö elävät erilaisissa ´seksuaalisissa todellisuuksissa´. Naisten saattaa siten olla miehiä vaikeampi ymmärtää sitä seksuaalisen niukkuuden maailmaa, missä suurin osa miehistä elää (Baumeister & Tice 2001, 180 - 215), jonka asettamalle perustalle naisten seksuaalinen valta rakentuu. On syytä huomata, että tutkielmassa ei tarkastella psykologisen tason koettuja motiiveja tai aikomuksia, vaan pikemminkin sosiaalisia faktoja (Durkheim 1982, 33 - 42), jotka sijaitsevat tietoisuuden ulkopuolella. Tutkielmassa sosiaalista elämää ei siten pyritä tarkastelemaan siihen osallistuvien näkökulmasta käsin, vaan tietoisuutta pakenevien syvällisempien syiden perusteella.

Sosiaalisen vaihdon teorian varaan rakentuvalle instrumentaaliselle viitekehykselle ominaiseen tapaan lopputuloksen vahvuus on pikemminkin mallin yksinkertaisuudessa ja selkeydessä kuin yksityiskohtien runsauden ja elämän monimuotoisuuden huomioimisessa. Lopputuloksena onkin melko yksiulotteinen kuva maailmasta, jossa ihmisten välinen kanssakäyminen tyypistyy erilaisiksi vaihdon muodoiksi.

1.6 Sijoittuminen miestutkimuksen kentässä

Tämä tutkielma voidaan asettaa sosiologian ohessa miestutkimuksen alaisuuteen kuuluvaksi². Tutkielman sijainti miestutkimuksen kentässä voidaan esittää Malmin (2006, 20) mukaan muokatulla kuviolla 1, jossa tämä tutkielma asettuu tieteelliseen ja feminismiin kriittisesti suhtautuvaan positioon.

² Tai sukupuolitutkimuksen.



Kuvio 1 Tutkielman sijoittuminen miestutkimuksen kentässä (Malmi 2006, 20)

Malmi (2006, 20 - 21) kertoo, että akateeminen miesten ja maskuliinisuuden tutkimus on jakaantunut kahteen pääasialliseen tutkimusohjelmaan, jotka ovat jossain määrin vastakkaisia toisilleen ja joilla on yhteyksiä poliittisiin miesliikkeisiin. Tunnetuin miestutkimuksen tutkimusohjelma Euroopassa on kriittinen miestutkimus, joka keskittyy kritisoidaan traditionaalista hegemonista maskuliinisuutta ja joka näkee miehet syypäänä olemassa oleviin tasa-arvo-ongelmiin sukupuolten välillä. Kriittisen miestutkimuksen paradigma on hyvin profeministinen ja samalla vihamielinen sellaisia teorioita kohtaan, jotka näkevät naiset tai feministit syyllisinä miesten kohtaamiin tasa-arvo-ongelmiin. Kriittisen miestutkimuksen parissa ideaa miesten kohtaamasta syrjinnästä naisten taholta pidetään absurdina. Kriittisen miestutkimuksen paradigmaa voidaankin pitää jossain määrin miesvastaisena, koska se olettaa, että miehissä on jotain perustavanlaatuisesti pielessä ja että maailmasta ei tule parempi paikka ennen kuin miehet tekevät jotakin eri tavalla. Miestutkimus on angloamerikkalainen tutkimusohjelma, joka käyttää hyväkseen feministien luomia sukupuoliteorioita, mutta joka ei pidä miehiä pääsyyinä sukupuolten välisiin tasa-arvo-ongelmiin. Sen juuret ovat ihmisoikeusliikkeessä ja lakiasioiden analyysissä. Se pyrkii tuomaan valoa sellaisiin kaksoisstandardeihin, jotka suosivat naisia ja syrjivät miehiä. Syrjivää lainsäädäntöä ja puolueellisia tutkimusraportteja, joissa miehet kuvataan sosiaalisten ongelmien syyksi, kritisoidaan miesvihaisen ilmapiirin luomisesta. Miestutkimuksen tutkimusohjelma on suhteellisen laaja pitäen sisällään tutkijoita, jotka

pitävät olemassa olevaa sukupuolijärjestelmää väistämättömänä ja tutkijoita, jotka suhtautuvat kriittisesti olemassa oleviin sukupuolirooleihin ja pitävät niitä potentiaalisesti haitallisina sekä miehille että naisille.

2 SOSIAALISEN VAIHDON TEORIA

”Vaihtoteoreettinen lähestymistapa sosiologiassa on ei-taloudellisten sosiaalisten tilanteiden taloudellista analyysii” (Emerson 1976, 336).

Sosiaalisen vaihdon teoria olettaa, että kaikkea sosiaalista elämää voidaan periaatteessa tarkastella toimijoiden välisten resurssien tai palkintojen vaihdon kautta, jossa ihmiset pyrkivät saamaan hyötyjä ja välttämään kustannuksia. Inhimillisen käytöksen perustan nähdään sijaitsevan palkintojen, materiaalistien resurssien ja sekundaarisesti symbolisten ominaisuuksien vaihdossa. Tavoitteena on ylittää sosiaalisten tieteiden rajoja yhdistäen eritoten sosiologiaa, taloustiedettä, psykologiaa ja valtio-oppia - käyttämällä hyväkseen taloudellista viitekehystä, eritoten markkinametaforia ja -ologioita sosiaaliseen analyysiin sovellettuina. Sosiaalisen vaihdon teoria tarjoaa sosiologialle selkeän materialistisen ja resursseihin perustuvan käsitteellisen perustan sosiaaliselle toiminnalle ja on siten hyvin sopiva materiaalistien ja muunlaisien vaihdon tarkasteluun. (Zafirovski 2005.) Taloudellisten lakien, kuten rajahyödyn tai kylläisyyden (satiation) periaatteen sekä kysynnän ja tarjonnan lain ajatellaan pätevän myös sosiaalista vaihtoa tarkasteltaessa. Sosiaalisen vaihdon teorian keskeisenä tavoitteena on tuoda joitakin lisänäkömyksiä vallan käsitteeseen ja siihen liittyviin ilmiöihin. Avainnäkökohtia tuossa suhteessa ovat vallan käsitteen yhdistäminen resursseihin tai varallisuuteen sekä assosiaatio vallan ja riippuvuuden välillä. Sosiaalisen vaihdon teorialla onkin kunnianhimoiset tavoitteet vallan teoreettisen analyysin suhteen. (Zafirovski 2003.)

Georg Simmel oli ensimmäinen sosiologi, joka korosti sosiaalisen vaihdon ja vuorovaikutuksen merkitystä perustavanlaatuisena inhimillisen toiminnan muotona. Suurin osa ihmisten välisistä suhteista voidaankin ymmärtää erilaisina vaihdon muotoina. Vuorovaikutus on kattavampi ilmaisu ja vaihto kapeampi, mutta ihmissuhteissa vuorovaikutus ilmenee useimmin sellaisissa muodoissa, jotka voidaan tulkita vaihdoksi.

Usein jää huomaamatta, kuinka yksipuoliselta näyttävä aktiivisuus perustuukin vastavuoroisuuteen. Jokaista vuorovaikutustilannetta onkin ajateltava vaihtona: jokaista keskustelua, jokaista hellyydenosoitusta, jokaista katsetta toiseen henkilöön. Ihmisten välinen vuorovaikutus ja tavaroiden vaihto eivät eroa toisistaan siten, että tavaroiden vaihdossa annettaisiin jotakin, mitä henkilö omistaa ja vuorovaikutuksessa ei annettaisi. Vaihtoa ei suoriteta vuorovaikutuksessa toisen henkilön omistaman objektin vuoksi, vaan tyydyttääkseen sellaisia tunteita, joita henkilö ei omista. Se, että ihmiset vaihtavat tavaroita, ei ole pelkästään taloustiedettä koskeva asia, sillä faktat eivät tyhjene taloustieteelliseen asioiden kuvaamiseen. Me olemme harvoin tietoisia siitä, että meidän koko elämämme, tietoisuuden näkökulmasta katsottuna, koostuu arvojen kokemisesta ja arvioimisesta. Vaihdon kautta jokaisen objektin arvo realisoituu toisessa objektissa. Vastavuoroisessa vaihdossa molemmat objektit poistuvat pelkän subjektiivisen arvon piiristä ja objektin arvo määräytyy automaattisesti riippumatta siihen sisältyvästä subjektiivisesta arvosta. Vaihdon tarkoituksena on lisätä arvon yhteismäärää - kukin vaihdon osapuoli saa enemmän kuin mitä hänellä oli ennen vaihtoa. Kun vaihdamme älyllisiä resurssejamme keskustelussa tai esittelemme persoonaamme, ne eivät vähene vaihdossa. Vaihdon käsite ymmärretään usein väärin ajatuksena, jossa vaihdon kohteena olevat elementit ovat vaihtajan ulkopuolella, mutta oikeasti se viittaa vain subjektien välisiin olosuhteisiin tai muutokseen subjektien välillä - ei suinkaan johonkin, mikä sijaitisi objektiivisesti subjektien välillä. Halu itsessään ei voi luoda arvoa, ellei se kohtaa esteitä. Jos jokainen halu voitaisiin tyydyttää ilman kamppailua, taloudellista vaihtoa ei olisi voinut koskaan kehittyä. (Simmel 1978, 55 - 88.)

Blaun (1964) mukaan sosiaalista vaihtoa voidaan havaita kaikkialla, kunhan ensin herkistymme tuolle käsitteelle - ei pelkästään markkinasuhteissa, vaan myös ystävytydessä ja jopa rakkaudessa. Sosiaalinen vaihto eroaa tärkeillä tavoin taloudellisesta vaihdosta. Suurin ja perustavanlaatuisin ero löytyy siitä, että sosiaalinen vaihto perustuu epäspesifeille velvollisuuksille, kun taas taloudellisessa vaihdossa muodollinen sopimus kertoo tarkan vaihdettavan määrän suuruuden. Sosiaalisessa vaihdossa toinen henkilö tekee toiselle palveluksen ja vaikkakin yleisenä odotuksena on jonkinlainen vastapalvelus tulevaisuudessa, vastapalveluksen tarkkaa luonnetta ei ole sovittu etukäteen. Koska sosiaalisessa vaihdossa ei ole mitään tapaa sopia soveliaasta vastapalveluksesta, vaaditaan luottamusta siihen, että toinen osapuoli täyttää oman osansa vaihdosta. (Blau 1964, 88 - 97.) Sosiaalisen vaihdon teorian ero psykologiaan ja mikroekonomiaan verrattuna löytyy

sosiaalisten rakenteiden huomioimisesta, vaihdon viitekehystä ja rakenteiden muutoksesta, joka on noiden vaihtoprosessien seurausta. Teoria ei oleta, että toimija rajoittaa käyttäytymisensä itsekkääseen toimintaan tai hedonistisiin haluihin. (Molm 1997, 12.)

Sosiaalinen attraktio on se voima, joka saa ihmiset solmimaan sosiaalisia suhteita heidän omasta tahdostaan. Yksilö attraktoituu toiseen, jos hän arvelee suhteen olevan jollakin tapaa hänelle palkitseva. Kapeammassa merkityksessään sosiaalinen attraktio merkitsee positiivisten tunteiden omaamista tiettyä henkilöä kohtaan, laajemmassa merkityksessään sosiaalinen attraktio viittaa toisen henkilön puoleensavetävyyteen mistä syytä tahansa. Henkilö, joka on attraktoitunut toisiin, on myös kiinnostunut tekemään itsestään attraktiivisen heille. Sosiaalisen attraktion prosessi johtaa siten sosiaaliseen vaihtoon ja vaihtoprosessit johtavat puolestaan vallan epätasaiseen jakautumiseen. Ne henkilöt, jotka hallitsevat niitä palveluksia, joita muut tarvitsevat, saavat itselleen valtaa. Tämä periaate sopii sekä hyvin intiimeihin että hyvin etäisiin tapahtumiin. Henkilöllä jolla on mahdollisuus tyydyttää toisten perustarpeita on valtaa saada vaatimuksensa lävitse. Kollektiivinen hyväksyntä oikeuttaa vallankäytön ja syntynyt konsensus löytää ilmaisunsa ryhmän paineesta alistua vallassa olevien vaatimuksille. (Blau 1964, 20 - 23.)

2.1 Sosiaalinen vaihto ja valta

Vallan tarkastelu on ollut sosiaalisen ja poliittisen teorian kiintopisteessä jo Hobbesin, Machiavellin, Marxin and Weberin ajoista lähtien. Sen määrittäminen kenellä valta on ja miten valtaa käytetään, ovat niin sosiaalisen elämän kuin politiikankin kannalta keskeisiä asioita. Jotkut poliittiset teoreetikot yhdistävät vallan pakottamiseen. Noille poliittisille teoreetikoille vallan lähde löytyy yleensä institutionaalisista mekanismeista tai säännöistä, jotka liittyvät mahdollisuuteen tehdä päätöksiä, mahdollisuuteen laittaa päätös käytäntöön tai mahdollisuuteen saada haltuun etua antavaa yksityistä tietoa. (Lovaglia ym. 2004.) Valta Weberin (1964, 152) klassisessa määritelmässä on *“todennäköisyys sille, että yksi toimija on sellaisessa asemassa, että hän saa tahtonsa lävitse vastuksesta huolimatta, riippumatta siitä perustasta, millä tuo todennäköisyys lepää.”* Usein tuo Weberin määritelmä tulkitaan siten, että se sulkee vaihdon ulkopuolelleen, koska vaihto on

vapaaehtoista. Weberin määritelmä tarkoittaa vaihtotermein määriteltynä sitä ”*potentiaalista määrää kustannuksia, jonka toinen toimija kykenee saamaan toisen hyväksymään*” Weberin ’*vastus*’ on vaihtoteoriassa ’*kustannus*’ ja vaihtoteorian ’*potentiaali*’ on Weberin ’*siinä asemassa*’. Weberin ’*omasta tahdostaan*’ ei ole mukana vaihtoteoriassa, koska vaihdon dynamiikan ei ajatella olevan yhteydessä sellaiseen toimintaan, johon tarvitsisi liittyä tietoisuutta tai päämäärähakuisuutta. (Emerson 1972b, 64.) Valtasuhteiden ajatellaan usein pitävän sisällään konfliktin, kun taas vaihtosuhteiden ajatellaan perustuvan yhteistyön varaan. Valta ilman yhteistyötä ja vaihto ilman konfliktia ovat kuitenkin harvinaisia poikkeustapauksia. Konflikti on lähes aina mukana myös normaaleissa ostotapahtumissa, mutta se ei ole vakiintuneitten käytäntöjen takia helposti havaittavissa. Sama logiikka mikä koskee taloudellista kysynnän ja tarjonnan lakia, koskee myös sosiaalista vaihtoa. Tahdonmukaisuus tai -vastaisuus ei siten ole esteenä vallan ja vaihdon käsitteistön yhteensovittamiselle. (Baldwin 1978.)

Tytöllä, johon poika on ihastunut, on valtaa suhteessa poikaan. Poika, joka on ihastunut tyttöön, pyrkii tekemään itsensä attraktiiviseksi tytölle tarjoamalla hänelle palkitsevia kokemuksia tekemällä treffeillä pikemminkin sitä, mistä tyttö pitää kuin sitä, mistä hän itse pitää. Attraktiosta tulee noin molemminpuolista, mutta vastavuoroisuus on saavutettu vaihdon epätasapainolla. Tytön seura kelpaa sellaisenaan, mutta pojan ei, mikä tekee tytöstä ylemmässä asemassa olevan. (Blau 1964, 20 - 23.) Henkilön vallan määrä suhteessa toiseen on riippuvainen niistä vaihtoehtoista, joita vallan kohteena olevalla henkilöllä on käytettävissä. Yksipuoliset palvelukset synnyttävät valtaeroja ja vallan epätasapainoa kompensoivat suoritukset tekevät vaihdosta vastavuoroista. Vastavuoroiset palvelukset luovat molemminpuolista riippuvuutta, joka tasoittaa valtaeroja, mutta yksipuolinen riippuvuus palveluista luo vallan epätasapainon. (Blau 1964, 26 - 34.) Valta voidaankin kuvata rakenteelliseksi kyvyksi, joka edistää resurssien epätasaista jakaantumista suosien joitakin toimijoita toisten toimijoiden kustannuksella (Thye 2000).

Valta on merkittävä elämän mahdollisuuksien määrittäjä ja tärkein epätasa-arvon ulottuvuus yhteiskunnassa. Vaihtoteoreetikot näkevät selkeän yhteyden vallan ja sosiaalisen vaihdon välillä. Se seikka, että tietyt toimijat kontrolloivat korkeammin arvostettuja resursseja kuin toiset voi johtaa epätasa-arvoon vaihtoprosessissa. Epätasa-arvo ja valtaerot ovatkin Blaun mukaan sosiaalisen vaihtoprosessin tuottamia emergenttejä ominaisuuksia. Valta ilmenee silloin, kun kilpailu rajallisista resursseista (materiaalisista tai

sosiaalisista) on läsnä. Laajasti määriteltynä valta viittaa kaikenlaiseen vaikutusvaltaan henkilöiden tai ryhmien välillä. Sellaisten palvelujen tarjoaminen, joita ilman muut eivät voi olla on ilmeisin tapa hankkia valtaa ja noiden palvelujen monopolisointi onkin eräs oleellisimmista tavoista vallan hankkimiseksi. (Blau 1964, 115 - 121.)

2.2 Tutkielman vaihtoteoreettinen viitekehys

Tämän tutkielman vaihtoteoreettinen viitekehys rakentuu erityisesti Linda Molmin (1997) sosiaalisen vaihdon teorian versiossaan esittämien ajatusten ja määrittelyjen varaan, jonka keskeiset ideat on otettu Richard Emersonin valta-riippuvuusteoriasta (1962; 1972a; 1972b). Tutkielmassa keskitytään hyöty-painotteisen vaihdon tarkasteluun, traditionaaliselle vaihtoteorioiden fokukselle, jonka mukaan palkitseminen, pikemmin kuin pakottaminen, toimii vaihdon ja valtasuhteiden perustana (Molm 1997, 4).

Kun toimijalla on hallussaan sellaisia omistuksia tai käyttäytymisominaisuuksia, joita toiset toimijat arvostavat, ne ovat resursseja suhteessa toisiin toimijoihin. Nämä omistukset tai kyvyt ovat yhteydessä tiettyihin toimijoihin tai rakenteellisiin asemiin, joidenka täyttäjät ovat vaihdettavissa. Sosiaalisen vaihdon teoria muistuttaa, että resurssit riippuvat niiden arvosta muille ja siten ne ovat suhteiden ominaisuuksia, eivät toimijoiden ominaisuuksia. Mikä voi olla resurssi jossakin suhteessa, ei välttämättä ole sitä toisessa. Suuri osa sosiaalisista suhteista ei sisällä aktuaalista resurssien vaihtoa. Sen sijaan, toinen toimija käyttäytyy siten, että se luo arvoa toiselle. Vaihtotapahtumissa toiselle toimijalla aiheutuu jonkinlaisia kustannuksia ja se tuottaa vaihtokumppanille jonkinlaisia lopputuloksia. Vaihtotapahtuman kustannukset voivat seurata enemmän tai vähemmän seuraavista vaihtoehtoista: tilaisuuden menettämisestä aiheutuvista kustannuksista (opportunity cost), materiaalien resurssien kustannuksista, investointikustannuksista tai itse käyttäytymiseen liittyvistä sisäisistä kustannuksista. Investointikustannukset liittyvät tietyn kaltaisten resurssien hankkimiseen. Kun materiaaliset resurssit ovat läsnä, toimijalla tapahtuu aktuaalinen resurssin menetys, joka siirtyy toiselle toimijalle. Materiaaliset resurssit voivat loppua vaihdossa, mutta ei-materiaaliset eivät. Kustannukset voivat olla myös sisäisiä, kuten väsymys, kipu ja epämiellyttävyys. Kaikki vaihtokäytös sisältää tilaisuuskustannuksia, mutta muut vaihdon kustannukset riippuvat vaihdetusta resurssista. Tämän tutkielman analyyseissä oletetaan, että vaihtoresurssit osoittavat kapasiteettia

sellaiseen käyttäytymiseen, joka tuottaa pikemminkin toivottuja lopputuloksia, kuin konkreettisia hyödykkeitä. Resursseja ei siirretä fyysisesti, eivätkä ne lopu kesken. Tuollaisiin vaihtoihin voi silti sisältyä investointikustannuksia ja sisäisiä kustannuksia, tilaisuuskustannusten lisäksi. (Molm 1997, 15 - 16.)

Vaihtoteoreetikot ovat traditionaalisesti tehneet kaksi oletusta vaihtojen lopputuloksista: 1) Vaihtojen lopputulosten oletetaan johtavan hyödyn saamiseen ainakin niin, että positiivinen hyöty on suurempi kuin aiheutuneet kustannukset. 2) Kaikki lopputulokset noudattavat joko kylläisyyden tai vähenevät rajahyödyn periaatetta. Esimerkiksi, seksi³ on arvokkaampaa seksin puutteessa olevalle henkilölle kuin juuri seksiä harrastaneelle henkilölle. Arvot ovat vaihtoteoriassa ulkoinen käsite. Teorialla ei ole juurikaan intressiä sen suhteen, mitä toimijat haluavat, sen sijaan se on kiinnostunut siitä, millaisia suhteita henkilöiden välille syntyy, kun he kontrolloivat toisten arvostamia lopputuloksia. (Molm 1997, 17 - 19.) Vaihtoteoria olettaa vain, että toimijat toimivat tavoilla, jotka lisäävät heidän arvostamiaan positiivista arvoa sisältäviä asioita ja vähentävät sellaisia lopputuloksia, joita he arvostavat negatiivisesti. Toimijat voivat toimia joko rationaalisesti hyötyjä ja kustannuksia laskelmoiden tai sitten heidän valintansa voivat ilmentää aikaisemmassa käyttäytymisessä ilmenneitä hyötyjä ja kustannuksia, ilman tietoista vaihtoehtojen puntarointia. (Molm 1987.)

2.2.1 Emersonin valta-riippuvuusteoria

Emersonin valta-riippuvuusteoria on muodostanut sen perustan, jonka perusoletusten varaan moderni sosiaalisen vaihdon teoria on rakentanut vallan tutkimustaan viimeisten vuosikymmenien aikana. Valta-riippuvuusteoriassa sosiaalinen valta ilmenee henkilöiden välisissä suhteissa. Saadakseen valtaa yksilöllä täytyykin olla valtaa suhteessa johonkin toiseen henkilöön mieluummin kuin että valta määriteltäisiin kyvyksi saavuttaa jotakin. Valtaerot ovat seurausta toimijoiden erilaisista riippuvuuksista toisistaan niiden arvokkaiden resurssien kautta, joita he hankkivat sosiaalisen vaihdon avulla. Riippuvuuden voidaan taloudellisin termein ilmaista ajatella koostuvan kysynnästä ja tarjonnasta. Sosiaalisiin suhteisiin kuuluu yleensä vastavuoroinen riippuvuussuhde, jossa kumpikin

³ Alkuperäisessä esimerkissä viitattiin ruokaan ja syömiseen.

vaihdon osapuoli kykenee kontrolloimaan toisen osapuolen käytöstä ainakin jossakin määrin. Valta on siten yhteydessä toisen osapuolen riippuvuuteen vaihtosuhteesta. Kaksi Emersonin valta-riippuvuusteorian keskeistä ideaa vallasta ovat laajasti hyväksytyjä: 1) Toimijan riippuvuus toisesta toimijasta on vallan lähde. 2) Valta on toimijoiden välisen suhteen, ei itse toimijan ominaisuus. (Molm 1997, 1 - 4.)

Valta on siten suhteen ominaisuus, joka on johdettu toimijan kontrollista sellaisten resurssien suhteen, joita muut arvostavat. Toiseksi, valta on potentiaalia, riippuen mahdollisuudesta saada muualta samaa arvostettua resurssia. Vain määrittelemällä valta potentiaaliksi sillä voidaan viitata toimijan asemaan rakenteessa. Rakenteellinen valta eroaa käyttäytymiseen liittyvästä vallan käytöstä ja vaihtoprosessien lopputuloksiin yhteydessä olevista lopputuloksista. Kuinka valtarakenne vaikuttaa käytökseen on vaihtoteorian eräs keskeisistä kysymyksistä. (Molm 1972, 29 - 31.) Valta on usein virheellisesti liitetty henkilön tai ryhmän X ominaisuudeksi. Tuollaisessa vallan määrittelyssä ei kuitenkaan ole juurikaan mieltä, ellemme kysy, ”*suhteessa keneen henkilöllä tai ryhmällä X on valtaa?*” Sosiaalisiin suhteisiin kuuluu yleensä vastavuoroinen riippuvuussuhde, jossa kumpikin vaihdon osapuoli kykenee kontrolloimaan toisen osapuolen käytöstä ainakin jossakin määrin. (Emerson 1962.) Henkilö A:n näkökulmasta katsottuna B:n riippuvuus avaa A:lle mahdollisuuksia lisähyötyjen tai vähentyneiden kustannusten saamiseen, jotka molemmat tapahtuvat B:n kustannuksella. Vallan käytöllä viitataan kustannusten aiheuttamiseen, mutta aiheuttamisella ei viitata tietoiseen aktiiniin. (Emerson 1972b, 65.)

Valta-riippuvuus teorian näkökulmasta katsottuna vastavuoroinen tai tasapainoinen vaihtosuhte ei viittaa vallan poissaoloon. Valta voi olla tuollaisissa suhteissa läsnä (ei kuitenkaan dominaation muodossa), koska toimijat voivat edelleen harjoittaa kontrollia toistensa toiminnan suhteen. Useammat valta-riippuvuussuhteet muodostavat valtaverkoston, jolla on taipumuksena sulkeutua. Tuollaisessa verkostossa keskeinen prosessi on vallan legitimoituminen tai muuttuminen sellaiseksi auktoriteetiksi, jossa tasapainotettua ja suunnattua valtaa käytetään vain ryhmän sisäisten normien edellyttämällä tavoilla ja siten vallasta muodostuu mieluumminkin sosiaalisten rakenteiden osa kuin henkilökohtainen ilmiö kahden ihmisen välillä. (Zafirovski 2005.)

Sosiaalisen vaihdon teoria erottaa toisistaan rakenteellisen vallan ja aktuaalisen käytökseen liittyvän vallan käytön ja asettaa kausaalisuhteen noiden kahden välille. Toimijan voidaan

sanoa käyttävän valtaansa, kun hän saa enemmän hyötyjä vähemmällä kustannuksilla kuin hänen vaihtokumppaninsa. Vallasta voidaan erottaa kaksi ulottuvuutta: 1) Se, kuinka toimijat käyttävät valtaansa dynaamisessa prosessissa saadakseen enemmän hyötyjä. 2) vallan käyttö rakenteellisen epätasapainon seurauksena. Vallan rakenne suhteessa määrittää sen potentiaalisen kustannuksen suuruuden, jonka toimija voi toisella aiheuttaa. Mitä riippuvaisempi B on A:lta saatavista resursseista (johtuen resurssien arvosta tai vähäisistä vaihtoehtoista), sitä suuremmat kustannukset A voi B:lle asettaa antamatta B:lle noita hyötyjä. Kun toimija käyttää valtaa, hän muuttaa potentiaaliset kustannukset aktuaalisiksi kustannuksiksi sen prosessin kautta, että hän pidättelee partnerin palkitsemista. Koska enemmän valtaa hallitsevat henkilöt voivat aiheuttaa vaihtokumppaneilleen enemmän kustannuksia, heillä on rakenteellinen etu. Ajan kuluessa, jos A:lla on B:tä enemmän valtaa, B:n on hyväksyttävä suuremmat mahdollisuuskustannukset A:n tarjoaman palkitsemisen vastikkeeksi; mikä tarkoittaa, että B palkitsee A:ta, vaikka A ei antaisikaan vastavuoroista palkkiota. Tämä vaihdon epätasapaino on seurausta vallan käytöstä. (Molm 1972, 29 - 33.)

Valtaa hallitsevat toimijat eivät välttämättä saa suurempia absoluuttisia etuja kuin heidän vaihtopartnerinsa, mutta koska he saavat nuo edut pienemmillä mahdollisuuskustannuksilla, he saavat enemmän etuja verkostosta kokonaisuudessaan. Etuasemassa olevilla toimijoilla on pääsy arvokkaampiin vaihtoehtoihin ja useampiin mahdollisuuksiin suorittaa vaihtoa niiden vaihtoehtojen välillä. Vallan käyttö voidaan saada aikaan rakenteellisen valtaedun turvin, riippumatta toimijan intentioista vallan käyttämiseksi. Vallan käyttö voi olla myös tietoista ja strategista. (Molm 1997, 35.) Emersonin (1972b, 67) mukaan molemmat vallankäytön muodot ovat olemassa, mutta erottelun tekeminen niiden välille on tarpeetonta. Vaikka mitään tietoista tai tarkoituksellista vallan käyttöä ei tapahtuisikaan, toimija, jolla on rakenteellista valtaa, saa enemmän palkitsemista vähemmällä kustannuksilla. Vallan epätasaisen jakaantumisen vaikutukset ovat seurausta vaihtosuhteen rakenteellisista ominaisuuksista, eivät vaihtokumppaneiden motiiveista.

Se mekanismi joka pitää prosessia yllä on valtaa hallitsevien toimijoiden mahdollisuus useampien tai parempien vaihtoehtojen saamiseen. Kun toimijat tavoittelevat vaihtoa yksien vaihtokumppaneiden kanssa, he samalla pidättelevät muiden heistä riippuvaisten toimijoiden palkitsemista; mikä tarkoittaa, että he käyttävää valtaa heistä riippuviin

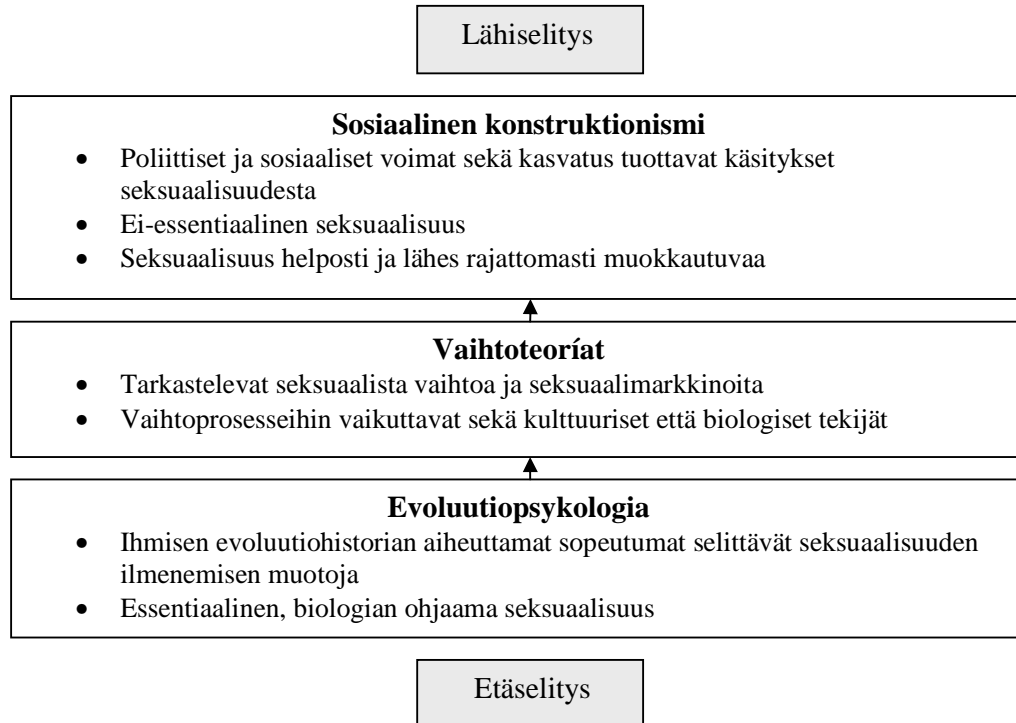
toimijoihin. Prosessin kuluessa he nostavat kontrolloimiensa resurssien hintaa ja samalla laskevat omien hankkimiensa resurssien kustannuksia. Siten rakenteellinen valta käyttää hyväkseen niitä lopputuloksia, jotka ovat seurausta niistä epäsymmetrisistä riippuvuuksista, jotka tuottavat epätasaisia todennäköisyyksiä vaihdosta eri vaihtopartnereiden kesken. Valtaa hallitsevat toimijat pyrkivät suorittamaan vaihtoa arvokkaampia resursseja hallitsevien henkilöiden kanssa, jonka seurauksena he tarkoittamattaan pakottavat vähemmän arvokkaita resursseja hallitsevat vaihtokumppanit maksamaan suurempia kustannuksia heidän palkitsemisestaan. Tuolla tavalla, valtaepätasapaino tuottaa epätasaa vaihdosta saatavien hyötyjen jakaantumisessa. (Molm 1997, 36.)

3 SEKSUAALISUUTTA KÄSITTELEVIÄ TEORIOITA

Viime vuosikymmeninä seksuaalisuutta käsittelevää teorianmuodostusta on dominoinut kaksi keskeistä lähestymistapaa. Toinen niistä korostaa evolutiivisten paineiden alla muovautunutta biologista määräytyneisyyttä: miesten ja naisten erilaisia lisääntymisstrategioita ja minkälainen seksuaalinen käyttäytyminen johtaa suurimpaan ja laadukkaimpaan jälkeläisten määrään. Toinen korostaa poliittisten voimien paineen alla tapahtuvan sosiaalisen konstruktion merkitystä. Kummankin tavoitteena on selittää miesten ja naisten välisiä eroja. Vaihtoteoreettinen lähestymistapa⁴ edustaa kolmatta tapaa tarkastella ihmisten välistä seksuaalista kanssakäymistä. Vaihtoteoreettinen lähestymistapa on pääasiassa kulttuurinen siinä merkityksessä, että se tarkastelee seksuaalimarkkinoiden vaikutusta yksilön käytökseen, mutta samalla tavalla kuin taloudellinen vaihto perustuu sille, millaiseksi luonto on ihmisten halut ja tarpeet muokannut, luonnolliset motivaatiot ja taipumukset luovat perustan myös seksuaalisen vaihdon prosessien ja seksuaalisen markkinapaikan tarkastelulle. (Baumeister & Vohs 2004.)

Seksuaalisuutta tarkastelevat teoriat voidaan jakaa karkeasti etäselitysmalleihin ja lähiselitysmalleihin, jotka eivät välttämättä ole (vaikka käytännössä usein ovatkin) ristiriidassa keskenään. Evoluutiopsykologinen, vaihtoteoreettinen ja sosiaaliseen konstruktion perustuva seksuaalisuuden selitysmalli voidaan asettaa eri tarkastelutasoille siten, että perimmäisenä etäselityksenä on evoluutiopsykologinen malli, keskellä vaihtoteoreettinen malli ja lähiselityksenä sosiaalisen konstruktion mukainen malli. Kuvio 2 kuvaa eri selitysmallien välisiä suhteita.

⁴ Vaihtoteorioilla viitataan tässä yhteydessä kaikkiin sellaisiin taloudellisiin ja muihin viitekehyksiin, joissa seksuaalisuutta tarkastellaan vaihdon ja hyödyn käsitteiden avulla.



Kuvio 2 Seksuaalisuutta selittävien teorioiden väliset suhteet

Etäselitysmallien voidaan ajatella tuovan esille niitä voimia, jotka pyrkivät ´työntämään´ seksuaalisuuden sosiaalista konstruointumista tiettyyn suuntaan. Lähiselitysmallit tarkastelevat seksuaalisuuden konkreettisempia ilmenemismuotoja kasvatuksen sekä poliittisten ja sosiaalisten paineiden vaikutuksen alaisuudessa. Etäselitysmallit eivät ole ristiriidassa sen heikon sosiaalisen konstruktionismin esittämän ajatuksen kanssa, että seksuaalisuus on aina viime kädessä sosiaalisesti konstruointua. Erimielisyyksien voidaan ajatella koskevan pikemminkin sitä, missä määrin etäselitysten esittelemät voimat vaikuttavat seksuaalisuuden konstruointumiseen yhteiskunnassa ja missä määrin ne pitäisi huomioida seksuaalisuuden sosiaalista konstruointumista käsittelevissä teorioissa.

3.1 Evoluutiopsykologia

Evoluutiopsykologia pyrkii selittämään miesten ja naisten seksuaalisuutta evolutiivisten paineiden alla muovautuneella määräytyneisyydellä: miesten ja naisten erilaisilla lisääntymisstrategioilla ja minkälainen seksuaalinen käyttäytyminen on johtanut suurimpaan ja laadukkaimpaan jälkeläisten määrään (Baumeister & Vohs 2004). Naaras

tuottaa munia suhteellisen hitaaseen tahtiin, sillä ei ole paljoakaan voitettavanaan runsaasta parittelusta monien koiraiden kanssa. Koiraalla, joka tuottaa miljoonia siittiöitä, on taas paljon voitettavanaan jokaisesta vapaasta suhteesta, jonka se pystyy hankkimaan. Miesten ja naisten minimaalisimman panostuksen erot vanhemmuuteen ovat siten johtaneet erilaisiin psykologisiin adaptaatioihin, jotka heijastavat niitä seksuaalisia strategioita, joita kumpikin sukupuoli on käyttänyt evoluutiohistorian aikana. Metaforan muodossa ilmaistuna, miehet ja naiset ovat aina eläneet kahdessa erilaisessa seksuaalisessa maailmassa ja kumpikin sukupuoli on kehittänyt omaa maailmaansa vastaavan seksuaalisen psykologiansa. Noilla erilaisilla adaptaatioilla on pitkälle meneviä seurauksia, mutta voimakkaimmin ne näkyvät seksuaalisen elämän alueella, kuten parinvalintapreferensseissä, halukkuudessa satunnaiseen seksiin, seksuaalisen halun voimakkuudessa ja kiinnostuksessa partnerien vaihtuvuuteen. (Okami & Shackelford 2001.)

Tiettyyn rajaan asti miehet ovat sitä, mitä naiset haluavat heidän olevan, viitaten siihen suunnattomaan valtaan, joka sisältyy naisten preferensseihin miesten suhteen. Evoluutioteoria ennustaa, että 1) naiset valitsevat sellaisia partnereita, jotka auttavat naisten lisääntymismenestystä ja 2) luonnonvalinta on suosinut naisia, jotka valikoivat parittelukumppaninsa huolella. (Batten 1992, 22.) Evoluutiivinen näkökulma keskittyykin naisten seksuaalisen partnerin valintaan eräänä keskeisenä mekanismina, joka tuottaa miesten ja naisten väliset erot (Daly & Wilson 1996, 37). Evoluutiopsykologian keskeinen hypoteesi miesten suuremmasta innokkuudesta satunnaiseen seksiin on osoitettu lukuisissa empiirisissä tutkimuksissa, joissa miesten ja naisten välinen ero on osoittautunut merkittävän suureksi. Erot halussa satunnaiseen seksiin voidaan yhdistää miesten ja naisten väliseen konfliktiin. Monissa miesten ja naisten välisissä vuorovaikutustilanteissa yhdyntä näyttäisi olevan miehille täydellisen hyvä lopputulos, kun taas naisille se näyttää olevan väärä lopputulos. (Hyde 1996, 115.)

Rotkirchin (2005) mukaan evoluutioteoria tulisi huomioida myös sosiologiassa ja sosiologisten selitysten tulisikin olla rinnakkaisia evoluutioteorian kanssa tai jopa kietoutua sen kanssa yhteen. Sosiologiassa evoluutioteorian keskeisin rooli on hypoteesien muodostamisessa. Rotkirchin esittämää analogiaa mukaillen voidaan sanoa, että seksuaalisuutta käsittelevän yhteiskuntateorian vääntäminen ilman evoluutioteoriaa on sama kuin naulan hakkaaminen seinään pienellä ja vääntyneellä vasaralla: kyllähän se

seinään menee, kun jaksaa yrittää, mutta virheitä tulee aivan liikaa. Sandersson (2003) esittää, että jos joku asia maailmassa ei ole vain sosiaalisen konstruktion tulos, niin se on ihmisen seksuaalisuus ja siksi seksuaalisuuden alue tarvitseekin evolutiivista perspektiiviä, joka on keskittynyt lisääntymisen ja lisääntymismenestymisen tarkastelemiseen, mikä tietenkin tarkoittaa partnerien etsimistä ja seksiä. Sosiologien tulisikin Sanderssonin mielestä löysätä heidän tiukkoja durkheimilaisia periaatteitaan siitä, että sosiaalista tulisi selittää vain sosiaalisella.

Evoluutioteoriaan perustuvat ihmisen seksuaalisuuden tarkastelutavat ja vaihtoteoriat ovat perusluonteeltaan taloustieteen hyötyjen maksimoinnin periaatteen varaan rakentuvia teorioita ja siltä osin niitä voidaan pitää hyvin yhteensopivina. Evoluutiopsykologiassa maksimoijana on geeni ja vaihtoteoreettisessa tarkastelussa yksilö (Posner 1992, 108.) Evoluutiopsykologiset mallit voivat toimia etäselityksenä vaihtoteorialle kyeten selittämään ihmisten käyttäytymisen motiiveja ja luonnollisia taipumuksia asettumatta kuitenkaan vastakkain vaihtoteoreettisten selityksen kanssa (Baumeister & Vohs 2004).

3.2 Feministiset teoriat

Feministisiä seksuaalisuutta käsitteleviä teorioita on useanlaisia, hyödyntäen niin biologista kuin vaihtoteoreettista käsitteistöä, mutta suurin osa niistä asettuu konstruktionistisen viitekehyksen alle. Sosiaalinen konstruktionismi on ollut hallitseva lähestymistapa seksuaalisuuden sosiologisessa tutkimuksessa ja sukupuolitutkimuksessa parin viime vuosikymmenen aikana. Sosiaalisessa konstruktionismissa yhteiskunnallisen todellisuuden olemassaolon ajatellaan olevan riippuvainen inhimillisissä käytännöissä syntyvistä kulttuurisista konstruktioista (Heiskala 2000, 197). Sosiaalinen konstruktionismi korostaa ihmisen seksuaalisuuden joustavuutta, mutta sen uskottavuutta kuitenkin heikentää se, että sen edustajat ovat usein enemmän ideologisesti kuin tieteellisesti motivoituneita ja näkevät totuuden etsinnän olevan pikemminkin poliittisen kuin empiirisen prosessin. Sosiaalisen konstruktionismin edustajat vastustavat usein essentialismia, eli sitä, että seksuaalisuus on osa meidän biologista luontoamme ja että seksuaalisuudella olisi joitakin universaaleja tyyppejä. (Sandersson 2003.) Foucaultin (1998) teos *“Seksuaalisuuden historia”* on seksuaalisuutta käsittelevän sosiaalisen konstruktionismin klassikko, johon monissa

feministisissä seksuaalisuutta käsittelevissä teorioissa viitataan. Teoksessa tarkastellaan seksuaalisuutta käsitteleviä diskursseja ja seksuaalisuutta koskevan tiedon konstruointumista yhteiskunnassa. Tässä tutkielmassa käytetty vaihtoteoreettinen lähestymistapa asettuu etäselityksen asemaan suhteessa Foucaultin ajatuksiin ja siten Foucaultin teoksen anti tälle tutkielmalle jää vähäiseksi.

Feministisiä seksuaalisuutta käsitteleviä teorioita yhdistää lähinnä se feministinen tulkintakehys, josta käsin seksuaalisuutta tarkastellaan. Feminististä seksuaalisuutta käsittelevää perspektiiviä voidaankin pitää omalaatuiseina tapana tarkastella maailmaa, eräänlaisena ideologiana. Feministisissä teorioissa miesten ajatellaan objektivoinnin naisia seksuaalisesti ja siten käyttävän valtaa suhteessa naisiin. Hyvin pitkään feministisen teorian parissa ajateltiin, että patriarkaalinen systeemi pyrkii tukahduttamaan naisten seksuaalisuutta ja että tavoitteena pitäisi olla naisten seksuaalinen vapauttaminen (Weis 1998). Brownmiller (1975, 15) kuitenkin kyseenalaisti tuon näkökulman esittämällä, että *“raiskaus ei ole enempää tai vähempää kuin tietoinen uhkailun prosessi, jolla kaikki miehet pitävät kaikkia naisia jatkuvassa pelossa.”* Brownmillerin keskittymisestä sukupuolten väliseen konfliktiin, dominanssiin ja valtaan tuli lopulta hallitseva ideologia feministien suhtautumisessa seksuaalisuuteen. Miesten ja naisten seksuaaliset intressit nähtiin usein vastakkaisina ja miesten tavoitteissa keskeisellä sijalla katsottiin olevan aggressio ja hyväksikäyttö. Feministisessä katsannossa pääasiallinen heteroseksuaalisia suhteita liikutteleva voima länsimaisissa kulttuureissa on valta ja tarkemmin määritellen, miesten dominanssi. Tuosta näkökulmassa katsottuna avioliitto näyttää sellaisena järjestelynä, jonka kautta miehet saavat seksuaalisia oikeuksia ja naiset käyttöönsä, siinä missä naiset tarjoavat kodinhoidollisia ja seksuaalisia palveluja miehille. Useiden feministikirjoittajien mielestä seksuaalisuuden tulisi olla molemminpuolista, mutta heidän on vaikea nähdä, kuinka se ylipäätään voisi olla mahdollista heteroseksuaalisuudessa. Keskeisenä piirteenä tuollaisessa perspektiivissä on seksuaalisen vallan rakenteelliseen alkuperään keskittyminen, jossa miesten ja naisten valtaerojen lähteenä nähdään sosiaaliset instituutiot. Institutionaalisen valtarakenteen katsotaan tunkeutuvan naisten päivittäiseen elämään. Tuo rakenteellinen näkökulma on kiinnittänyt huomiomme siihen, että seksuaalisuus ei aina liity rakkauteen, intiimiyteen ja romanssiin. Valta, konflikti ja hyväksikäyttö ovat feministisissä teorioissa seksuaalisten suhteiden todellisia ja yleisiä osatekijöitä. Seksuaalisuuden ymmärtämisen edellytyksenä onkin vallan roolin ymmärtäminen seksuaalisessa suhteessa. (Weis 1998.)

Feminististen teorioitten ja tässä tutkielmassa käytetyn tulkintakehyksen suhde on siinä mielessä vastakkainen, että feministisissä teorioissa seksuaalinen valta asetetaan miehille, naisten jäädessä seksuaalisen objektin asemaan. Tässä tutkielmassa käytetyn tulkintakehyksen puitteissa seksuaalinen valta asetetaan päinvastaisesti naisille, miesten asettuessa seksuaalisen vallankäytön objekteiksi ja naisten seksuaalisuuteen kohdistuvan vastavallan käyttäjiksi. Feministisissä teorioissa sellaiset seksuaalisen vaihdon prosessit, joissa naisten ei katsota saavan riittävää korvausta seksuaalisuutensa vastikkeeksi, tulkitaan usein 'naisten seksuaaliseksi hyväksikäytöksi'. Tässä tutkielmassa seksuaalisen vaihdon prosesseja tulkitaan päinvastaisesti siten, että naisten ajatellaan käyttävän seksuaalista valtaa suhteessa miehiin ja että naisille koituu siitä jonkinlaisia hyötyjä ja miehille jonkinlaisia kustannuksia.

3.3 Vaihtoteoriat

Vaihtoteorioilla viitataan tässä yhteydessä laajasti ottaen sellaisiin lähestymistapoihin, joissa seksuaalista toimintaa tarkastellaan vaihdon ja hyödyn käsitteiden avulla. Vaihtoteoreettinen lähestymistapa soveltuu kaikentyyppisten seksuaalisten suhteiden tarkasteluun, kuten eksplisiittisen asiakas-prostituoitu suhteen tai vuosia aviossa olleen avioparin implisiittisemmän seksuaalisen vaihdon tarkasteluun. Laajasti käsitettynä vaihtoteoreettinen viitekehys viittaa mihin tahansa käsitteelliseen tai teoreettiseen lähestymistapaan, joka keskittyy materiaalisten tai symbolisten resurssien vaihtamiseen ja kustannusten ja hyötyjen tarkastelemiseen. (Sprecher 1998.) Sekä sosiaalisen että taloudellisen vaihdon idea perustuvat sille ajatukselle, että suuri osa asioista (kuten esineet, palvelut, kumppanuus, hyväksyntä, status, informaatio, seksi jne.), mitä haluamme ja arvostamme elämässä on saatavissa vain muilta ihmisiltä. Sosiaalisen vaihdon ja taloudellisen vaihdon keskeisin ero on siinä, että sosiaalisen vaihdon teoria ottaa pienimmäksi tarkasteluyksiköksen enemmän tai vähemmän pysyvät vaihtosuhteet, kun taas taloudellisissa teorioissa tuollaista oletusta ei ole. (Molm 1997, 12.) Vaihtoteoreettisen viitekehysten puitteissa seksuaalisuutta voidaan tarkastella eräänä vaihdossa käytettävänä resurssina muiden resurssien joukossa.

Vaihtoteoreettisiksi tulkittavia lähestymistapoja löytyy runsaasti myös sellaisen feministisen teoriaperinteen parista, joka ei varsinaisesti rakennu taloudellista terminologiaa käyttävän viitekehyksen varaan. Feministisen tutkimusperinteen parissa seksuaalisuuteen liittyviä vaihtoprosesseja tulkitaan lähes poikkeuksetta siten, että ne ovat naisten kannalta epäedullisia tai parhaimmillaankin neutraaleja. Feministisessä tulkintakehyksessä naisten kannalta edullisia seksuaalisen vaihdon prosesseja ei siten yleensä tulkita naisten seksuaalisen vallan tuottamiksi hyödyiksi tai miehille aiheutuviksi kustannuksiksi. Naomi Wolf tarkastelee kuuluisassa kirjassaan *“Kauneuden myytti”* (1991) seksuaalisen vaihdon prosesseja tavalla, jota voidaan pitää kuvaavana feministisen tulkintakehyksen puitteissa tapahtuvasta vaihtoteoreettisen terminologian hyödyntämisestä seksuaalisuuden tarkastelussa:

”Naiset ovat oppineet porvarillisilla markkinoilla pitämään kauneuttaan talousjärjestelmän osana ja ensiluokkaisilla kaunottarilla kasvot ovat heidän omaisuutensa... [] Naiset ovat tottuneet pitämään kauneutta varallisuutena ja 1980-luvulle tultaessa kauneus oli alkanut esittää naisen statuksen kaipuussa samaa roolia jota raha esittää miehille... [] Myymällä ruumistaan naiset ansaitsevat enemmän kuin myymällä taitojaan... [] Nuori nainen saattaa todellakin tehdä taloudellisesti viisaan päätöksen sijoittamalla seksuaalisuuteensa silloin, kun sen vaihtokurssi on korkeimmillaan”. (Wolf 1991, 11 - 75)

Wolf ei kuitenkaan käyttämänsä feministisen tulkintakehyksen puitteissa päädy sellaisiin johtopäätöksiin, että seksuaalisen resurssin avulla saadut hyödyt olisivat minkään tyyppinen etu naisille tai haitta miehille. Bourdieun teoksessa *“Masculine Domination”* (2001) käsitellään naisten seksuaalista arvoa objektina:

”Naiset ovat symbolisella kentällä objekteina, joiden tehtävänä on kartuttaa miesten symbolista pääomaa. Maskuliinisuuden ensisijaisuus kulttuurisissa luokittelussa on seurausta symbolisen vaihdon logiikasta, joka luo naisille objektin aseman. Naisilta on riitetty vaihdon subjektiasema. Naisten vartalosta tulee objekti, joka kiertää miesten keskuudessa kuin valuutta.” (Bourdieu 2001, 43 - 44)

Bourdieun tarkastelukin pysyttelee feministisen tulkintakehyksen puitteissa siten, että naisten seksuaalisen resurssin arvoa ei tulkita eduksi naisille. Bourdieulta jääkin puutteelliseksi siirtymä moderniin vapaan seksuaalisen toimijuuden yhteiskuntaan, jossa naisilla on hallussaan sekä seksuaaliselle objektille kuuluva arvo, mahdollisuus tuon arvon hyödyntämiseen oman vapaan seksuaalisen toimijuutensa avulla, sekä oman työnteon mahdollistama riippumattomuus miesten tarjoamista resursseista.

3.3.1 Miesten seksinpuutteen hyväksikäyttö

Tässä luvussa tarkastellaan provokatiivisella tyyllillään huomiota keränneitä kirjoittajia Esther Vilaria ja Mathew Fitzgeraldia sekä maltillisempaa tyyliä edustavaa Warren Farrellia. Kukin kirjoittajista asettaa naisten seksuaalisuudelle suuren arvon ja tarkastelee seksuaalista vaihtoa sen tulkintakehyksen puitteissa, että naiset käyttävät miehiä ja miesten seksinpuutetta hyväkseen.

Esther Vilarin teos *”Hyvin opetettu aviomies”* (1972) aiheutti aikoinaan suuren kohun esitellessään naiset miesten häikäilemättöminä taloudellisina hyväksikäyttäjinä. Samojen ajatusten kehittelyä Vilar jatkoi teoksessaan *”Moniavioinen sukupuoli - miehen oikeus kahteen naiseen”* (1976). Vilarin mukaan naisten valta on kaikkien valtarakenteiden perusta. Sosiaaliset järjestelmät, joissa herruus ei perustu viettien tyydyttämiseen voivat aina toimia vain tämän perustan päälle rakenteena. Vallanpitäjän tärkein teko on mielistellä naisia ja asettaa sanansa heidän toiveidensa mukaisiksi. He tietävät, että jos naiset ovat heidän puolellaan he saavat automaattisesti valtaansa myös miehet. (Vilar 1976, 75 - 76.) Valtaa on sellaisella ihmisellä, joka tekee itsestään jonkin toisen ihmisen sosiaalisten viettien kohteen. Vallan puute taas on sitä, että ihminen haluaa tai hänen on pakko tyydyttää viettinsä jonkun toisen avulla. Valta kuuluu sille, joka pystyy kohdistamaan itseensä toisen sosiaaliset vietit sitoutumatta itse. (Vilar 1976, 35 - 36.)

Vilarin (1972) mukaan miehet ovat korottaneet naisen vaginan muut poissulkevan oikeuden mielettömiin hintoihin. Vilarin keskeinen ajatus on, että naiset manipuloivat seksuaalisuutensa avulla miehiä toimimaan kuin Pavlovin koirat elinikäisessä orjuudessa. Tyypillinen amerikkalainen kotiäiti ei ole Vilarille muuta kuin prostituoitu, joka elää miehensä työn hedelmillä. Tämä tekee naisille mahdolliseksi sangen korkea-asteisen riistun. Vieteiltään heikompi sukupuoli oivaltaa nopeasti, kuinka hän voi käsitellä vieteiltään voimakkaampaa ja omaksuu näin riistäjän roolin. Olla naisellinen on samaa kuin omistaa heikompi sukupuolivietti. Äitinsä neuvoja seuraten nainen tukahduttaa seksuaalivietin jo murrosiässä ajatellen pääomaa, jonka hän on siitä myöhemmin tekevä. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että nainen on sitä kalliimpi, mitä vetoavammat hänen

sekundaarit sukupuoliominaisuutensa ovat. Joka tapauksessa miehen olisi taloudellisempaa tyydyttää sukupuoliviettiään prostituoitujen (sanan laajassa merkityksessä, käsittäen lähes kaikki naiset) avulla kuin syöksyä suin päin avioliittoon. Myös naiset halveksivat tavallisia prostituoituja, koska nainen joka noin taitamattomasti myy ruumistaan on yksinkertaisesti liian typerä. Sen sijaan naiset ihailevat naisia, jotka pääsevät naimisiin erittäin rikkaiden miesten kanssa. (Vilar 1972, 77.)

Mathew Fitzgeraldin teos ”*Sex-plotation*” (1999, 19 - 30) liikkuu samoilla linjoilla Vilarin esittämien ajatusten kanssa. Fitzgerald esittää, että jo 5 - 6 -vuotiaasta asti pienet tytöt oppivat istumaan isän polvelle ja manipuloimaan isää, jotta isä huolehtisi pikkutytön jokaisesta tarpeesta. Tyttö oppii varhain feminiinisyytensä voiman ja sen, että naisellisuutensa avulla hän pystyy saamaan miehiltä mitä haluaa. Tyttö oppii hyvin äkkiä seksuaalisuutensa vaikutuksen ympärillään oleviin poikiin ja mitä enemmän pojat häntä haluavat, sitä paremmin tyttö ymmärtää seksuaalisuutensa arvon. Tyttö ymmärtää, että hän pystyy kontrolloimaan jotakin, mitä hän kykenee käyttämään omaksi edukseen. Naisille, jopa ’vapautuneille naisille ja feministeille’, avioliitto on sovelias tapa elatuksen hankkimiseksi. Naiset pääsevät siten käsiksi rikkauksiin vain sanomalla ’tahdon’ ja toisinaan levittämällä jalkansa. Fitzgeraldin mukaan miesten manipulointi ja erityisesti rikkaiden miesten manipulointi on naisen elämän pyhä malja, kaikkien toiveiden täyttymys, jota romanssiksi kutsutaan. Kukaan äiti ei ole koskaan opettanut tyttärelleen, kuinka aviomies elätetään. Sanonta ’*kunnon tytöt eivät suostu seksiin*’ on Fitzgeraldin mukaan vain kiertoilmaus epärehelliselle prostituutiolle. Äiti opettaa työlle, että jos poika todella pitää sinusta, niin hän vie sinut ulos (käyttää rahaa sinuun), tapaa vain sinua (ei käytä resurssejaan muihin tyttöihin), eikä vaadi seksiä vastikkeeksi (pelaa peliä sinun säännöilläsi, jotta voit saada pojalta mahdollisimman paljon rahaa, ennen kuin annat ’lahjasi’, jos annat sitä ollenkaan). Äiti opettaa työlle, että rakkaus on valtaa. Mitä voimakkaammat ovat miehen seksuaaliset tarpeet, sitä tottelevaisempi miehestä tulee.

Fitzgerald esittää, että miesten seksuaalisen halun hyväksikäytöllä naiset ovat aina hallinneet maailmaa. Vakuuttamalla miehet siitä, että naiset ovat heikkoja ja suojelusta tarvitsevia, naiset lähettävät miehet taistelukentille samalla nauttien itse kodin ylellisyyksistä, jotka heidän miehensä ovat maksaneet. Miehet on psykologisesti myrkytetty tuntemaan syyllisyyttä heidän seksuaalisten halujensa tähden. Naiset dominoivat siten miessukupuolta. Mieheltä voi mennä vuosia omaisuutensa

kartuttamisessa, mutta naiselta vie vain puoli tuntia päästäkseen käsiksi miehen kaikkiin ansioihin. Fitzgerald kuvaa kaikki naiset prostituoituina, tosin epärehellisinä prostituoituina, jotka loisivat miesten omaisuutta kieltäen sen prostituutioon viittaavan luonteen. Feministinen liike on naamioidut tavoitteekseen sukupuolten välisen tasa-arvon, mutta kyse on vain valheesta. Naiset saattavat kampanjoida sukupuolten välisen tasa-arvon puolesta, mutta eivät he halua todellista tasa-arvoa, se ei edes juolahda heidän mieleensä. He turvautuvat edelleenkin ikivanhaan juoneensa tullakseen ostetuiksi ja elätetyiksi kuin kurtisaanit taistellen samalla niistä työpaikoista, joita miehet tarvitsisivat ostaakseen heidän vartalonsa. Feministit haluavat samalla kertaa syödä ja säästää kakun. He haluavat tasa-arvoa siihen asti, kunnes joku vaatii heiltä tasa-arvoa miesten kanssa. (Fitzgerald 1999, 31 - 83.)

Warren Farrell on eräs USA:n tunnetuimmista miesaktivisteista, jonka teokset ”*Why Men Are the Way They Are*” (1988) ja ”*The Myth of Male Power*” (1994) tarkastelevat miesten ja naisten hallussa olevaa valtaa päätyen siihen lopputulokseen, naisilla selvästi enemmän valtaa kuin miehillä. Farrell kuvaa poikien tulemistä puberteettiin ’öljykriisiksi’. Poikien taholta kohdistuu kysynnän ylimäärä naisten seksuaalisuuteen ja tyttöjen huomion saamiseen. Tytöt puhuvat ’seksin antamisesta’ viitaten siihen, että miehen tulisi tehdä jotain ’lahjan’ ansaitakseen. Prosessin kuluessa poika alkaa vähitellen ymmärtää, että rakkauden saaminen tulee maksamaan hänelle jotakin. (Farrell 1988, 116 - 120.) Ravintoloissa käydessään miehet maksavat laskun useammin kuin naiset ja mitä kalliimpi on ravintola, sitä todennäköisemmin mies maksaa. Maksamisvelvollisuus johtaa miehen valitsemaan hyvin palkatun ammatin, josta hän pitää vähemmän, mikä on pikemmin merkki miehen vallan puutteesta kuin vallasta. (Farrell 1994, 34.)

3.3.2 Seksuaalimarkkinateoria

Baumeisterin ja Vohsin (2004) artikkelissa ”*Sexual Economics: Sex as Female Resource for Social Exchange in Heterosexual Interactions*” ja Baumeisterin ja Ticen (2001) kirjassa ”*Social Dimension of Sex*” esitetään tähän tutkielmaan kiinteimmässä yhteydessä olevat ajatukset seksuaalisen vaihdon prosesseista heteroseksuaalisessa yhteisössä. Baumeisterin ja Vohsin (2004) artikkeli ottaa tämän tutkielman kanssa yhteneväksi lähtökohdakseen sen,

että heteroseksuaalista yhteisöä voidaan tarkastella markkinapaikkana, jossa miehet hakevat naisilta seksiä tarjoamalla muita resursseja seksin vastikkeeksi. Markkinataloudellisten periaatteiden mukaan voidaan ajatella, että seksin hinta on riippuvainen kysynnästä ja tarjonnasta, myyjien välisestä kilpailusta, vaihtelusta tuotteen laadussa, myyjien välisistä salaliitoista ja muista tekijöistä. Yksittäisten pariin seksuaaliset aktiviteetit ovat yhteydessä markkinapaikkaan, sen sijaan, että ne olisivat täysin yksityisiä. Seksuaalisten neuvottelujen voidaan katsoa tapahtuvan kulttuurisen systeemin kontekstissa, jossa miehet ovat ostajan ja naiset myyjän rooleissa - markkinapaikalla, jossa seksin hintaan vaikuttavat muiden ostajien ja myyjien välinen kaupankäynti.

Aikaisemmat seksuaalisuuden tarkastelut sosiaalisen vaihdon teorian kontekstissa ovat sivuuttaneet sen tärkeän näkökulman, että seksi on naisten hallitsema resurssi. Toisin sanoen, kulttuurinen systeemi antaa naisen seksuaalisuudelle arvon, siinä missä miesten seksuaalisuutta kohdellaan yhteiskunnassa suhteellisen arvottomana. Lopputuloksena, seksuaalinen yhdyntä ei ole vastavuoroinen vaihtotapahtuma, vaan jotakin, jossa mies saa naiselta jotakin arvokasta. Tehdäkseen vaihdosta vastavuoroisen, miehen täytyy antaa seksin vastikkeeksi jotakin muuta arvokasta, koska hänen omalla seksuaalisella osallistumisellaan ei ole tarpeeksi arvoa. Se, kuinka paljon mies joutuu antamaan seksin saamisen vastikkeeksi, riippuu paikallisen kulttuurin asettamasta hinnasta ja naisen seksuaalisesta markkina-arvosta suhteessa muihin naisiin. Kun seksiakti tapahtuu, tapahtuu se usein sellaisessa kontekstissa, jossa mies antaa naiselle materiaalisia lahjoja, huomaavaisuutta ja kunnioitusta, sitoutumista suhteeseen naisen haluamalla tavalla tai jotain muita hyötyjä. (Baumeister & Vohs 2004.)

Avoliittomarkkinoilla enemmistön ylivoiman periaate ei toimi, vaan valta siirtyy sen sukupuolen suuntaan, joita on vähemmän. Sosiaalisen vaihdon näkökulmasta katsottuna miehet ja naiset eivät tee seksin aikana samaa asiaa, sillä mies jää seksistä jotain velkaa naiselle. Jos seksiä harrastettaisiin vain huvin vuoksi, siihen ei liittyisi mitään velvoitteita kummallekaan osapuolelle. Seksistä kieltäytymistä voidaankin pitää yhtenä keskeisenä vallankäytön muotona. Sosiaalisen vaihdon teorian näkökulmasta katsottuna voidaan väittää, että on naisten edun mukaista haluta vähemmän seksiä kuin mitä miehet haluavat. Kuvittele olevasi nainen yhteiskunnassa, jossa miehet ovat sinua vahvempia ja heillä on muutenkin sinua enemmän valtaa hallussaan. Jos sen lisäksi sinulla ja muilla naisilla olisi miehiä suurempi seksuaalinen halu, niin ei olisi mitään keinoa, jolla naiset voisivat

motivoida miehiä pitämään heistä huolta taloudellisesti ja sosiaalisesti. Sosiaalisen vaihdon teoria ennustaa, että kun henkilö antaa sosiaalista tunnustusta vapaasti, niin se menettää arvoaan. Henkilö joka tarjoaa sosiaalista hyväksyntää harvoin, saa hyväksynnän antamiselleen suuremman arvon. (Baumeister & Tice 2001, 13.) Blau (1964, 80) esittää, että turvatakseen kiintymyksensä osoittamisen arvon, naisen ei kannata osoittaa rakkauttaan liian anteliaasti, vaan hänen kannattaa pitää rakkaudenosoituksensa harvinaisina tapahtumina, jotka eivät ole helposti voitettavissa. Jos nainen harrastaa elämänsä aikana seksiä vain muutaman miehen kanssa, sitä voidaan pitää kunnianosoituksena noille miehille. Jos taas naisella on seksipartnereita kymmenittäin, naisen seksuaalisuus menettää harvinaisuusarvonsa.

Kun naisia on paljon suhteessa miehiin, naisten on suotuttava seksiin suhteen aikaisessa vaiheessa, koska muuten mies saattaa siirtyä toisen naisen luo. Miehen ei tuolloin tarvitse tarjota naiselle kovinkaan paljon seksuaalisten palvelujen vastineeksi. Seksuaalisessa vaihdossa annettava muiden resurssien määrä on riippuvainen vallitsevasta kulttuurista. Jos nainen ei suostu menemään ensitreffeillä seksuaalisesti yhtä pitkälle kuin muut naiset, niin hän jää huonompaan asemaan. Pystyäkseen kilpailemaan muitten naisten kanssa miesten suosioista naisen on kyettävä tekemään samanlaisia seksuaalisia tarjouksia miehille kuin mitä muut naiset tekevät. Yksittäisellä naisella on siten motiivi rajoittaa omaa seksuaalista aktiivisuuttaan, vaikka hän itse pitäisikin seksistä. Jos nainen ei kuitenkaan harrasta koskaan seksiä, niin hän ei pääse täysin hyötymään seksuaalisen resurssinsa arvosta. Naisen vertaisryhmä määrittelee siten sen, kuinka pitkälle nainen joutuu menemään seksuaalisesti. Tieto siitä, kuinka äkkiä muut naiset menevät sänkyyn poikaystäviensä kanssa kertoo naiselle, antaako nainen liikaa vai liian vähän suhteessa siihen, mitä mies on antanut naiselle seksin vastineeksi. Kontrolloimalla miesten pääsyä seksiin naiset käyttävät huomattavan määrän valtaa. (Baumeister & Vohs 2004.) Sosiaalisen vaihdon teorian näkökulmasta katsottuna voidaan olettaa, että miehet tekevät sen, mitä seksin saamiseksi vaaditaan, mutta eivät paljon enempää. Jos mies saa seksiä ensimmäisillä treffeillä panostamatta siihen juurikaan, niin hän tekee naisen eteen sen verran, mutta jos miehen on seksiä saadakseen käytettävä huomattava summa rahaa ja mentävä naisen kanssa naimisiin, niin mies tekee silloin sen. (Baumeister & Tice 2001, 14.) Taulukossa 1 esitetään seksuaaliseen markkinavaihtoon vaikuttavia tekijöitä.

Taulukko 1 Seksuaalisen markkinavaihdon tekijät (Baumeisterin & Vohsin 2004 mukaan)

Markkinavaihdon olemassaolon ehdot
<ul style="list-style-type: none"> • Yleisesti ottaen, miehet haluavat seksiä enemmän kuin mitä naiset haluavat seksiä. • Yleisesti ottaen, miehillä on sellaisia resursseja, joita naiset haluavat. • Naiset ovat vapaita tekemään seksuaalisuuttaan koskevia päätöksiä. • Mies ja nainen elävät yhteiskunnassa, jossa heillä on tietoa tai vihjeitä toisten seksuaalisista aktiviteeteista, jotta jokainen yksilö tietäisi seksin markkinahinnan.
Seksin hintaa alentavia tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"> • Naisen ikääntyminen ohi nuoren aikuisuuden. • Naisen viehättävyyden puute. • Muut naiset kilpailevat samasta miehestä. • Naisella on voimakas seksuaalivietti. • Naisella on ollut paljon seksipartnereita tai hänellä on sellainen maine, että hänellä on ollut paljon seksipartnereita. • Paljon naisia suhteessa miehiin populaatiossa (tarjonta ylittää kysynnän). • Vapaat seksuaaliset normit (alhainen markkinahinta). • Miehillä on helppo pornografian tai prostituoitujen saatavuus (halpoja korvikkeita).
Seksin hintaa nostavia tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"> • Nainen on viehättävä. • Nainen on nuori aikuinen. • Nainen pukeutuu seksikkäästi. • Toiset miehet haluavat samaa naista. • Miehellä on voimakas seksuaalinen halu. • Naisella on ollut vähän seksuaalisia partnereita tai hänellä on sellainen maine, että hänellä on ollut vähän seksuaalisia partnereita. • Enemmän miehiä kuin naisia populaatiossa (kysyntä ylittää tarjonnan). • Naisten salaliitto jonka tavoitteena on estää naisten seksuaalinen saatavuus (monopolistinen manipulaatio). • Miehillä on vähän vaihtoehtoisia keinoja seksuaalisen tyydytyksen saamiseksi.

Vaikka mies ja nainen tekevät yhdessä mielessä samaa asiaa, niin sosiaalisesti he ovat tekemässä eri asioita. Sosiaalisen vaihdon teorian avulla voidaankin ennustaa, että seksuaalisuuteen liittyvissä ihmisten välisissä prosesseissa sukupuoliroolit ovat hyvin erilaiset miehillä ja naisilla. Naisten neitsyydellä, seksuaalisella pidättyvyydellä, uskollisuudella, neitseellisellä maineella ja samanlaisilla indikaattoreilla on positiivinen mitä suurimmaksi osaksi miehillä ei ole. Vaihtoteoreettinen analyysin avulla voidaan pyrkiä osoittamaan, että seksi on naisten hallitsema resurssi, jonka vastikkeeksi miesten on tarjottava muita resursseja, mutta kuinka paljon? Seksin hinta voi vaihdella laajasti. Saadakseen seksiä tietyltä naiselta miehen voi olla tarjottava hänelle ateria, pitkä sarja kohteliaisuuksia, kuukausien mittainen kunnioittava huomionosoittaminen tai elinikäinen

lupaus jakaa kaikki varallisuus ja tulot naisen kanssa. Tuo hinta neuvotellaan kahden yksilön välillä siinä kontekstissa, jonka muut samanlaiset parit asettavat. Seksuaaliset normit muodostavat siten eräänlaisen paikallisen käyvän hinnan seksille. Eri kulttuureissa ja erilaisina historiallisina aikoina käypä hinta seksistä voi vaihdella laajasti yhteisön sisällä. Kunkin tietyn yhteisön sisällä seksin hinta vaihtelee todennäköisesti paljon vähemmän. (Baumeister & Vohs 2004.)

Lyhyesti sanottuna, paikallista seksuaalista markkinapaikkaa voidaan pitää löyhänä yhteisönä, jossa miehet ja naiset toimivat itsenäisinä toimijoina etsien edullista kauppaa. Miehet toimivat kuten ostajat etsien hyvää seksiä tai paljon seksiä kuluttamatta paljoa, naiset toimivat kuten myyjät, jotka haluavat korkean hinnan seksuaalisten huomionosoitustensa vastineeksi. Voidaan ennustaa, että seksuaalisen aktiivisuuden kuvioiden tulisi muuttua dramaattisesti seksin tarjonnan ja kysynnän vaihteluiden mukaan, kuten sukupuolten välisen lukumääräsuhteen (sex ratio) vaihteluiden mukaan. Kun nuorten sitoutumattomien naisten lukumäärä on suuri suhteessa miesten lukumäärään, tarjonnan voidaan sanoa ylittävän kysynnän. Silloin seksin hinta laskee, eli miehet saavat seksiä lupaamatta paljoakaan seksin vastikkeeksi. Vastaavasti, kun miehiä populaatiossa on selvästi enemmän kuin naisia, seksin hinta nousee. Siten, valta markkinoilla ei ole – kuten usein saatetaan kuvitella - sillä sukupuolella, joita on enemmän vaan sillä sukupuolella, joita on vähemmän. (Baumeister & Vohs 2004.)

4 SEKSUAALISEN VALLAN RAKENTUMINEN

Tässä luvussa pyritään aluksi osoittamaan naisten seksuaalisen resurssin muodostumisen tavat. Toiseksi tarkastellaan naisten seksuaalisen vallan rakentumista, jonka ajatellaan olevan naisten seksuaalisen resurssin hallinnan tuottama emergentti ilmiö. Lopuksi tarkastellaan naisten seksuaalisuuteen kohdistuvaa vastavaltaa.

4.1 Seksuaalinen halu

“On varmaa, että lähes kaikkien eläinten joukossa vallitsee koiraiden välinen taistelu naaraista. Tämä fakta on niin yleisesti tunnettu, että olisi tarpeetonta antaa siitä esimerkkejä.” (Darwin 1981)

Tässä tutkielmassa seksuaalisella halulla (sex drive) viitataan motivaatioon ryhtyä seksuaaliseen aktiviteettiin. Jos henkilöllä A on suurempi seksuaalinen halu kuin henkilöllä B, niin henkilö A haluaa seksiä useammin, nopeammin, useammissa muodoissa, useampien partnereiden kanssa, useammissa olosuhteissa ja niin edelleen (Baumeister & Tice 2001, 99). Seksuaalinen halu on hypoteettinen konstruktio, jota mitataan tutkimuksissa seksuaalisten asenteiden, käyttäytymisen ja halun (desire) ilmenemisen kautta. (Baumeister 2000). Seksuaalista halua voidaan tarkastella joko heteroseksuaalisen yhteisön kontekstissa (seksuaalisella markkinapaikalla) tai parisuhteen sisäisessä kontekstissa. Tässä tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan seksuaalista halua heteroseksuaalisen yhteisön kontekstissa olettaen, että seksuaalisen halun ilmentymät parisuhteen sisällä muodostavat suhteellisen omalakisien ilmiönsä. Naisten seksuaalisen resurssin ajatellaan siten olevan seuraus pikemminkin miesten suuremmasta halusta satunnaiseen seksiin ja uusiin seksipartnereihin (ks. esim Oliver & Hyde 1993) seksuaalimarkkinoiden kontekstissa kuin seuraus seksuaalisten halujen välisistä eroista parisuhteen sisällä.

Tietyt seksiä koskevat sukupuolierot ovat yhtenäisiä kaikissa miesten ja naisten ryhmissä Suomessa. Miehet tähdentävät naisia enemmän seksin merkitystä parisuhteen onnellisuuden kannalta (Haavio-Mannila & Kontula 2001, 405). Riippumatta siitä, seurustelevatko nuoret, pojilla Suomessa on selvästi enemmän halukkuutta yhdyntään kuin tytöillä. Poikien onkin vaikeampi toteuttaa yhdyntähalukkuuttaan seurustelun aikana. Tytöt kaikesta päätellen vastustavat heidän seksuaalisia aloitteitaan. Pääosa pojista on halunnut kovasti ensimmäistä yhdyntäänsä, kun taas pääosa tytöistä on halunnut sitä vain jossain määrin. Pojilla seksin miellyttävyys lisääntyy kumppanimäärän kasvaessa, tytöillä ei ole tuollaista muutosta havaittavissa. (Kontula 1991, 118 - 123.) USA:ssa kaikista miehistä neljäkymmentä prosenttia ja naisista kuusitoista prosenttia toivoi lisää yhdyntöjä. Suurin tyytymättömyyden syy miehille seksin suhteen on, että he eivät saa tarpeeksi seksiä. Kysyttäessä mieliltä, millä tavoin he halusivat muuttaa seksiä, ehdottomasti yleisin vastaus oli: ei muutoksia, vain lisää. Vastauksista kuului kautta linjan: Minä haluan seksiä enemmän kuin nainen, en saa koskaan tarpeeksi. Vain yksitoista prosenttia miehistä oli täysin tyytyväisiä seksin määrään. (Hite 1981, 512.)

Yhtään sellaista modernia kulttuuria ei ole identifioitu, jossa naiset halusivat seksiä enemmän kuin miehet. Erityisesti kiinnostus satunnaiseen seksiin näyttää olevan eräs suurimmista eroista sukupuolten välillä. (Baumeister & Tice 2001, 97.) Oliverin ja Hyden (1993) meta-analyysi osoittaa, että miehet ovat paljon naisia innokkaampia harrastamaan satunnaista seksiä. Tulos sopii hyvin yhteen evolutiivisen näkökulman kanssa: naisille satunnainen seksi ei ole kovin houkuttelevaa siksi, että jokainen seksikerta tuo mukanaan riskin yhdeksän kuukauden raskaudesta, velvollisuuden kasvattaa lapsi jälkikäteen ja synnytykseen liittyvän kuolemanriskin. Evoluutiopsykologian ennustuksen mukaan myös kiinnostuksessa seksipartnerien lukumäärään on eroa sukupuolten välillä: miehen saamien jälkeläisten määrä kasvaa suhteessa hänen seksipartneriensa lukumäärään, kun taas nainen voi tulla vuoden aikana raskaaksi vain yhdelle miehelle, seksipartnerien lukumäärästä riippumatta.

Lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, että miehet haluavat keskimäärin paljon enemmän seksipartnereita kuin naiset. Baumeisterin, Catanesen ja Vohsin (2001) metatutkimus kertoo kaikkien todisteiden osoittavan siihen suuntaan, että miesten seksuaalinen halu on voimakkaampi kuin naisten seksuaalinen halu. Yhdessäkään heidän tarkastelemassaan tutkimuksessa ei päädytty siihen lopputulokseen, että naisten seksihalut olisivat miesten

seksihaluja suuremmat. Miehet ajattelevat seksiä useammin, heillä on enemmän seksuaalisia fantasioita, he kiihottuvat useammin, haluavat useammin seksiä (suhteen alkuvaiheessa ja myöhäisemmässä vaiheessa sekä suhteen ulkopuolella), haluavat suuremman määrän seksipartnereita, masturboivat useammin, ovat vähemmän innostuneita ohittamaan seksimahdollisuuden, ovat huonompia pysymään selibaatissa, ottavat enemmän riskejä ja käyttävät enemmän resursseja saadakseen seksiä, kieltäytyvät seksistä harvemmin, ovat sallivampia useimpia seksuaalisuuden muotoja kohtaan kuin naiset, raportoivat harvemmin seksuaalisen halun puutteesta ja arvioivat seksuaalisen halunsa suuremmiksi kuin naisilla.

Leigh (1989) kysyi selibaatissa olevilta ihmisiltä, mikä oli heidän selibaattinsa syy. Naisten seksittömyyden syy löytyi selvästi miehiä useammin kiinnostuksen puutteesta seksiin. Miehillä seksuaalista kiihottumista on useammin kuin naisilla, miehillä on enemmän seksuaalisia fantasioita kuin naisilla ja enemmän partnereita ja akteja noissa fantasioissa. Kun tutkittiin erittäin voimakkaasti seksiin suuntautuneitten osuutta opiskelijoiden joukossa, miesten osuus tuossa joukossa oli 97 prosenttia (Buzwell & Rosenthal 1996). Miehillä on myös positiivisempi suhtautumistapa heidän omiin sukuelimiinsä. Suhteen ollessa seurusteluvaiheessa miehet haluavat enemmän seksiä kuin naiset ja he haluavat sitä naisia aikaisemmin. Kun suuri osa pareista neuvottelee tai riitelee seksin määrästä suhteessa, yleensä mies haluaa seksiä enemmän. Lisäksi, pitkien seurustelusuhteiden luokassa oli paljastava kategoria ihmisistä, jotka halusivat seksiä seurustelukumppanilta, mutta eivät saa sitä. Tämä kategoria koostui lähes yksinomaan miehistä. Myös pitkäaikaisissa avioliitoissa oli havaittavissa sama kuvio. Kun kysyttiin 1) kuinka usein harrastat seksiä ja 2) kuinka usein haluaisit seksiä, naisten vastaukset olivat lähes identtiset. Miehet sitä vastoin halusivat saada seksiä 50 prosenttia enemmän kuin mitä he tosiasiaassa saivat. (Baumeister & Tice 2001, 102 - 107.)

Baumeisterin (2000) mukaan naisten seksuaalinen halu on plastisempaa, alttiimpaa muokkautumaan miehiä enemmän sosiaalisten, kulttuuristen ja tilannesidonnaisten tekijöiden vaikutuksesta: 1) Yksittäisen naisen seksuaalisuus on alttiimpi muuttumaan naisen elämänkulun aikana. 2) Sosiokulttuurisilla tekijöillä, kuten koulutuksella, uskonnolla, poliittisella ideologialla ja vertaisryhmän vaikutuksella on suurempi vaikutus naisen seksuaaliseen haluun kuin miehen seksuaaliseen haluun. Miehen seksuaalisuudessa on siten biologialla suurempi merkitys, kun taas naisilla kulttuuri näyttää suurempaa osaa.

Havainto on sinällään sen kulttuurisen stereotyypin vastainen, että mies edustaa sivilisaatiota ja nainen luontoa. Baumeisterin ja Vohsin (2004) mukaan naisen päätöksenteko seksiin ryhtymisestä voi olla varsin monisyinen prosessi. Kun nainen tapaa miehen, joka haluaa seksiä hänen kanssaan, naisella on monia eri suuntiin osoittavia vaihtoehtoja: 1) Naisen omat seksihalut. 2) Mahdolliset edut, joita hän voi saada tarjoamalla seksiä alennushintaan saadakseen haluamansa miehen. 3) Halu saada seksin vastineeksi mahdollisimman hyvä hinta pidättäytymällä seksistä. 4) Oman maineensa suojeleminen. Mies ei ole samalla lailla altis tuollaisille ristiriitaisille vaikuttimille ja siten mies pystyykin yleensä nopeasti päättämään, haluaako hän seksiä tietyn naisen kanssa.

Tolman ja Diamond (2002) korostavat, että seksuaalisuuden biologinen ja kulttuurinen puoli pitäisi ottaa yhtäläillä huomioon seksuaalisen halun alkuperää etsittäessä. Baumeisterin ja Ticen (2001, 106) mukaan todistusaineistoa on kuitenkin enemmän kuin tarpeeksi miesten suuremman seksuaalisen halun osoittamiseksi. On teoriassa mahdollista, että sukupuolten välinen ero seksihalujen määrässä on seurausta kulttuurisista tekijöistä, mutta jos todistusaineistoa sellaisten kulttuureiden olemassaolosta ei löydetä, joissa naisten seksuaalinen halu olisi suurempi useilla indikaattoreilla mitattuna, on syytä olettaa, että miesten suurempi seksuaalinen halu on seurausta biologisista tekijöistä. Kokonaisuudessaan todistusaineisto osoittaa hyvin selkeästi yhteen suuntaan: miesten seksihalut ovat naisten seksihaluja suuremmat.

4.1.1 Miesten seksuaalisen niukkuuden maailma

Keskimääräisten miesten ongelma on siinä, että he haluavat seksiä useitten naisten kanssa, mutta juuri kukaan noista naisista ei halua seksiä heidän kanssaan. Naiset eivät halua yhtä monia seksipartnereita kuin miehet, joten paljon harvemmat naiset haluavat seksiä hänen kanssaan, kuin mitä hän haluaisi. Miehen on luultavasti tyydyttävä yhteen seksipartneriin, koska se on tapa, jolla naiset haluavat organisoida seksin. Miehet pitävät seksistä vain huvin vuoksi, pitäen sisällään naiset, jotka he ovat juuri tavanneet ja joiden kanssa heillä ei ole aikomusta pitkäaikaisiin suhteisiin. Miesten näkökulmasta katsottuna seksi on hauskaa ja seksi uusien partnereitten kanssa on ekstra-hauskaa. Miksi sitten ei kannattaisi harrastaa seksiä vain huvin vuoksi ilman mitään sitoumuksia? Valitettavasti noiden miesten kannalta,

naiset eivät näe asiaa samoin tavoin. Lopputuloksena miesten enemmistön kohtalona onkin tyytyminen seksuaaliseen turhautumiseen. He eivät saa tarpeeksi seksipartnereita tyydyttääkseen toiveitaan ja heidän onkin tyydyttävä vähempään kuin mitä he haluaisivat (Baumeister & Tice 2001, 190 - 191.) Etsiessään seksipartnereita lyhyisiin seksuaalisiin suhteisiin miehet ovat valmiit tyytymään vähempään kaikissa tutkituissa kategorioissa. Yhden yön suhteissa naiset etsivät poikkeuksellisen attraktiivista partneria, kun taas miehet tyytyivät selvästi vähempään. (Kenrick & Trost & Sheets 1996, 43 - 44.)

Clarkin ja Hatfieldin (1989) kuuluisa testi osoitti, että keskitasaisen attraktiivinen nainen pystyi saamaan seksiä hyvin attraktiivisilta miehiltä vain kysymällä sitä. Kun keskitasaisen attraktiiviset naiset kysyivät suostumista seksiin hyvin attraktiivisilta, heille ennestään tuntemattomilta miehiltä, yli puolet miehistä suostui seksiehdotuksiin. Toisin sanoen, jos nainen kysyisi seksiä kolmelta mieheltä, todennäköisyys seksin saamiseen olisi noin 97 prosenttia, eli lähes varma asia. Keskitasoinen nainen pystyy siten saamaan helposti seksiä tasokkailta miehiltä ja siksi naiset eivät maksa seksistä. Kun sama testi tehtiin toisinpäin niin, että keskitasaisen attraktiiviset miehet kysyivät seksiä hyvin attraktiivisilta naisilta, kukaan naisista ei suostunut seksiin. Baumeisterin ja Ticen (2001, 191) mukaan seksin kysyminen naisilta ei siten vie miehiä yhtään mihinkään.

4.2 Naisten seksuaalinen resurssi

Naisten seksuaalinen resurssi viittaa miesten arvostamaan naisten seksuaaliseen attraktiivisuuteen. Seksuaalinen resurssi koostuu siten ruumiista (omistus) ja käytöksestä (käyttäytymisen kyvyt). Naisten seksuaaliseen resurssiin viitataan arkipuheessa sellaisilla ilmauksilla kuin kauneus, viehättävyys tai seksikkyyys. Mikä voi olla seksuaalinen resurssi yhdessä suhteessa, ei ehkä ole sitä toisessa. Suuressa osassa vaihtotapahtumia miehet eivät anna aktuaalisia resursseja seksuaalisen resurssin haltijalle. Sen sijaan, miehet toimivat tavalla, joka tuottaa seksuaalista resurssia hallitsevalle naiselle lisäarvoa. Seksuaalisen resurssin haltijana nainen voi luoda arvoa miehille pelkästään olemalla viehättävä.

Naisten seksuaalisen resurssin arvo on riippuvainen kysynnästä ja tarjonnasta, naisten välisestä kilpailusta, vaihtelusta ´tuotteen´ laadussa, myyjien välisistä salaliitoista ja muista

vastaavista tekijöistä (Baumeister & Vohs 2004). Seuraavissa luvuissa tarkastellaan noiden tekijöitten vaikutusta naisten seksuaalisen resurssin muodostumiseen.

4.2.1 Kauneus

Naomi Wolf tarkastelee kuuluisassa kirjassaan *“Kauneuden myytti”* (1991) naisille asetettuja ulkonäköpaineita ja naisten ulkonäön suurta merkitystä nyky-yhteiskunnassa. Naiskauneus on Wolfille kultakantaan verrattavissa oleva valuuttajärjestelmä joka arvottaa naisia hierarkiassa fyysisen standardin mukaan. Naiset ovat oppineet porvarillisilla markkinoilla pitämään kauneuttaan talousjärjestelmän osana ja ensiluokkaisilla kaunottarilla kasvot ovat heidän omaisuutensa. Kun naiset astuivat työmarkkinoille, avioliittomarkkinoiden epävirallinen valuuttajärjestelmä sai työelämässä asianmukaisen muodon ja se sisällytettiin lakiin. Taloudellinen riippuvuus oli pakottanut naiset myymään seksuaalisuutensa avioliittomarkkinoilla, oli heidän ammattinsa tai ikänsä mikä tahansa. Naiset ovat tottuneet pitämään kauneutta varallisuutena ja 1980-luvulle tultaessa kauneus oli alkanut esittää naisen statuksen kaipuussa samaa roolia jota raha esittää miehille. Myymällä ruumistaan naiset ansaitsevat enemmän kuin myymällä taitojaan. Mallin työt ja prostituutio ovat ainoat alat, joissa naiset ansaitsevat miehiä enemmän. Nuori nainen saattaa todellakin tehdä taloudellisesti viisaan päätöksen sijoittamalla seksuaalisuuteensa silloin, kun sen vaihtokurssi on korkeimmillaan. Se on ekonomisesti mielekkäämpää kuin uurastaa työssä koko ikänsä. Kauneuden myytti edustaa Wolfille feminismin kohdistettua iskuja, joka yrittää estää naisten etenemisen ja jonka avulla pystytään kontrolloimaan niitä naisia, jotka feminismin toinen aalto olisi vienyt mennessään. (Wolf 1991, 11 - 75.) Wolfin ajatukset naisten kauneuden merkittävydestä ovat hyvin samankaltaisia tässä tutkielmassa esitettyjen ajatusten kanssa. Wolf ei kuitenkaan käsittele naisten kauneutta resurssina tai vallan lähteenä, vaan feministisen tulkintakehyksen puitteissa mieluummin pakkona, johon naiset joutuvat alistumaan.

Susan Faludin kirjassa *“Backlash: The Undeclared War against American Women”* kuvataan naiskauneuden merkityksen kasvamista erääksi feminismin kohtaamista takaiskuista. Kauneudenhoitotuotteiden ja kauneusleikkausten merkitys on tullut yhä tärkeämmäksi naisten elämässä ja naiset joutuvat vaarantamaan terveytensä ja uhraamaan

rahansa kauneuden alttarilla. (Faludi 1991, 200 - 226.) Ongelma kauneuden kilpavarustelussa naisten kannalta on siinä, että kyseessä on nollasummaluonteinen kilpailu seksuaalisen resurssin arvon kasvattamiseksi, joka ei juurikaan lisää naisten seksuaalisen resurssin avulla miehiltä saatuja kokonaisyötyjä, vaan jakaa sen uudelleen naisten kesken.

Ariel Levyn kirja ”*Female Chauvinist Pigs*” kertoo nuorten naisten parissa yleistyneestä kulttuurista, jossa ihannoidaan pornotähtiä ja strippareita ja jossa naiset esineellistävät itse itsensä tarkoituksellisesti seksiobjekteiksi. Levyn mielestä monet nykynaiset ovat unohtaneet, että seksuaalinen valta on vain yksi, hyvin erityinen vallan muoto. (Levy 2005, 197.) Lisääntynyt naispuolisten seksisymbolien ihannointi naisten keskuudessa voidaan vaihtoteoreettisessa tarkastelussa yhdistää naisten kasvaneeseen kiinnostukseen nostaa seksuaalisen resurssinsa arvoa. Seksuaalisen resurssin arvon nostamisen mukana tulevat myös siihen kiinteästi yhteydessä olevat ongelmat, jotka ilmenevät miesten ei-toivotuissa vastavallan yrityksissä. Ihannoiduksi seksiobjektiksi pyrkiminen edustaa uhkaa myös toisille naisille, koska yhden naisen nostaessa seksuaalisen resurssinsa arvoa hän vastaavasti laskee muitten naisten seksuaalisen resurssin arvoa. Kauniiden ja vähäpukeisten mallien esittelyn mediassa voidaan ajatella tuottavan kaikkia naisia halventavaksi koetun vaikutuksen sen mekanismin kautta, että mallit asettuvat seksuaalisen resurssinsa korkean arvon johdosta muita naisia ylemmäksi hierarkiassa ja siten vastaavasti pudottavat ’tavallisia’ naisia alemmaksi. Kauniiden naisten esille tuominen mediassa ei siten halvenna ’tavallisia’ naisia pelkästään symbolisesti, vaan konkreettisesti alentamalla heidän seksuaalisen resurssinsa arvoa.

Mitä enemmän mies haluaa jotakin tiettyä naista ja mitä enemmän tuollaisia miehiä on, sitä suuremman hinnan nainen kykenee saamaan seksuaalisuudestaan. Mitä seksikkäämpi nainen on, sitä enemmän miehet haluavat häntä. Viehättävät naiset kykenevät siten saamaan seksuaalisuudestaan muita suuremman hinnan. Nainen voi muuttaa ulkonäköään viehättävämmäksi monilla eri tavoilla, kuten meikkauksella, laihduttamisella tai pukeutumisella. Naista voidaankin verrata yrittäjään, joka tuo uuden tuotteen markkinoille ja siten ulkonäön muuttaminen on järkevä strategia samalla tavalla kuin mainostaminen on järkevää tuotteen markkinoinnissa. Flirttailu, seksikkäät vaatteet ja ylipäättään sellaisen vaikutelman luominen, että seksi kyseisen naisen kanssa on erityisen miellyttävää, on taloudellisesti ottaen järkevä strategia naiselle. Seksuaalisen kiinnostuksen herättämisen tärkeyden ymmärtäminen auttaa selvittämään paradoksia, joka on pitänyt pitkään yllä

ideologisesti monitahoista väittelyä. Feministit ovat pitkään vastustaneet sitä, että seksikkäitä vaatteita pitävät naiset joutuvat toisinaan seksuaalisen häirinnän kohteiksi. Feministien mielestä naisten tulisi saada pitää seksikkäitä vaatteita joutumatta ahdistelun kohteiksi. Väittelyn toinen osapuoli huomauttaa, että seksikkäät vaatteet välittävät sellaisen mielikuvan, että jotkut miehet saattavat ymmärrettävästi tulkita vaatetuksen seksuaalisen saatavilla olemisen merkiksi. Miksi sitten pukeutua seksikkäästi, jos ei kerran halua huomiota? Vaihtoteoreettisesta näkökulmasta katsottuna ilmiö on täysin ymmärrettävä. Naisen päämääränä on stimuloida enemmän miesten halua kuin hänen aikomuksenaan on tyydyttää. Analogian kautta tarkasteltuna, asunnon myyjäkin haluaa tarjouksia useilta eri tahoilta saadakseen asunnostaan mahdollisimman suuren hinnan. Naisen rationaalisena päämääränä on siten herättää mahdollisimman paljon halua miesten keskuudessa, vaikka hän ei haluaisikaan seksiä useimpien heidän kanssaan. Kun naisten seksuaalisuuteen suuntautuva kysyntä on suuri, oman kauneuden korostaminen ja hyvän maineen säilyttäminen saattavat riittää naisten välisessä kilpailussa. Kun naisten tarjonta on runsasta, muiden kilpailukeinojen käyttöönotto voi olla tarpeellista, kuten kilpailijoiden haukkuminen, erityisesti heidän viehättävyytensä moittiminen ja seksuaalisen maineensa tahraaminen. (Baumeister & Vohs 2004.)

Naisten kauneus tarjoaa naisille runsaasti mahdollisuuksia sekä mitattavissa olevan että näkymättömän tulon saamiseksi. Vaikka tuollaiset mahdollisuudet ovat tarjolla lähes kaikille naisille ja joillekin miehille, niin ne ovat tarjolla ylenmääräisen runsaasti naisille, joita voidaan kutsua *'geneettiseksi julkkiksiksi'*. Geneettinen julkkis on niin kaunis nainen, että miehet seuraavat häntä ja asettavat hänelle suuren arvon, vaikka he eivät edes tuntisi häntä. Kummatkin sukupuolet tekevät saman julkkiksille, mutta miehet tekevät sitä pelkän kauneuden takia. Vaikka pituudesta ja ulkonäöstä on hyötyä miehille, niin juuri kukaan mies ei ole geneettinen julkkis, eli naiset eivät ala seuraamaan ja palvomaan häntä, ellei hän ole myös jotain muuta. Geneettisen julkkiksen status on ainut universaali avain toisiin kulttuureihin ja luokkiin. Geneettinen julkkis saa myös näkymätöntä tuloa, sillä geneettisen julkkiksen seurassa oleva mies kokee, että hänen on maksettava seurasta jollakin tavoin tehdäkseen suhteesta vastavuoroisen. (Farrell 2005, 191 - 192.)

4.2.2 Sex Ratio

Sex ratio viittaa miesten ja naisten väliseen lukumääräsuhteeseen populaatiossa. Usein miehiä ja naisia on populaatiossa suunnilleen yhtä paljon, mutta toisinaan, syystä tai toisesta, lukumääräsuhde muuttuu niin, että joko miehiä tai naisia on selvästi toista sukupuolta enemmän. Guttentagin ja Secordin (1983) mukaan lukumääräsuhteen vaihtelun vaikutukset kulttuurissa ovat olleet selkeästi havaittavissa. Jos populaatiossa on paljon naisia suhteessa miehiin, avioliitto ei näyttäydy miehille kovin houkuttelevana mahdollisuutena, satunnaisesta seksistä tulee yleistä, omillaan toimeentulevista naisista tulee houkuttelevia kumppaniehdokkaita ja seksuaalinen ilmapiiri muuttuu vapautuneeksi. Kun naisia on vähän suhteessa miehiin, he kontrolloivat avioliittomarkkinoita, mikä tarkoittaa sitä, että he voivat vaatia aviomiesehdokkailta suuria rahallisia investointeja ja elinikäistä sitoutumista. Vastaavasti, kun naisia on paljon, he menettävät neuvotteluvoimansa avioliittomarkkinoilla ja pystyvät saamaan aviomiehiltä vähemmän taloudellista sitoutumista avioliittoon. Wilson (2002, 44) kertoo, että jos nuorille naisille löytyy paljon nuoria miehiä aviomiesehdokkaiksi, naiset vaihtavat seksin siihen minkä he kykenevät saamaan, mikä tarkoittaa useimmille naisille vakaata suhdetta, eli avioliittoa ja kahden vanhemman huoltajuutta. Jos taas naisia on paljon suhteessa miehiin, naiset menettävät neuvotteluvoimansa ja vaihtavat seksin mihin tahansa saatavilla olevaan: yhden yön suhteisiin, aviottomiin lapsiin tai jopa prostituutioon.

Seksuaalinen vallankumous, joka alkoi USA:ssa 1960-luvun alussa, oli seurausta ehkäisyteknologian kehittymisestä ja sex ration muutoksesta. Sex ratio muuttui siten, että avioitumisiässä olevien naisten määrä kasvoi selvästi avioitumisiässä olevaa miesten määrää suuremmaksi, kun sex ratio oli ollut 1950-luvulla päinvastainen siten, että miehiä oli selvästi naisia enemmän. Avioliitosta saadut hyödyt eivät olleet ehkäisyteknologian kehittymisen ja sex ration muutoksen jälkeen naisille enää niin suuria kuin avioliiton ulkopuolelle jäämisestä koituvat hyödyt. Traditionaalisesti laki USA:ssa määräsi, että seksi kuuluu avioliiton sisälle. Seksuaalinen vallankumous rikkoi tuota sääntöä vastaan, varsinkin niiden naisten osalta, jotka eivät olleet koskaan avioituneita. Kelvollisten aviomiesehdokkaiden puute vähensi avioliitossa olevien naisten määrää ja samalla myös niitä etuja, joita naiset avioliiton kautta kykenivät saamaan. (Heer & Grossbard-Schechtman 1981.)

4.2.3 Naisten seksuaalisuuden tukahduttaminen

Historian kuluessa naiset ovat joutuneet usein tilanteeseen, jossa heidän ei ole annettu etsiä seksiä tai ylipäättään nauttia seksistä. Naisten seksuaalisuuden tukahduttamisen syistä on esitetty erilaisia teorioita. Kaksi melko vastakkaista teoriaa ovat ´miesten salaliittoteoria´ ja ´naisten salaliittoteoria´. Miesten salaliittoteorian perusajatus lähtee siitä, että miehet ovat yrittäneet tukahduttaa naisten seksuaalisuutta edistääkseen omia päämääriään. Feministisestä tulkintakehyksestä käsin katsottuna miesten salaliittoteoria on sopusoinnussa niiden ajatusten kanssa, joiden mukaan miehet yleensäkin ovat syyllisiä naisten alistamiseen. Miksi miehet sitten pyrkisivät tukahduttamaan naisten seksuaalisuutta? Eräs syy voisi olla se, että miehet näkevät naiset omina omistuksen kohteinaan, eivätkä he halua nähdä naisia autonomisina toimijoina. Ennen kaikkea, miehet eivät halua, että naiset harrastaisivat seksiä muiden miesten kanssa, joten sillä perusteella naisten seksuaalisen halun tukahduttaminen näyttää luonnolliselta toimintatavalta. Variaatio tuosta mallista on se, että miehet haluavat pitää naiset poliittisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti alistettuina ja siten naisten seksuaalisuuden tukahduttaminen näyttäisi jotenkin edistävän tuota tavoitetta. Voidaan myös ajatella, että miesten näkökulmasta katsottuna naisten seksuaalisuus on niin merkittävä voima, että vapautuessaan se kaataisi miesten pystyttämän yhteiskunnan kuin korttitalon. Jos naiset luonnostaan haluaisivatkin enemmän seksiä, paljon uusia partnereita ja vaihtelua kuin miehet, yhteiskunta saattaisi muuttua vapaamuotoiseksi orgiaksi. Eräs selitys saattaisi siten olla, että esihistoriallisissa yhteiskunnissa naisten voimakas seksuaalivietti aiheutti sekasortoa ja epävarmuutta miehissä, joten yhteiskuntien oli rajoitettava naisten seksuaalisuutta saattaakseen sen paremmin sopusointuun miesten seksuaalisuuden kanssa. Heidän mukaansa tuo argumentti selittää sen, miksi naisten seksuaalisuuden tukahduttaminen on jatkunut näihin päiviin asti. Miehet ovat myös saattaneet kadehtia naisten kykyä moniin orgasmeihin, joten naisten seksuaalisuuden rajoittamista voidaan pitää ilkeämielisenä tapana ilmaista kateutta. (Baumeister & Tice 2001, 110 - 113.)

Naisten seksuaalisen tukahduttamisen voidaan toisella tapaa ajatella johtuvan ´naisten salaliittoteoriasta´. Miksi naiset sitten tukahduttaisivat omaa seksuaalisuuttaan? Seksihän

on kuitenkin eräs tärkeä mielihyvän lähde elämässä. Oman mielihyvän rajoittaminen ei tunnu tuosta näkökulmasta katsottuna järkevältä päämäärältä. Vaihtoteoreettinen analyysi tarjoaa kuitenkin vahvan lähtökohdan naisten oman seksuaalisuuden tukahduttamisen ennustamiseksi. Vaihtoteoreettisen näkökulman mukaan seksi on jotakin, mitä naiset antavat miehille ja jonka vastineeksi miehet joutuvat tarjoamaan jotain arvokasta. Paras tapa nostaa minkä tahansa hyödykkeen arvoa on pyrkiä tekemään siitä harvinaisempi. Jos seksi on ainoa arvokas hyödykkesi, niin haluat sen arvon olevan mahdollisimman korkea. Koko yhteiskunta huomioiden naiset ovat siten paremmassa asemassa, jos he eivät anna seksiä niin paljon kuin miehet haluavat. Seksin antamisen rajoittaminen palvelee siten naisia kahdella eri tavalla. Ensiksikin, koska miesten riippuvuus seksuaalisesta palkitsemisesta saa miehet tekemään sen eteen `melkein mitä tahansa', niin naisten kannattaa yleisesti ottaen tehdä seksistä mahdollisimman vaikeasti saatavaa. Toiseksi, yksittäiset naiset voivat kontrolloida aviomiehiansa ja poikaystäviään pidättäytymällä seksistä. Jos yksittäinen nainen ei tarjoa seksin saralla yhtä paljon kuin muut naiset, hänen poikaystävänsä saattaa vaihtaa toiseen naiseen. Jos taas nainen tarjoaa seksin saralla enemmän kuin muut naiset, niin hän voi saada osakseen paljon huomiota miehiltä ja jopa varastaa miehiä muilta naisilta. Tuollainen käytös saattaa muut naiset hänen vastaansa. Onkin mahdollista, että eräs motiivi naisille heidän oman seksuaalisuutensa rajoittamiseen on pyrkiä estämään muita naisia varastamasta heidän poikaystäviään. Tutkimus onkin antanut todisteita `käänteisen kaksoismoraalin' olemassaolosta. Seksuaalisesti hyvin aktiiviset naiset ovat erittäin suosittuja miesten treffikumppaneina, kun taas naiset preferoivat treffikumppaneinaan sellaisia miehiä, jotka ovat seksin saralla vain kohtuullisen aktiivisia. (Baumeister & Tice 2001, 113 - 116.)

Jos naiset saavat etuja miehiltä rajoittamalla seksin tarjontaa, niin miten sitten seksuaalinen vallankumous 1970-luvulla oli mahdollinen? Todennäköinen selitys on, että naisilla on varaa antaa seksiä vapaammin tarjolle, jos heillä on vaihtoehtoisia lähteitä saada itselleen rahaa, statusta, valtaa muita asioita, joita he haluavat. Jos seksi on ainut mahdollinen resurssisi, on järkevää pitää tarjonta alhaisella tasolla, jotta sen hinta nousisi korkeammalle. Voidaan myös ajatella, että samat voimat, jotka pyrkivät rajoittamaan naisten seksuaalisuutta pyrkivät rajoittamaan prostituutiota ja pornografiaa. Keskeinen vaihtoteoreettinen ennustus onkin, että naiset pyrkivät rajoittamaan pornografiaa ja prostituutiota miehiä enemmän, koska pornografia ja prostituutio ovat uhka naisten asemalle halpoina, toisen luokan seksin korvikkeina. (Baumeister & Tice 2001, 113 - 116.)

4.2.4 Seksuaalisen resurssin arvoa alentava kilpailu

Naisten enemmistölle kilpailijoita seksuaalimarkkinoilla edustavat lähinnä prostituutio ja pornografia. Prostituoituneet ja naiset, jotka turvautuvat lyhyen tähtäimen seksuaalisiin strategioihin, voidaan nähdä uhkana lähinnä muille, pitkäaikaisia suhteita etsiville naisille. Heteroseksuaalisten miesten prostituution ja pornografisten masturbaation apuvälineitten käyttö vähentää ei-prostituoituneiden naisten kaupantekomahdollisuuksia suhteessa miehiin. Prostituoituneet ja ei-prostituoituneet naiset ovat siten suorassa kilpailusuhteessa toisiinsa nähden miehiltä saatavien resurssien suhteen ja ei olekaan mikään yllätys, että prostituoituneiden ja ei-prostituoituneiden naisten välillä vallitsee usein antagonistinen suhde. (Symons 1979, 260.) Prostitutio näyttääkin hyödyttävän yksittäisiä naisia toisten naisten kustannuksella. Jotkut naiset saattavat asettaa prostituoituneena olemisen etusijalle sen sijaan, että he valitsisivat kontrolloivan aviomiehen vallan alla olemisen. Tuollaisille naisille prostituutio voi olla tehokas resurssien hankintastrategia, jonka muut naiset yrittävät saada estetyksi ajamalla prostituutiota ehkäiseviä lakiesityksiä. (Buss 1996, 312 - 313.) Edlundin ja Kornin (2001) mukaan prostituutio ja avioliitto tarjoavat naiselle kaksi erillistä tulonlähdetä. Nainen voi olla joko vaimo tai prostituoitu, ei molempia. Jos avioliitto on eräs tulonlähde naisille, prostituution on pystyttävä kompensoimaan menetetyt avioitumismahdollisuudet. Prostituution tulee siksi olla paremmin palkattua kuin muun koulutusta vaatimattoman työn. Prostituutiota tutkineitten taloustieteilijöiden mielestä ongelmallista prostituutiosta ei ole niinkään se, miksi jotkut naiset ryhtyvät prostituoituiksi, vaan se, miksi niin harvat ryhtyvät (Davis 1937; Coyle 2004, 3).

Naisten enemmistön toiminnan suhteessa seksiin voidaan ajatella vastaavan suunnilleen samaa asiaa kuin OPEC:n toiminta öljyn suhteen. Kumpaankin vaikuttaa sama lainalaisuus: mitä pienempi on tarjonta, sitä korkeampi on hinta. Jos suurempi osa naisista antaisi seksiä halvalla tai ilmaiseksi, sitä pienemmän hinnan kaikki naiset saisivat seksuaalisuudestaan. Tuosta syystä prostituutiota, pornografiaa tai hunnun poistamista muslimimaissa vastustetaan ankarasti erityisesti naisten keskuudessa. (Farrell 1994, 91.) OPEC sopii jäsenmaidensa kesken, että kukin maa pumpkaa vain tietyn määrän öljyä myytäväksi. OPEC:n ongelma on siinä, että yksittäinen maa saattaa pumpata öljyä kiintiötään

enemmän ja siten alentaa sen öljyresurssin arvoa, jota muut maat yrittävät myydä. Samalla lailla yksittäiset naiset voivat saada etuja miehiltä tarjoamalla seksiä ´alihinnaan´. Jos naiset alkaisivat kilpailla toisiaan vastaan antamalla seksiä aina halvemmalla ja halvemmalla, yksittäisen naisen olisi annettava yhä enemmän ja enemmän seksuaalisia palveluja ja silti hän saisi yhä vähemmän vastiketta niistä vaihdossa takaisin. Voidaan ajatella, että naisten yleisessä intressissä on rajoittaa naisten seksuaalisuutta kahdesta syystä: 1) Siten naiset saavat seksuaalisuudestaan korkeamman hinnan. 2) Heidän ei tarvitse pelätä niin paljoa, että joku toinen nainen varastaisi heidän poikaystävänsä. Seksin antamisen rajoittaminen palvelee siten naisia kahdella eri tavalla. Ensiksikin, koska miehet tekevät lähes mitä tahansa heiltä vaaditaan saadakseen seksiä, niin naisten kannattaa yleisesti ottaen tehdä seksistä mahdollisimman vaikeasti saatavaa. Todennäköistä on, että naisten seksuaalisuus on kahden vastakkaisen voiman välissä: toisaalla on henkilökohtainen halu seksiin ja toisaalla voimat, joiden tarkoituksena on pitää miehet seksin puutteessa ja maksimoida seksistä saatu hinta. (Baumeister & Tice 2001, 114.)

Naomi Wolf (2003) kirjoittaa, että hän on katsellut kahden vuosikymmenen ajan kuinka internetin pornografia on alentanut naisten käsitystä heidän omasta seksuaalisesta arvostaan ja heidän todellista seksuaalista arvoaan. 1970-luvulla nainen pystyi tekemään vaikutuksen miehiin vain näyttäytymällä alasti, mutta nykyään naisen alastomuudella ei ole samaa vaikutusta miehiin. Pornografia ei tee miehistä suinkaan raivoavia petoja, kuten joissakin feministisissä teorioissa on esitetty, vaan pikemminkin pornografia vähentää miesten oikeita naisia kohtaan tuntemaa halua ja johdattaa miehet näkemään yhä harvemmat ja harvemmat naiset ´pornon veroisina´. Oikeista naisista on tullut vain huonoa pornografiaa.

4.3 Naisten seksuaalinen valta

Tässä luvussa esitettävä naisten seksuaalisen vallan käsitteistö on rakennettu Molmin (1997, 1-43: 181 - 182) käyttämään sosiaalisen vaihdon teorian versioon perustuen. **Naisten seksuaalisella vallalla** viitataan miesten riippuvuuteen naisten tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta, joka aiheuttaa miehille jonkinlaisia kustannuksia ja tuottaa naisille jonkinlaisia hyötyjä. Riippuvuuden voidaan taloudellisin termein ilmaista ajatella koostuvan kysynnästä ja tarjonnasta. Naisten seksuaalinen valta on potentiaalia, riippuen

miesten mahdollisuudesta saada muualta samaa tai korvaavaksi kelpaavaa resurssia. Naisen voidaan sanoa käyttävän seksuaalista valtaansa, kun hän saa enemmän hyötyjä vähemmällä kustannuksella kuin hänen vaihtokumppaninsa. Naisten seksuaalisesta vallasta voidaan erottaa kaksi ulottuvuutta: 1) Se, kuinka naiset käyttävät seksuaalista valtaansa dynaamisessa prosessissa saadakseen enemmän hyötyjä. 2) Seksuaalisen vallan käyttö rakenteellisen epätasapainon seurauksena. Rakenteellinen seksuaalinen valta ja aktuaalinen käyttöön liittyvä seksuaalisen vallan käyttö on erotettava toisistaan ja kausaalisuuhde on asetettava niiden kahden välille. Vain määrittelemällä seksuaalinen valta potentiaaliksi sillä voidaan viitata naisten asemaan rakenteessa, eli toisin sanoen, naisten seksin myyjän asemaan heteroseksuaalisessa yhteisössä.

Naisten seksuaalisen vallan ilmeneminen voidaan jakaa kolmeen kategoriaan, joista kaksi ensimmäistä sisältää seksuaalisen vallan aktuaalisen käytön ja kolmas sen rakenteellisen ulottuvuuden: 1) Seksuaalisen vallan aktuaalinen käyttö suorassa ja epäsuorassa prostituutiossa tai sovitussa ´naimakaupassa´, joissa tapahtuman vaihtoluonne on ilmeinen ja vaihdossa saatavan hyödyn suuruus on melko tarkkaan määritelty. Ilmeisiä aktuaalisen seksuaalisen vallan käytön muotoja pidetään yleensä enemmän tai vähemmän ei-legitiimeinä tapoina käyttää seksuaalisen resurssin arvoa vaihdon välineenä. 2) Seksuaalisen vallan aktuaalinen käyttö instituutioiksi muodostuneitten sopimusten tai käytäntöjen kautta, lähinnä avioliitossa tai romantiikassa, joissa tapahtuman vaihtoluonnetta ei tuoda eksplisiittisesti ilmi ja joissa se jää toimijoiden tietoisien motiivien ulkopuolella. Avioliittoon tai romantiikkaan sisältyvä vaihtoprosessi, jossa mies antaa muita resursseja naisen seksuaalisuuden vastikkeeksi, on kuitenkin havaittavissa tietoisuuden ulkopuolelle jääviä lopputuloksia tarkastelemalla. Kun tietoisesta ´naimakaupasta´ siirrytään romantiikkaan, jossa poikkeuksellisen kauniin naisen kuvataan avioituvan poikkeuksellisen paljon sosioekonomisia resursseja hallitsevan miehen kanssa (ks. esim. Radway 1991, 130; Batten 1992, 96), tapahtuman vaihtoluonne piiloutuu toimijoiden rakkauden tunteitten ´sumuverhon´ taakse. 3) Naisten seksuaalisen vallan rakenteellisen muodon miehille aiheuttamat kustannukset, jotka ilmenevät maskuliinisessa sukupuolirooliodotuksessa. Naisten rakenteellinen seksuaalinen valta syntyy siten, että naisten aktuaalinen seksuaalisen vallan käyttö on ajan kuluessa legitimisoitunut itsestään selväksi todellisuuden rakenteeksi. Rakenteelliseksi muuttunut naisten seksuaalinen valta aiheuttaa miehille kustannuksia ilman, että kukaan yksittäinen nainen käyttäisi aktuaalisesti seksuaalista valtaansa.

Naiset eivät saa seksuaalisen valtansa avulla välttämättä suurempia absoluuttisia etuja kuin miehet, mutta koska he saavat nuo edut pienemmällä mahdollisuuskustannuksilla, he saavat enemmän etuja seksuaalisen vaihdon seurauksena kokonaisuudessaan. Seksuaalisen vallan haltijoina naisilla on pääsy arvokkaampiin vaihtoehtoihin ja useampiin mahdollisuuksiin valita noiden vaihtoehtojen väliltä. Toisin sanoen, naisille on enemmän tarjolla naisten seksuaalisesta palkitsemisesta riippuvaisia miehiä kuin päinvastoin, mikä antaa naisille paremmat mahdollisuudet valita naisen arvostamia resursseja tarjoamaan kykenevä mies. Seksuaalisen vallan käyttö voidaan saada aikaan rakenteellisen valtaedun turvin, riippumatta toimijan intentioista vallan käyttämiseksi tai sitten vallan käyttö voi olla tietoista ja strategista. Vaikka mitään tietoista tai tarkoituksellista seksuaalisen vallan käyttöä ei tapahtuisikaan, naiset rakenteellisen seksuaalisen vallan haltijoina saavat enemmän palkitsemista vähemmällä kustannuksilla. Seksuaalisen vallan epätasaisen jakaantumisen vaikutukset ovat siten seurausta vaihtosuhteen rakenteellisista ominaisuuksista, eivät vaihtokumppaneiden motiiveista.

Naisten seksuaalisesta resurssista riippuvaisille miehille aiheutuu jonkinlaisia kustannuksia ja se tuottaa naisille jonkinlaisia lopputuloksia. Seksuaalisen resurssin tavoittelussa ilmenevät kustannukset voivat seurata enemmän tai vähemmän seuraavien vaihtoehtojen seurauksena: tilaisuuden menettämisestä aiheutuvista kustannuksista, materiaalien resurssien kustannuksista, investointikustannuksista tai itse käyttäytymiseen liittyvistä sisäisistä kustannuksista. Investointikustannukset liittyvät vaihdossa kelpaavien resurssien hankkimiseen. Miesten investointikustannuksiin voidaan lukea laajassa mielessä kaikki se aika ja vaiva, joka käytetään sellaisen sosiaalisen statuksen tai varallisuuden hankkimiseksi, joka kelpaa vaihdossa naisten seksuaalisen resurssin vastikkeeksi. Kun miehen materiaaliset resurssit ovat läsnä, tapahtuu aktuaalisen resurssin menetykset, joka siirtyy naiselle (suora ja epäsuora prostituutio, alaspäin avioituminen, maksaminen treffeillä jne.). Materiaaliset resurssit voivat loppua vaihdossa kesken, mutta ei-materiaaliset eivät.

Valta-riippuvuussuhteiden osana ovat valtaa tasapainottavat operaatiot, joiden tavoitteena on vähentää vallan kohteena olemisen kustannuksia. Kustannusten vähentämiseen kuuluu henkilökohtaisten, sosiaalisten ja taloudellisten arvojen muuttaminen, minkä tavoitteena on sen epämukavuuden kokemuksen pienentäminen, jonka valtaa omaavan henkilön

vaatimusten kohteena oleminen aiheuttaa. Vallan kohteena olemisen kustannusten vähentäminen ei kuitenkaan välttämättä muuta suhteen valtatasapainoa. Naisten seksuaalista valtaa tasapainottavat operaatiot voidaan jakaa neljään eri luokkaan Emersonin (1962) mallin mukaisesti:

1. Mies vähentää motivaatiotaan naisten tarjoamien seksuaalisten resurssien tavoittelussa.
2. Mies hankkii vaihtoehtoisia lähteitä naisten seksuaalisen resurssin korvaamiseksi (esim. pornografia tai prostituutio).
3. Mies pyrkii lisäämään naisen motivaatiota miehen hallitsemien resurssien tavoittelemiseksi. Naisten motivaation kasvattamiseen liittyy usein statuksen antaminen naisille, eli mies pyrkii antamaan naisille kunnioitusta ja kiitollisuutta.
4. Naisilta evätään pääsy sellaisiin vaihtoehtoisiin resursseihin, joita mies hallitsee.

4.3.1 Naisten rakenteellinen seksuaalinen valta

Naisten rakenteellinen seksuaalinen valta on seurausta naisten aktuaalisen seksuaalisen vallan muuttumisesta ja legitimisoitumisesta ajan kuluessa sellaiseksi auktoriteetiksi, jossa tasapainotettua ja suunnattua valtaa käytetään vain ryhmän sisäisten normien, eli sukupuoliroolien edellyttämällä tavoilla ja siten vallasta muodostuu mieluummin sosiaalisten rakenteiden osa kuin henkilökohtainen ilmiö kahden ihmisen välillä. (vrt. Zafirovski, 2005.) Naisten rakenteellinen seksuaalinen valta voi tuottaa epätasaisen vaihdon lopputuloksen ilman tarkoitusta ja tietoisuutta vallan käytöstä. Seksuaalista valtaa hallitseva toimija voi aiheuttaa siitä riippuvaiselle toimijalle suurempia kustannuksia ja siten vaihtotasapaino siirtyy enemmän valtaa hallitsevan toimijan suuntaan. (vrt. Molm 1997, 38 - 43.)

Koska seksuaalista valtaa hallitsevat naiset voivat aiheuttaa vaihtokumppaneilleen enemmän kustannuksia, heillä on rakenteellinen etu. Ajan kuluessa, kun naisilla on ollut enemmän seksuaalista valtaa kuin miehillä, miesten on hyväksyttävä suuremmat mahdollisuuskustannukset, mikä tarkoittaa, että miesten on palkittava naisia, vaikka he

eivät saisikaan naisilta vastavuoroista seksuaalista palkitsemista. Lopulta naisten seksuaalinen valtasuhde legitimisoiutuu rakenteelliseksi ja itsestään selväksi todellisuuden tajuksi, joka ilmenee maskuliinisessa sukupuolirooliodotuksessa.

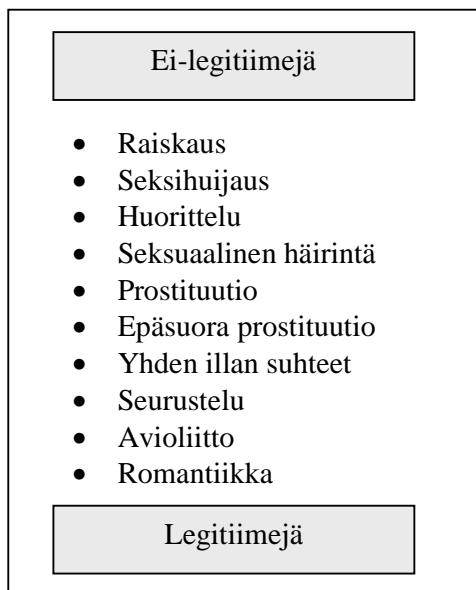
Se mekanismi joka tuottaa rakenteellisen seksuaalisen vallan ja pitää prosessia yllä on seksuaalista valtaa hallitsevien naisten mahdollisuus useampien tai parempien vaihtoehtojen saamiseen. Kun naiset seksuaalisen resurssin hallitsijoina tavoittelevat vaihtoa yksien, paljon resursseja hallitsevien miesten kanssa, he samalla pidättelevät muiden heistä riippuvaisten miesten seksuaalista palkitsemista; mikä tarkoittaa, että he käyttävät valtaa heidän seksuaalisesta resurssistaan riippuvaisiin miehiin. Prosessin kuluessa naiset nostavat kontrolloimiensa seksuaalisten resurssien hintaa ja samalla laskevat oman resurssien hankintansa kustannuksia. Siten rakenteellinen seksuaalinen valta käyttää hyväkseen niitä lopputuloksia, jotka ovat seurausta niistä epäsymmetrisistä riippuvuuksista, jotka tuottavat epätasaisia todennäköisyyksiä vaihdosta eri vaihtopartnereiden kesken. Seksuaalista valtaa hallitsevat naiset pyrkivät suorittamaan vaihtoa arvokkaampia resursseja hallitsevien miesten kanssa, jonka seurauksena he tarkoittamattaan pakottavat vähemmän arvokkaita resursseja hallitsevat miehet maksamaan yhä suurempia kustannuksia naisten palkitsemiseksi. Tuolla tavalla, valtaepätasapaino tuottaa epätasa-arvon vaihdosta saatavien hyötyjen jakaantumisessa.

Naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan syntyä voidaan kuvata seuraavan esimerkin avulla: 1) Naisten seksuaalisuuteen kohdistuu kysynnän ylimäärä miesten suunnalta. 2) Naiset palkitsevat seksillä tarjolla olevista miehistä eniten naisten arvostamia resursseja tarjoavia miehiä. Miehiä, jotka maksavat treffeillä, jotka ovat valmiita asettumaan vaaralle alttiiksi suojellakseen naisia, joilla on korkea sosioekonominen status jne. 3) Ajan kuluessa, nuo naisten preferenssit muuttuvat sosiaalisten rakenteiden itsestään selväksi osaksi, joka ilmenee maskuliinisessa rooliodotuksessa. Maskuliiniseen rooliin sisältyvien odotusten voidaan siten ajatella ilmentävän sitä naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan aiheuttamaa hintaa, jonka miehen on maksettava saavuttaakseen naisen rakkauden (vrt. Farrell 2005, 135) ja seksuaalisen palkitsemisen. Lopulta, maskuliinisen roolin kautta ilmenevä naisten rakenteellinen seksuaalinen valta tuottaa miehille kustannuksia ilman, että he saisivat palkkioksi aktuaalista seksuaalista palkitsemista. Toisin sanoen, maskuliiniseen rooliodotukseen rakentuu ajan kuluessa miesten velvollisuus asettua vaaralle alttiiksi naisten suojelemiseksi, vaarallisten töitten tekeminen naisten puolesta, treffeillä

maksamisen velvollisuus jne. ilman, että mies saisi seksuaalista palkitsemista niiden kustannusten vastikkeeksi.

4.4 Naisten seksuaalisuuteen kohdistuva vastavalta

Naisten seksuaalisuuteen kohdistuviksi vastavallan muodoiksi voidaan lukea kaikki ne legitiimit ja ei-legitiimit yritykset, joilla naisten seksuaalisuuteen yritetään päästä käsiksi tai joiden avulla naisten seksuaalisen resurssin arvoa yritetään halventaa. Vastavalta voidaan jakaa legitiimeihin ja ei-legitiimeihin muotoihin, jotka ovat jossain määrin riippuvaisia eri yhteiskunnissa vallitsevasta kulttuurista ja lainsäädännöstä. Feministisissä teorioissa seksuaalisen vallan käsitettä käytetään yleensä miltei synonyyminä tässä luvussa määritellyn naisten seksuaalisuuteen kohdistuvan vastavallan käsitteen kanssa. Kuviossa 3 on lueteltu naisten seksuaalisuuteen kohdistuvia vastavallan muotoja



Kuvio 3 Naisten seksuaalisuuteen kohdistuvia vastavallan muotoja

Legitiimeinä vastavallan muotoina pidetään yleensä sellaisia naisten seksuaalisuuteen kohdistuvia vaihtoluonteisia vastavallan yrityksiä, joissa nainen saa riittäväksi katsotun korvauksen seksuaalisen resurssinsa vastikkeeksi, mutta joissa korvaus jää enemmän tai vähemmän ei-ilmeiseksi ja jossa tapahtuman vaihtoluonne jää tietoisten motiivien ja aikomusten ulottumattomiin, kuten avioliitossa tai romantiikassa. Raiskaukset,

seksuaalinen häirintä, huorittelu, seksihuijaukset ja ei-toivotut lähestymisyrietykset ovat yleisimpiä ei-legitiimejä vallan muotoja, joita naiset seksuaalisen resurssin haltijoina kohtaavat.

Seksihuijausta voidaan pitää petosluonteisena tekona, jossa mies lupaa naiselle jotain vaihdossa joko eksplisiittisesti (esim. työpaikan) tai implisiittisesti (esim. sitoutumisen suhteeseen) naisen suorittaman seksuaalisen palkitsemisen vastikkeeksi ja jättää lupauksensa pitämättä. Seksihuijausta ei yleensä luokitella rikokseksi, vaikka se moraalisesti tuomitaankin. Seksihuijauksen avulla mies voi saada ´puolilegitiimisti´ hyödykseen naisen seksuaalisen resurssin arvon antamatta juuri mitään vaihdon vastikkeeksi. Implisiittisessä muodossaan seksihuijaus on luultavasti eräs yhteiskunnan yleisimmistä huijauksen muodoista. Kun mies naista seksiin houkutellessaan antaa naisen epäsuorasti ymmärtää, että on valmis sitoutumaan suhteeseen, mutta ei sitten täytäkään ´lupaustaan´, voidaan tilannetta pitää eräänlaisena huijauksen muotona, jossa naiset kokevat helposti myös tulleen huijatuksi. Voidaan myös ajatella, että runsaasti naisten arvostamia resursseja hallitsevilla miehillä on hallussaan ´sitoutumisresurssi´ (vrt. Malmi 2006), joka tarjoaa noille miehille hyötyjä naisten seksuaalisen palkitsemisen muodossa ilman, että miehen tarvitsisi lopulta sitoutua suhteeseen. Toisin sanoen, siinä missä nainen kykenee saamaan rakenteellisia hyötyjä seksuaalisen resurssinsa avulla tarjoamatta aktuaalista seksuaalista palkitsemista, paljon resursseja hallitsevilla miehillä on mahdollisuus saada sitoutumisresurssinsa avulla seksuaalista palkitsemista naisilta ilman, että miehen tarvitsisi suorittaa aktuaalista naisten palkitsemista sitoutumisellaan.

Raiskaus vastavallan muotona on vaihtoteoreettisesti tarkastellen verrannollinen seksuaaliseen varkauteen tai ryöstöön (ks. esim. Renner & Yurchesyn 1994), jossa raiskaaja ´ryöstää´ muun aiheutetun vahingon ohessa naisen seksuaalisuuden arvon. Seksuaalista häirintää laajassa, ei-toivotun lähestymisyrietyksen merkityksessä, voidaan analogisesti verrata ´liian innokkaan ostajan´ tai ´tinkijän´ kaupanteon yrietykseen, jossa miehellä ei ole sellaisia resursseja, jotka kelpaisivat vaihdossa naisen seksuaalisuuden vastikkeeksi. Evoluutiobiologisesta perspektiivistä katsottuna miehiltä saatu ei-toivottu seksuaalinen huomio on siten seuraus eri sukupuolten välisistä seksuaalipsykologioista ja motivaatioista ja ei-toivottu seksuaalinen lähestyminen tapahtuu silloin, kun miehen ja naisen motivaatiot eivät ole yhteensopivat. (Studd 1996, 57 - 58.) Ei-toivotut lähestymisyrietykset aiheuttavat naiselle mahdollisuuskustannuksia ja sisäisiä kustannuksia

(negatiivisia tunnetiloja).

Huorittelu vastavallan yrityksenä pyrkii pilaamaan naisen seksuaalisen maineen ja siten alentamaan naisen seksuaalisen resurssin arvoa. Ei-prostituoidun naisen seksuaalisen resurssin arvo on korkeampi kuin prostituoidun, joten naisten on rationaalista pyrkiä välttämään huoran mainetta. Huorittelu eroaa muista seksuaaliseen valtaan kohdistetuista vastavallan muodoista siinä, että sitä voivat käyttää niin naiset kuin miehetkin. Naisten suorittamaa huorittelu voidaan tulkita oman aseman seksuaalisen resurssin arvon parantamisyritykseksi toisten (huoriteltujen) naisten kustannuksella tai kostoksi huoritellun naisen ei-toivotun käytöksen johdosta. Miehiin ei kohdistu juurikaan huorittelua (jolla olisi merkittävää halventavaa vaikutusta), koska miehen suuri seksipartnerimäärä implikoi pikemminkin sitä, että miehellä on hallussaan paljon sellaisia resursseja, joita hän kykenee tarjoamaan naisten seksuaalisuuden vastineeksi. Miehiin kohdistuvia ja huorittelulle analogisia vastineita ovatkin paremmin sellaiset haukkumanimet, kuten ´homo´ tai ´runkkari´, jotka viittaavat päinvastaisesti siihen, että miehellä ei ole hallussaan sellaisia resursseja, joilla hän kykenisi hankkimaan itselleen seksipartnereita naisista ja jonka johdosta hän joutuu tyytymään seksuaalisen halunsa tyydyttämisessä toisiin miehiin tai masturbaatioon.

Seksuaalisen resurssin hallintaan liittyviä vastavallan yritysten tuomia ongelmia voidaan myös verrata analogisesti julkkisten kohtaamiin ongelmiin. Suurta seksuaalista resurssia hallitsevaa henkilöä voidaan nimittää Farrellin (2005, 191 – 208) mukaan ´geneettiseksi julkkikseksi´. Geneettinen julkkis on suosittu pelkän kauneutensa takia, keräten ympärilleen ihailijoita samaan tapaan kuin oikeat julkkiksetkin. Julkkiksena oleminen tekee henkilöstä attraktiivisen, mutta usein liiankin attraktiivisen niin, että ei-toivotuista lähestymisyrityksistä tulee arkielämää haittaava riesa ja merkittävä mahdollisuuskustannusten lähde. Julkkiksena oleminen voi olla monella tapaa antoisaa, mutta julkkiskin saattaisi haluta toisinaan hankkiutua eroon attraktiivisuudestaan ja olla yhtä huomaamaton kuin kuka tahansa. Eräs seksuaalisen resurssin hallintaan liittyvä keskeinen piirre onkin, että seksuaalisesta resurssista on vaikea hankkiutua eroon aina halutessaan, eikä sitä voi piilottaa samalla tavoin kuin joitakin muita resursseja. Siten, seksuaalisen resurssin hallintaan kuuluvat erottamattomana osana vastavallan yritysten aiheuttamat kustannukset.

Ongelmallisinta seksuaalisen resurssin hallinnan voidaan ajatella olevan lapsille, jotka altistuvat pedofiliaalle sekä lesboille, jotka eivät halua seksuaalista huomiota heteroseksuaalisessa kontekstissa. Eräs ratkaisu lesboilla seksuaalisen resurssin arvon ja ei-toivottujen lähestymisyritysten välttämiseksi heteroseksuaalisessa kontekstissa on ulkomuodon ja käyttäytymisen muuttaminen ei-feminiiniseksi, ääritapauksessa ´rekkalesboksi´. Ei-feminiininen ulkomuoto ja käytös vähentävät naisen seksuaalisen resurssin arvoa heteroseksuaalisessa kontekstissa ja samalla ei-toivottujen lähestymisyritysten mukanaan tuomia kustannuksia. Miesten seksuaalisen resurssin arvo on miesten enemmistön osalta vähäinen heteroseksuaalisessa kontekstissa ja siksi seksuaalisen resurssin hallinnasta koituvat ei-toivotut vastavallan muodot ovatkin pääasiassa naisten kohtaama ongelma.

5 NAISTEN SEKSUAALINEN VALTA YHTEISKUNNASSA

Tässä luvussa tarkastellaan joitakin naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksia yhteiskunnassa, jotka tuottavat naisille jonkinlaisia hyötyjä ja aiheuttavat miehille jonkinlaisia kustannuksia. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti parisuhteisiin ja työelämään liittyvät ilmiöt.

5.1 Avioliitto ja prostituutio

”Avioliitolla ja prostituutiolla on niin paljon yhteisiä piirteitä, että on vaikea käsittää miksi ne pitäisi luokitella täysin eri, ja usein jotenkin vastakkaisiin, ryhmiin. Molemmissahan on kyse pohjimmiltaan seksistä ja rahasta. Monessa suomalaisessakin avioliitossa vielä nykypäivänä nainen elää pääasiassa miehensä tulojen varassa, ja juuri tuo miehen suurempituloisuus pitää naisen elintaso yllä.” (Marisa Mäkinen 2000)

Vaihtoteoreettisen viitekehyksen puitteissa avioliittoa ja prostituutiota voidaan tarkastella rinnakkain samantyyppisinä ilmiöinä, joissa miehet tarjoavat muita resursseja naisten seksuaalisuuden vastikkeeksi. Rahalla ja sitoutumisella maksaminen eivät ole psykologisella tasolla toistensa vastineita, mutta ne ovat sitä taloudellisessa tarkastelussa (Symons 1979, 260). Suorassa ja epäsuorassa prostituutiossa seksin vastikkeeksi annettu korvaus on kertaluonteinen, vaihdettavan arvon suuruus melko tarkasti määritelty ja tapahtuman vaihtoluonne ilmeinen. Avioliitto edustaa pitkäkestoisempaa sopimusta, jossa vaihdossa saatujen resurssien määrä jää avoimeksi. Avioliitossa nykyajan ihanne länsimaissa on romanttinen rakkaus, jossa prosessin vaihtoluonne jää tietoisten motiivien ulottumattomiin. Tarkoituksellista ja tietoista ´naimakauppaa´ pidetään sitä vastoin eilegitiimimpänä avioliiton solmimisen motiivina. Törrönen kertoo, että romantiikassa sankaritar ei saa tavoitella sankarin rikkauksia, mutta sattuu kuitenkin aina jostain syystä avioitumaan poikkeuksellisen rikkaan ja vaikutusvaltaisen miehen kanssa. Se tuottaa

kuitenkin romanssien kirjoittajille usein visaisia pulmia. Tämän ristiriidan kirjoittajat ratkovat usein niin, että he korostavat sankarittaren viattomia aikeita, rakkauden pyyteettömyyttä ja siirtävät kaikki juonittelevan seikkailijattaren ominaisuudet pahalle naiselle. (Törrönen 1994, 30.) Naisen tarjoama seksuaalinen palkitseminen on romantiikassa jotain, joka on vaihdettavissa vain rakkauteen. Sankarittaret eivät ole tietoisia kauneudestaan ja sen vaikutuksista muihin. (Radway 1991, 126.) Toisin sanoen, romanssi ajatuksena toimii vain niin kauan, kun sankaritar ei tietoisesti ajattele tavoittelevansa niitä hyötyjä, joita hän kykenee saamaan edukseen romanttisen tarinan poikkeuksellisen varakkaalta sankarilta. Vaihtoteoreettisesti tarkastellen sankarittaren saamat hyödyt ovat kuitenkin todellisia lopputuloksia, vaikka ne eivät sijaitsekaan sankarittaren tietoisissa motiiveissa tai aikomuksissa.

Lukuisat feministit ovat rinnastaneet avioliiton ja prostituution, soveltaen vaihtoteoreettista lähestymistapaa feministisen tulkintakehyksen puitteissa. Jo brittiläinen feminismin esitaistelija Mary Wollstonecraft (1996, 52 - 78) piti katuprostituutiota rehellisempänä ansaintatapana kuin avioliittoa. Jotkut liberaalifeministit ovat puolestaan pitäneet prostituoituja naisina, jotka kontrolloivat omaa seksuaalisuuttaan: he määräävät ajan, paikan ja olosuhteet seksuaaliselle vaihdolle. Sullivan (1995) kertoo, että argumentti prostituution sijainnista samalla seksuaalis-taloudellisella jatkumolla avioliiton kanssa omaksuttiin toisen aallon feministien parissa 1970-luvulla. Feministit väittivät, että kaikilla yhteiskunnan alueilla naiset pakotettiin seksuaalisoituihin rooleihin miesten palvelukseen. Tuosta näkökulmasta katsottuna oli ilmiselvää, että vain aste-ero erotti prostituoituiduista muista naisista. Avioliiton ja prostituution eron koettiin olevan lähinnä siinä, että avioliitossa naisen pitää hoidella vain yksi mies. (Sullivan 1995, 184 - 197.)

Laajasti määriteltynä prostituution voidaan ajatella pitävän sisällään hyvin suuren osan inhimillisen elämän osa-alueista, kuten avioliiton, jossa naiset vaihtavat seksuaalisuutensa miesten tarjoamaan sosioekonomiseen statukseen. Maksun prostituutiosta ei tarvitse olla rahaa, vaan se voi koostua ruuasta, oikeuksista, vallasta, vaatteista tai mistä muista resursseista tahansa. Prostituutioon sisältyy laajassa määrittelyssä myös naisten käyttäminen malleina. Prostituution tarkasteleminen laajassa mielessä paljastaa, että ei-seksuaalisten etujen saaminen seksin avulla kuuluu osaksi niin seurustelua kuin avioliittoakin. Prostituoitun saama korvaus seksistä on osaltaan korvaus hänen menetetyistä sosiaalisesta statuksestaan. Jotkut naiset pitävät yhdynnästä sinänsä, joten voidaan ajatella,

että he saavat prostituutiossa rahaa tyhjästä. Prostituution poistaminen naisten palkkoja nostamalla ei onnistu kuin ehkä osittain. Kun palkkoja nostetaan, naiset valitsevat työn prostituution sijaan, mutta samalla kysyntä seksipalveluja kohtaan kasvaa, mikä näkyy prostituutiopalvelujen hinnan nousuna, mikä taas antaa työssäkäyvälle naiselle motivaation ryhtyä prostituoiduiksi. (Davis 1937.) Prostituutio on vähän taitoa vaativaa, työvoimavaltaista, naisten tekemää ja hyvin palkattua. Prostituutiossa onkin eräs epätavallinen piirre: miten naisvaltainen ja vähän taitoa vaativa ala voi olla hyvin palkattua? Tulotaso huonoimminkin palkatussa katuprostituution muodossa voi olla moninkertainen verrattuna yhtä vaativiin muihin ammatteihin. Jos ajatellaan, että prostituoitu joutuu luopumaan avioliittohaaveistaan, niin silloin prostituutiosta saadun tulon tulee kyetä kompensoimaan menetetyt avioliittomahdollisuudet. (Edlund & Korn 2001.)

Edlundin ja Kornin (2001) mukaan prostituution määrä on ollut vähenemässä kehittyneissä maissa. Syinä prostituution vähenemiseen voidaan pitää sekä naisten että miesten palkkatason nousua. Mitä korkeammaksi miesten palkat nousevat, sitä paremmin miehet kykenevät elättämään naisia avioliitoissa ja sitä vähemmän naisilla on tarvetta ryhtyä prostituoiduiksi. Kun miesten palkat ovat pienet, yhden miehen palkka ei riitä antamaan naiselle riittävän suurta korvausta hänen seksuaalisuutensa vastikkeeksi ja naisten prostituutio yleistyy. Prostituution olemassaolo selittää myös sen, miksi polygynia ja polyandria eivät ole esiintyneet koskaan samanaikaisesti, vaikka ne näyttäisivätkin sopivan hyvin yhteen. Kun jotkut miehet ottavat monia vaimoja, voidaan ajatella, että vastaavasti muut miehet jakaisivat keskenään yhden vaimon. Polyandriaa ei kuitenkaan esiinny alemmissa sosiaalisissa luokissa, jos naiset saavat suuremman hyödyn prostituoituna olemisesta kuin usean köyhän miehen kanssa avioitumisesta.

Jos seksiä harrastettaisiin vain hovin vuoksi, siihen ei liittyisi mitään velvoitteita kummallekaan osapuolelle. Prostituutio onkin vaihtoteoreettisesta näkökulmasta katsottuna eräs tapa hyötyä miesten seksinpuutteesta silloin, kun miehillä ei ole mahdollisuutta ilmaisen seksin saamiseen. (Symons 1979, 253 - 260; Buss 1996, 312; Baumeister & Tice 2001, 12; Baumeister & Vohs 2004.) Prostituution olemassaolo onkin vahva todiste sen ajatuksen puolesta, että seksi on naisten hallitsema resurssi. Suurin osa prostituoiduista on naisia ja lähes kaikki asiakkaat ovat miehiä. Miesprostituoituja on olemassa, mutta lähes kaikki heidän asiakkaansa ovat toisia miehiä. Käytännössä, tuskin kukaan miehellä on mahdollisuutta rahoittaa huumeriippuvuuttaan tai maksaa palvelukojoaan myymällä naisille

seksiä. Prostituutio ilmentääkin selkeimmällä mahdollisella tavalla seksuaalisen vaihtoteorian ydinajatuksen: miehet tarjoavat naisille resursseja seksin vastineeksi. (Baumeister & Vohs 2004.) Feministiset teoriat esittävät usein, että prostituutio ja pornografia riistävät naisia, mutta vaihtoteoreettisesta näkökulmasta katsottuna tilanne näyttäytyy lähinnä päinvastaisena, eli prostituutio ja pornografia riistävät miehiä taloudellisesti. (Baumeister & Tice 2001.)

Symons (1979, 257 - 258) tarkasteli yhdeksäntoista eri kulttuurin parissa seurusteluun liittyvää lahjojen antoa. Viidessätoista kulttuurissa miehet antoivat naisille lahjoja seurustelun yhteydessä, yhdessä kulttuurissa kummatkin antoivat lahjoja, mutta miehen lahjat olivat arvokkaampia, kolmessa kulttuurissa kumpikin antoi lahjoja, mutta lahjojen suuruus jäi epäselväksi. Sellaisia kulttuureja ei ollut, jossa vain naiset olisivat antaneet lahjoja tai joissa naisten antamat lahjat olisivat olleet arvokkaampia kuin miesten antamat lahjat. Prostituutio ja lahjojen antaminen eivät ole sama asia, mutta Symonsin mukaan ei kuitenkaan voida pitää sattumana sitä, että miehet toimivat lahjojen antajina ja prostituution maksajina.

Seksuaalinen attraktiivisuus on arvo, joka voidaan vaihtaa taloudellisen ja sosiaalisen edun saamiseksi. Attraktiiviset naiset hyödyntävät viehätysvoimansa avioliiton kautta, mikä antaa heille turvaa kauneuden menetystä vastaan, toiset astuvat työelämään, missä ulkonäöstä on apua ja lopulta, joistakin naisista tulee prostituoituja. Naisten vaihtoehtoista tulee siten prostituution pienoisversioita. (Davis 1966, 324.) Seksuaalisen resurssin hallinnan voidaan siten ajatella tarjoavan naisille käyttöön useampia elämänstrategioita kuin mitä miehillä on käytettävissään. Taulukossa 2 on kuvattu keskeisimpiä naisille tarjolla olevia elämänstrategioita. **Vaimostrategia** viittaa traditionaaliseen tapaan saada resursseja miehiltä, erityisesti sellaisissa yhteiskunnissa, joissa naisille on vähän tarjolla muita keinoja resurssien hankkimiseksi. Vaimostrategiassa naisen voidaan ajatella vaihtavan seksuaalisen resurssinsa ja mahdollisesti myös kotityöpanoksensa miehen tarjoamiin sosioekonomisiin resursseihin. Vaimostrategian valitseminen voi olla naisen kannalta huonoon lopputulokseen johtava käytännön sanelema pakko sellaisissa yhteiskunnissa, joissa muita vaihtoehtoja ei ole tarjolla - tai sitten paras mahdollinen romanttinen strategia, jos saadut hyödyt ovat maksimaalisen suuret. Vaimostrategian päämääränä on pitkäaikaisen suhteen, käytännössä avioliiton solminen sellaisen miehen kanssa, joka kykenee taloudellisten resurssiensa avulla tarjoamaan naiselle elatuksen.

Blondistrategia perustuu seksuaaliseen resurssin hyödyntämiseen kertaluoteisessa vaihdossa. Historiallisesti tarkastellen blondistrategia on ollut lähinnä prostituutiota suorassa ja epäsuorassa muodoissaan, mutta naisten seksuaalisen toimijuuden vapautuminen on luonut monia muita mahdollisuuksia seksuaalisen resurssin kertaluoteiseen hyödyntämiseen vaihdon välineenä. Kertaluonteisten hyötyjen hankkimiseen seksuaalisen vaihdon avulla liittyy usein korkeita moraalisia kustannuksia, jotka rajoittavat oleellisesti blondistrategian käyttökelpoisuutta.

Taulukko 2 Naisille tarjolla olevat elämänstrategiat

Vaimostrategia - traditionaalinen vaimon rooli

- Päämääränä avioliitto, jossa nainen vaihtaa seksuaalisuutensa ja mahdollisesti kodinhoidollisen työpanoksensa mieheltä saatuun elatukseen.
- Tarjoaa kapean roolin ja usein huonon vaihtosuhteen naiselle tai sitten romantiikassa esitetyn parhaan mahdollisen vaihtosuhteen.
- Käytössä erityisesti sellaisissa yhteiskunnissa, joissa taloudelliset resurssit ovat miesten hallussa ja joissa muita strategioita ei ole tarjolla.

Blondistrategia - seksuaalisuuden hyödyntäminen kertaluoteisessa vaihdossa

- Mahdollinen erityisesti nuorille ja attraktiivisille naisille.
- Feminiinisen ulkonäön ja käytöksen maksimointi.
- malli, pornotähti, prostituoitu, 'blondi' jne.

Feminististrategia - resurssien hankinta kouluttautumisen ja työn avulla

- Mahdollistaa taloudellisen riippumattomuuden miehistä.
- Analoginen lähes ainoan miehille tarjolla oleva elämänstrategian kanssa.

Glamourfeminististrategia - resurssien hankinta oman työn ja seksuaalisuuden avulla.

- Pyrkii kombinoimaan vaimo-, blondi- ja feminististrategiat optimaalisella tavalla.
- Työläin ja vaativin
- Maksimoi naisen mahdollisuudet resurssien hankkimiseksi.

Feminististrategia perustuu resurssien hankkimiseen kouluttautumisen ja työnteon avulla, mikä mahdollistaa riippumattomuuden miehiltä saatavista resursseista.

Glamourfeminististrategia yrittää kombinoida optimaalisella tavalla vaimostrategian, blondistrategian ja feminististrategian. Glamourfeminististrategia pyrkii sekä feminiinisen ulkonäön että omalla työllä hankittujen resurssien hankintaan tähtäävän maskuliinemmän käyttäytymisen yhdistämiseen. Miehillä on useammin mahdollisuus valita vain feminististrategiaa vastaava omalla työllä hankittujen resurssien hankkimisen elämänstrategia.

5.2 Työelämän tasa-arvo

Tässä luvussa tarkastellaan naisten seksuaalisen vallan naisille tuottamia hyötyjä ja miehille aiheutuvia kustannuksia työelämässä. Naisten seksuaalisen vallan hallinnan voidaan ajatella tuottavan naisille työelämässä seuraavanlaisia hyötyjä: 1) Laajemman työpaikkatarjonnan tietyissä ammateissa. 2) Korkeamman palkan joissakin ammateissa. 3) Etuja parempien työn tulosten saamisessa. Miehille koituvat kustannukset työelämässä voivat olla: 4) Seurausta edellä mainittujen naisten saamien hyötyjen kääntöpuolena aiheutuvasta miesten syrjinnästä työelämässä. 5) Naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan aiheuttamia ja maskuliiniseen rooliin sisältyviä velvollisuuksia vaarallisimpien töiden tekemiseksi. Maskuliiniseen rooliin sisältyvät kustannukset voivat ilmetä a) vaarallisten työpaikkojen epätasaisessa jakautumisessa miesten ja naisten kesken sekä b) vaarallisten töiden epätasaisessa jakautumisessa työpaikan sisäisinä velvollisuuksina miesten ja naisten kesken.

Naisten seksuaalinen viehätysvoima tarjoaa naisille tilaisuuden saada parempaa palkkaa joissakin ammateissa. Huippunaismallit ansaitsevat viisi kertaa enemmän kuin heidän miespuoliset vastikkeensa. Miesten on vaikeaa tai lähes mahdotonta päästä cocktail-kutsujen tarjoilijoiksi, cheerleadereiksi tai muihin vastaaviin ammatteihin, joissa viehätysvoima näyttelee keskeistä osaa. Esimerkkinä viehätysvoiman tarjoamasta hyödystä Farrell esittää saadun palvelurahan määrän, esimerkiksi suurten urheilutapahtumien donitsien myynnissä, jossa naisten saamat palvelurahat ovat paljon miesten saamia palvelurahoja suuremmat. Usein sanotaan, että kauniita naisia ei oteta vakavasti työelämässä, mutta nettovaikutus voi olla päinvastainen - kauneudella tienaa. Esimerkiksi, hyvännäköiset asianajajat saivat noin kaksitoista prosenttia enemmän tuloja kuin vähemmän hyvännäköiset asianajajat. Suurten yritysten vastaanottovirkailijat ovat lähes kauttaaltaan naisia, koska uuteen yritykseen tullessaan miehet haluavat mieluummin olla tekemisissä seksuaalisesti viehättävän naisen kuin miehen kanssa. Pääsy asiakkaan luokse on eräs myyntiedustajien tärkeimmistä valteista. Pääsyrjintä (access discrimination) on eräs miesten työelämässä kohtaamista syrjinnän muodoista, koska miehillä on taipumuksena antaa pääsy helpommin kauniille naisille. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että seksuaalinen viehätysvoima, jota on eniten nuorilla naisilla, on eduksi melkein kaikissa sosiaalisia suhteita sisältävissä ammateissa. Kun nainen on saanut pääsyn asiakkaan luo,

naisen attraktiivisuus saa aikaan miehessä reaktion, jossa mies kokee, että hänen on tarjottava naiselle jotain, jotta vaihdosta tulisi vastavuoroista. Reaktio miehessä on sama, oli nainen sitten pakenemassa tulipaltoa tai kysymässä neuvoa miehen toimistossa. Naisten viehätysvoimansa avulla saamat hyödyt ovat suurempia sellaisessa ympäristössä, jossa miehiä on enemmän. (Farrell 2005, 183 - 208.) Uosukaisen (2006, 120) mukaan naiset käyttävät seksuaalista valtaansa hyväkseen työelämässä.

Mieshoitajilta evätään Farrellin mukaan USA:ssa täysi mahdollisuus hoitaa naispotilaita, siinä missä naishoitajilla on vapaa pääsy hoitamaan miespotilaita. Koska suurin osa potilaista on naisia, se johtaa väistämättä syrjintään, koska sairaalan on palkattava naishoitajia joustavuuden lisäämiseksi. Jos kuitenkin miehestä tulee lääkäri, hänellä on puolestaan täydet oikeudet käsitellä alastomia naispotilaita. Samalla tavalla molemmat sukupuolet hyväksyvät mieshammaslääkärin suuhunsa, mutta miesten on vaikeampi päästä suuhygienisteiksi. Toisin sanoen, miehen on kyettävä hankkimaan riittävän korkea status, jotta hänelle suotaisiin tasavertainen mahdollisuus toimia joissakin työtehtävissä. Myös naishierojat ovat mieshierojia paremmassa asemassa. Kun kaunis nainen hieroo miestä, se tuottaa miehelle lisäarvoa, kun taas monet ihmiset eivät halua vastaavasti tulla miehen hieromiksi. (Farrell 2005, 180 - 181.)

Miesten asemaa työelämässä voidaan pitää naisten asemaa huonompana myös siltä osin, että yhteiskunnassa vallitseva kulttuurinen normi miesten töistä määrittää, että miesten tulisi tehdä vaaralliset työt. Miehet pakotetaan asevelvollisuuden kautta riskeeraamaan henkensä, jotta muut voisivat hyötyä siitä taloudellisesti. Miesten odotetaan työskentelevän erilaisissa kaivoksissa kaivaakseen timantteja naisille. Missään historian aikana hallitseva luokka ei ole työskennellyt kyetäkseen ostamaan timantteja, jotta he voisivat antaa ne alistetuille siinä toivossa, että alistetut rakastaisivat heitä. (Farrell 1994, 38 - 39.) Miespuoliset sairaanhoitajat toimivat sairaaloissa usein painonnostajan roolissa (Farrell 2005, 182). Samalla tavalla voidaan ajatella, että jos esimerkiksi sairaaloissa tai kouluissa potilas tai oppilas käyttäytyy väkivaltaisesti, miessairaanhoitajan tai miesopettajan oletetaan ottavan vastuun tilanteen hoitamisesta ja asettuvan väkivallan riskille alttiiksi.

Vaarallisimmissa töissä miehet ovat yliedustettuina. ”*The Jobs Rated Almanac*” listaa töitä vaarallisuuden mukaan USA:ssa ja listasta selviää, että kahdestakymmenestäviidestä huonoimmin rankatusta työstä 23 on yli 90 prosenttisesti miesten tekemiä ja 92 prosenttia

työhön liittyvien kuolemien uhreista on miehiä (Independent Women`s Forum 2001; Farrell 2005, 27 - 29). Suomen työtaturmatilastot osoittavat samaan suuntaan: miesten työtaturmariski on Suomessa kaksi ja puoli kertaa suurempi kuin naisten työtaturmariski (Tilastokeskus 2004). Miehillä lankeavia vaarallisimpia töitä voidaan selittää naisten rakenteellisella seksuaalisella vallalla, joka ilmenee maskuliinisessa rooliodotuksessa. Miehen on ansaittava naisen rakkaus tekemällä vaarallisimmat miehille kuuluvat työt ja viime kädessä legitimoijana toimii valtio sosiaalistamalla miehet hyväksymään maskuliiniseen rooliin sisältyvät kustannukset (Farrell 2005, 136).

5.3 Kaksoispalkkateoria

Kaksoispalkan käsitteellä viitataan tässä luvussa siihen, että naiset saavat palkkaa sekä työstä että miehiltä (vrt. Farrell 2005, 221). Farrellin (2005, 202) mukaan USA:ssa 77 prosenttia aviomiehistä vuonna 2001 ansaitsi enemmän tuloja kuin heidän vaimonsa. Naisten ylöspäin avioituminen on eräs syy sille, että vaikka miehet ansaitsevat enemmän, naiset usein kuluttavat enemmän ja pitempään. Farrell (1994, 33) kertoo, että suurin osa 1,6 prosentista varakkaimpia (varallisuus yli 500 000\$) henkilöistä USA:ssa on naisia. Avain varakkuuteen ei olekaan siinä mitä kukin ansaitsee, vaan mitä kukin kuluttaa ja kuinka paljon kunkin henkilön hyväksi kulutusta ohjautuu. Kaiken kaikkiaan, naiset kuluttavat miehiä enemmän lähes kaikissa kulutuskategorioissa. ”*Centre for Economics and Business Researchin* ” (2005) tekemä tutkimus Iso-Britanniassa (BBC News 2005; TimesOnline 2005) osoittaa, että naisten varallisuuden määrä on voimakkaassa kasvussa. Naismiljonäärejä oli 18 - 44 -vuotiaitten joukossa kaksikymmentäviisi prosenttia (47,355 naista verrattuna 37,945 mieheen) enemmän kuin miesmiljonäärejä. Ennusteen mukaan naiset omistavat kuusikymmentä prosenttia Iso-Britannian henkilökohtaisesta varallisuudesta vuoteen 2025 mennessä. Naisten varallisuus kasvaa, koska naiset elävät miehiä kauemmin, perivät arvokasta omaisuutta heidän puolisoiltaan ja saavat suuria avioerokorvauksia.

Haavio-Mannila, Roos ja Rotkirch (2003) tutkivat, saavatko rikkaat miehet eniten seksiä. Vastaus oli selkeä kyllä. Pohjoiseurooppalaisissa yhteiskunnissa miehen seksuaalinen menetys korreloi vahvasti hänen taloudellisen ja sosiaalisen valtansa määrän kanssa.

Hitsch, Hortacsu ja Ariely (2004) tutkivat USA:ssa miesten ja naisten saamia vastausten määriä internetin deittipalvelussa. Miesten saama vastausten määrä oli voimakkaasti riippuvainen miehen tuloista ja koulutuksesta. Naisten saamien vastausten määrä ei ollut juurikaan riippuvainen heidän tuloistaan. Yli 50 000 dollarin tuloilla miehen saamien vastausten määrä nousi suoraviivaisesti tulojen noustessa ja tulojen ylittäessä 250 000 dollaria saatujen vastausten määrä oli 156 prosenttia keskimääräistä suurempi. Lightin (2003) tutkimus osoitti, että yhteen muuttaminen suhteen solmimisen yhteydessä tuottaa merkittäviä taloudellisia hyötyjä naiselle, mutta ei miehelle. Tutkimuksen mukaan nainen saa yhtä suuren taloudellisen hyödyn sekä yhdessä asumisesta että avioliitosta.

Guttentag & Secord (1983, 188) kertovat, että naisilla on tapana avioitua ylöspäin. Kun naisten koulutustaso kasvaa, korkeimmin koulutetuilla naisilla on vaarana joutua tilanteeseen, jossa heille ei enää riitäkään itseään paremmin koulutettuja miehiä. Heidän mukaansa naisia rajoittavat sellaiset sosiaaliset käytännöt, jotka estävät heitä etsimästä puolisoa alemmista sosiaaliryhmistä. Vuonna 1970 USA:ssa 35 – 44 -vuotiaista maisteritasoisesti kouluttautuneista naisista 19 prosenttia eli yksin, kun muitten yksinelävien naisten osuus oli tuossa ryhmässä 5 – 6 prosenttia. Batten (1992, 81 - 82) kertoo, että naiset, olivatpa he sitten rikkaita tai köyhiä, suosivat korkean statuksen miehiä. Itse asiassa, mitä enemmän nainen ansaitsee, sitä enemmän hän arvostaa potentiaalisen kumppanin taloudellista ja professionaalista statusta

Naisten preferenssiä paljon resursseja hallitsevien miesten suuntaan on usein selitetty naisten rakenteellisen vallan puutteella. Oletuksena on silloin, että rakenteellisen vallan puutteesta johtuen naiset ovat pakotettuja etsimään ylemmän statuksen omaavia miehiä. Tutkimukset Bakweri-heimon parissa heittävät epäilyksen varjon tuon teorian päälle. Bakweri-naisilla on paljon ekonomista ja henkilökohtaista valtaa. Yhteisössä on muuttoliikkeen seurauksena 236 miestä jokaista 100 naista kohden, mikä antaa naisille runsaasti valinnanvaraa puolison suhteen. Naisilla on enemmän varallisuutta kuin miehillä ja enemmän valinnanvaraa puolisoehdokkaiden suhteen. Bakweri-naiset vaihtavat kuitenkin herkästi aviomiestä, jos he löytävät jonkun, joka voi tarjota heille enemmän rahaa ja maksaa suuremman myötäjäishinnan. Naisen omien resurssien runsaus ei siten vaikuta naisen preferensseihin miehen suurempien taloudellisten resurssien suhteen. Taloudellisesti hyvin ja erittäin hyvin menestyneet naiset USA:ssa, joilla oli hyvä koulutus ja hyvä itsetunto, asettivat riman korkeammalle miehen statuksen, koulutuksen älykkyyden ja

varakkuuden suhteen kuin huonommin menestyneet naiset. Näyttääkin siltä, että mitä menestyneempi nainen on, sitä korkeammalle hän arvostaa miehen menestyksen. Naisten rakenteellisen vallan puutetta ei siten voida pitää selittävänä tekijänä sille ilmiölle, että naiset pyrkivät avioitumaan ylöspäin. (Buss 1995, 45 - 46.)

Ylöspäin avioituminen tarjoaa naisille näkymätöntä tuloa. Vaikka miehet ansaitsevatkin naisia enemmän, naisilla on rahaa usein enemmän ja he kuluttavat sitä enemmän. Kuulemme usein, että miesjohtajilla on todennäköisesti vaimo ja että nämä vaimot tekevät palkatonta työtä. Se ei ole Farrellin mukaan totta. Miesjohtajien palkkatulo on myös vaimojen palkkatuloa. Miesjohtajan vaimolla on usein enemmän aikaa käyttää rahaa ja tehdä kulutus päätöksiä. Vaimo elää todennäköisesti kauemmin ja kun aviomies kuolee, vaimon aika kuluttamiseen on varmasti suurempi kuin miehellä. Ylöspäin avioituminen luo naisille mahdollisuuden tulla toimeen vähemmällä työtuloilla, mikä antaa myös mahdollisuuden valita sellainen työ, josta nainen nauttii enemmän kuin mistä maksettaisiin enemmän. Miesjohtajan kanssa avioituminen ylöspäin tarjoaa naiselle enemmän mahdollisuuksia kuin mitä miehellä on käytettävissään. Vaimolla on parempi mahdollisuus valita joko työssäkäynti kokopäiväisesti, lasten hoitaminen kokopäiväisesti tai joku kombinaatio noitten vaihtoehtojen välillä. Miehellä ei ole käytännössä muuta vaihtoehtoa kuin työskennellä kokopäiväisesti. (Farrell 2005, 203 - 205.)

Farrellin (2005) USA:ta käsittelevä aineisto todistaa sen hypoteesin puolesta, että naisilla ei ole yhtä suurta motivaatiota kuin miehillä valita työtä palkan suuruuden perusteella, muut työmukavuuteen vaikuttavat tekijät sivuuttaen. Naiset ansaitsevat Farrellin mukaan täysin samasta työstä USA:ssa useammin enemmän kuin miehet. Naiset valitsevat kuitenkin miehiä useammin sellaisia töitä, joissa on lyhyemmät ja joustavammat työajat, vähemmän matkustelua, vähemmän vaaroja, vähemmän taloudellisia riskejä, joissa tarvitaan hyviä sosiaalisia taitoja, vähemmän altistumista epämiellyttäville tekijöille, kuten kylmyydelle, sateelle, kylmälle, kosteudelle ja jotka ovat vähemmän tylsiä. Sellaisista töistä maksetaan vähemmän. (Farrell 2005, 220.) Naisten yleisempi mukavampien, mutta huonommin palkattujen ammattien valitseminen voidaan yhdistää siihen, että naisilla on miehiltä saadun palkanosan turvin mahdollisuus valita paremmin sellainen ammatti, josta he pitävät kuin mistä maksetaan eniten.

Edlundin (2005) mukaan naisten ylimäärä suurkaupungeissa voi olla maantieteellinen

seuraus siitä, että naiset avioituvat ylöspäin. Jos oletetaan, että naiset arvostavat miehen taloudellista asemaa arvioidessaan kumppaniehdokkaita, niin rikkailla miehillä on silloin laajempi kumppaniehdokkaiden tarjonta. Jos sen lisäksi kaupunkialueilla on enemmän varakkaita miehiä kuin muualla, se selittää naisenemmistön kaupunkialueilla. Jos avioliitto ja ansiotyö muodostavat kaksi vaihtoehtoista ansaitsemisen muotoa naisille, niin silloin tietyllä alueella sijaitsevat hyvin palkatut työt voivat elättää enemmän naisia kuin miehiä, koska naiset saavat tuloa sekä työstä että miehiltä. Avioliittomarkkinoiden ollessa epäsymmetriset, miesten avioituminen on seurausta hyvistä työmarkkinoista, eikä vastaavaa miesten siirtymistä suurkaupunkeihin parempien avioliittomarkkinoiden perässä voida havaita. Naisille avioliitto ja palkkatyö tarjoavat siten kaksi vaihtoehtoista ansaitsemisen muotoa. Näyttääkin siltä, että hyvin palkatut työpaikat paikallisella alueella voivat elättää enemmän naisia kuin miehiä. Havainnot naisten kaksoispalkasta antavat myös aiheen ehdottaa, että avioliitto tasaa miesten ja naisten välistä kulutusta. Telegraph-lehden (2005) artikkeli tukee Edlundin hypoteesia kertoessaan, että joillakin entisen Itä-Saksan alueilla miehiä on kolme kertaa enemmän kuin naisia, koska naiset ovat muuttaneet entisen Länsi-Saksan puolelle paremman elämän toivossa. Lehti kertoo, että joillakin entisen Itä-Saksan alueilla vallitseva 30 prosentin työttömyys estää miehiä löytämästä kumppania.

Aikaisemmissa tutkimuksissa viitataan toisinaan naisten kaksoispalkkaan, mutta feministisen tulkintakehyksen puitteissa naisten kaksoispalkkaa ei ole aikaisemmin tulkittu miesten tasa-arvo-ongelmaksi. Miesten palkkataso taso on osoittautunut vertailuissa kerta toisensa jälkeen naisten palkkatasoa korkeammaksi. Vertailuissa ei kuitenkaan ole huomioitu naisten miehiltä saamaa palkanosaa. Voidaankin esittää hypoteesi, että kaksoispalkan seurauksena naisten elintaso tai varallisuuden taso eivät välttämättä ole miesten elintaso tai varallisuuden tasoa huonompia.

5.4 Miksi hyviä miehiä ei ole enää jäljellä?

Kirjassa *”Why There Are No Good Men Left?”* kysytään, miksi hyviä miehiä ei enää näyttäisi olevan jäljellä 25 - 35 -vuotiaille laadukkaille sinkkunaisille USA:ssa? Eräs kirjan haastatelluista naisista kertoo: *”Nykyajan naisilla on niin paljon enemmän tarjottavanaan*

kuin minään muuna aikana: he ovat paremmin koulutettuja, he tekevät enemmän rahaa ja heidän seurassaan on hauskeempaa kuin koskaan aikaisemmin.” (Dafoe 2003, 75.) Kirjan väite hyvien miesten vähydestä on kiistanalainen, mutta vaihtoteoreettisen analyysin perusteella voidaan päätyä samaan johtopäätökseen. Naisten koulutustason ja palkkatason kohoamisen myötä naisista on tullut yhä riippumattomampia miesten tarjoamista resursseista.

Haavio-Mannila ja Kontula (1993, 124 - 125) kertovat suomalaisten seksielämää laajasti käsittelevässä tutkimuksessaan, että hyvätuloisilla miehillä Suomessa oli yhdyntöjä muita miehiä säännöllisemmin. Hyvätuloisista miehistä oli ollut yhdynnässä viimeisen vuorokauden aikana yli puolet, kun taas huonotuloisilla tämä osuus jää noin kolmasosaan. Naisilla tulojen merkitys säännölliselle sukupuolielämälle on paljon vähäisempi. ”Naisen tärkein eroottinen ominaisuus ei ole lompakko, kuten miehillä usein näyttää olevan”. Syy hyvätuloisten miesten suurempaan yhdyntätiheyteen löytyy naisten tekemästä esikarsinnasta: jos miehellä ei näytä menevän hyvin, hänen kanssaan ei tohdita solmia parisuhdetta. Haavio-Mannila ja Kontula (1993, 217 - 219) tiivistävät taulukon 3 annin seuraavasti: *“Money can’t buy me love’ lauloivat Beatlesit 1960-luvulla, mutta kumppanin saamisessa se näyttää taas auttavan paremmin miehiä kuin naisia.”*

Taulukko 3 Eri parisuhdemuotojen yleisyys (%) eri tuloluokissa (nettotulot euroa/kuukaudessa) 36 - 55 -vuotiailla miehillä Suomessa.⁵

Tulot euroa/kk	Naimisissa	Avoliitto	Suhde	Yksin	Yht. % (N)
Alle 580 euroa	34%	17%	6%	43%	100 (35)
581-920 euroa	60%	11%	6%	23%	100 (80)
921-1250 euroa	76%	9%	5%	9%	100 (119)
1251-1580 euroa	79%	8%	7%	7%	100 (103)
Yli 1580 euroa	91%	5%	2%	2%	100 (101)

Mitä korkeampi tulotaso miehillä on, sitä varmemmin he ovat solmineet avioliiton. Naisilla suunta on päinvastainen: keskimääräistä paremmin ansaitsevat naiset ovat muita useammin yksineläviä. Yksinäisten miesten ja naisten koulutuksessa ja varallisuudessa on havaittu eroja sekä Suomessa että muissa maissa siten, että yksinelävien naisten sosiaaliset ja

⁵ Haavio-Mannila & Kontula (1993, 220). Markat on muutettu euroiksi. Euromäärät eivät ole vertailukelpoisia tämän päivän rahan arvoon verrattuna, mutta tuloluokkien välisen eron tarkastelua voidaan pitää suuntaa antavana.

taloudelliset resurssit ovat olleet suuremmat kuin yksinelävien miesten. Alimpaan tuloluokkaan kuuluvista miehistä naimisissa oli 34 prosenttia ja yksin 43 prosenttia, kun taas ylimpään tuloluokkaan kuuluvista miehistä naimisissa oli 91 prosenttia ja yksin 2 prosenttia. Miehen suurten tulojen ja avioitumisen välistä voimakasta yhteyttä voidaan pitää yhtenä osoituksena naisten avioitumisen kautta saamista eduista.

Termillä 'marriage squeeze' viitataan siihen, että naisilla on taipumuksena avioitua ylöspäin ja kun naisten koulutus- ja tulotaso nousevat, menestyville naisille ei löydy enää puolisoiksi riittävän paljon vielä paremmin koulutettuja miehiä. Rose (2005) kertoo kuitenkin tutkimusraportissaan, että hyvin koulutettujen naisten avioitumismahdollisuudet eivät näyttäneet huonontuneen USA:ssa vuosina 1980 - 2000 naisten koulutustason noustessa, kuten ylöspäin avioitumisen oletuksen pohjalta voitaisiin ennustaa. Avioliittomarkkinat pystyivät imemään koulutettujen naisten ylimäärän. Koulutusjakauman pohjalla epätasapaino ei kuitenkaan ratkennut avioitumiskäyttämisen muuttumisen myötä. Vähemmän koulutettujen miesten todennäköisyys avioitumiselle laski huomattavasti. Koulutusjakauman ylemmässä osassa naisten ylöspäin avioituminen väheni, mutta koulutusjakautuman alemmassa päässä vähemmän kouluttautuneet miehet putosivat yhä enenevässä määrin aviokelpoisuusrajan alapuolelle. Rosen mukaan 40 - 44 -vuotiaan miehen, jolla oli yksitoista vuotta koulutusta, todennäköisyys avioitua väheni kahdellakymmenellä prosentilla kahdessakymmenessä vuodessa. Koulutusjakauman alemmassa osassa naisten taipumus ylöspäin avioitumiseen osoitti pikemminkin lisääntymistä kuin vähenemistä. Näytti siis pikemmin siltä, että naisten ylöspäin avioituminen olisi lisääntymään päin. Buss (1995, 46) esittääkin, että taloudellisesti hyvin ja erittäin hyvin menestyneet naiset USA:ssa, joilla oli hyvä koulutus ja hyvä itsetunto, asettivat riman korkeammalle miehen statuksen, koulutuksen, älykkyyden ja varakkuuden suhteen kuin huonommin menestyneet naiset.

New York Timesin artikkeli (2006) kertoo, että kahdeksantoista prosenttia 40 - 44 -vuotiaista miehistä USA:ssa ei ole ollut koskaan naimissa, mikä on kuusi prosenttia enemmän kuin 25 vuotta sitten. Ikäryhmässä 35 - 39 -vuotiaat miehet, osuus on noussut kahdeksasta prosentista kahteenkymmeneenkahteen prosenttiin saman ajan kuluessa. Avioituminen on vähentynyt kaikkein eniten vähiten koulutusta saaneiden miesten ryhmässä. Huonosti koulutettujen miesten laskeneen avioitumisen todennäköisyyden merkittävin syy on artikkelin mukaan se, että huonosti koulutettujen naisten lukumäärä on

vähentynyt ja samaa ikäryhmää edustavat hyvin koulutetut naiset hakevat yhtä koulutettuja tai enemmän koulutettuja aviomiehiä. Manning ja Smock (2002) kertovat, että heidän tutkimuksensa tukee sitä olettamusta, että miehen sosioekonominen asema USA:ssa on tärkeä tekijä määritellään miehen avioliittokelpoisuutta. Miehen taloudellista potentiaalia ei katsota niinkään siinä vaiheessa, kun etsitään seurustelukumppania, kuin siinä vaiheessa, jossa tehdään päätös avioitumisesta. Sellaisten parien keskuudessa, jotka jo asuivat yhdessä, miehen sosioekonomisella asemalla oli vahva vaikutus siihen, aikoivatko naiset mennä miehen kanssa naimisiin. Avioliittojen edistäminen onnistuu Rosen (2005) mukaan parhaiten luultavimmin silloin, kun tuki suunnataan taloudellisen jakauman alapäässä olevien miesten auttamiseksi.

Naisten koulutustason ja palkkatason kohoamisen seurauksena naisten riippuvuus miesten tarjoamista resursseista on vähentynyt radikaalisti, mutta miesten riippuvuus naisten tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta ei ole vähentynyt vastaavalla tavalla. Valta sukupuolten välisissä suhteissa on siten siirtynyt ja siirtyy yhä enemmän miehiltä naisille. Lopputuloksena yhä suuremmalla osalla miehiä ei ole sellaisia resursseja tarjottavanaan, jotka kelpaisivat avioliitossa naisten seksuaalisen resurssin vastikkeeksi. Naisten näkökulmasta katsottuna 'hyviä' miehiä on siten yhä vähemmän, vaikka miesten absoluuttisesti hallitsemien resurssien määrä onkin lisääntynyt. Tilannetta voidaan pitää sosiaalisesti ja miesten tasa-arvon kannalta ongelmallisena, jos ajatellaan, että onnistunut seksi- ja parisuhde-elämä on eräs hyvinvoinnin keskeisistä edellytyksistä.

6 FEMINISTISEN TASA-ARVOPARADIGMAN KRITIIKKIÄ

Tässä luvussa kritisoidaan feminististä tasa-arvoparadigmaa Bourdieun symbolisen väkivallan käsitteistön avulla. Kritiikissä esitetään, että sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevissä keskusteluissa vallitsee doksinen tila suhteessa naisten seksuaaliseen valtaan, jossa naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet jäävät tasa-arvokeskustelun ulkopuolelle.

Bourdieun teos ”*Masculine Domination*” (2001) on erityisen kiinnostava tässä luvussa esitettävän kritiikin kannalta, koska Bourdieu käyttää samoja metodeja lähes päinvastaisessa tarkoituksessa, kuin mitä tässä tutkielmassa tehdään. Bourdieu tarkastelee etnografisessa tutkimuksessaan Kabyli-heimon yhteisöä, joka on perinpohjaisesti järjestetty maskuliinisen dominaation mukaan. Kabyli-heimolla sukupuolten välinen eriarvoisuus näyttäytyy täysin luonnollisena ja ikuisena järjestelynä. Bourdieu kysyy, miksi maailman symbolista järjestystä kunnioitetaan, erityisesti niiden toimesta (naisten), jotka ovat tuon järjestyksen seurauksena kaikkein huonoimmassa asemassa? Bourdieun mukaan naisten on oltava roolinsa edellyttämällä tavalla perinteisesti feminiinisiä, eli hymyileviä, ystävällisiä ja alistuvia, mikä ei useinkaan ole muuta kuin tottelevaisuutta miesten odotuksia kohtaan (emt. 66 - 67). Sen seurauksena riippuvuus miehistä muodostaa heidän olemisensa perustan. Bourdieu ajattelee, että sama maskuliininen dominaatio on siirtynyt moderniin yhteiskuntaan, vaikka hän toisaalta kuitenkin myöntää, että toisen aallon feminismiin myötä maskuliininen dominaatio on menettänyt itsestään selvän luonteensa. Silti, Bourdieun mielestä naisten edistyminen joillakin elämän alueilla kätkee alleen miesten ja naisten roolien epätasa-arvoisuuden.

Bourdieun (2001) analyysissä voidaan tämän tutkielman näkökulmasta katsottuna nähdä useita puutteita, erityisesti siirryttäessä heimoyhteisöstä naisten seksuaalisen vapautumisen jälkeisen modernin yhteiskunnan tarkastelemiseen: 1) Bourdieu ei huomioi riittävästi naisten seksuaalisen objektin asemassa piilevää seksuaalista valtaa, jonka aktuaalisen

käytön kustannuksia ehkäisyteknologian kehitys ja seksuaalimoraalin vapautuminen ovat alentaneet merkittävästi. 2) Kun naisten mahdollisuudet omien resurssien hankintaan koulutuksen ja työssäkäynnin kautta ovat lisääntyneet, naisten riippuvuus miesten tarjoamista resursseista on vähentynyt. Lopputuloksena, naisten seksuaalisen vapautumisen edetessä ja naisten saavuttaessa yhä suuremman taloudellisen riippumattomuuden miehistä, jäljelle jää pikemminkin miesten riippuvuus naisten tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta, eli naisten seksuaalinen valta suhteessa miehiin. 3) Keskeinen puute Bourdieun tarkastelussa on maskuliinisen sukupuoliroolin miehille aiheuttamien kustannusten merkityksen aliarviointi. Bourdieu huomioi kyllä, että miehen rooli voi olla myös ansa, jossa hänen on todistettava maskuliinisuutensa kerta toisensa jälkeen. Maskuliinisuus on ennen kaikkea velvollisuus. Todellinen mies on sellainen, joka pyrkii tavoittelemaan itselleen kunniaa ja mainetta. Naiset sitä vastoin ovat haavoittuvuuden ruumiillistuma. Naisten haavoittuvuus johtaa paradoksaalisesti miehet maskuliinisuuden väkivaltaisiin peleihin. (Bourdieu 2001, 50 - 51.) Naisten haavoittuvuudessa ei ole kuitenkaan mitään erityisen paradoksaalista, jos sitä tarkastellaan naisten seksuaalisen vallan näkökulmasta. Naisten seksuaalinen valta tuottaa miehille suuret kustannukset sellaisen statusaseman tavoittelussa, joka kelpaa vaihdossa naisten seksuaalisen resurssin vastikkeeksi. Bourdieun omassa ajattelussa voidaanakin havaita doksisia piirteitä hänen siirtyessään heimoyhteisöstä modernin yhteiskunnan tarkastelemiseen. Bourdieu näyttää itse sisäistäneen maskuliiniseen sukupuolirooliin sisältyvät kustannukset itsestään selväksi osaksi todellisuutta, kunnioittaen maailmassa vallitsevaa symbolista järjestystä, eikä siten kykene itse havaitsemaan naisten seksuaalisen vallan merkittävyyttä ja omaan ajatteluunsa sisältyviä doksisia piirteitä.

6.1 Tasa-arvo

Sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että miehillä ja naisilla on tietystä suhteesta yhtäläinen asema. Se, mikä tuo tietyn suhteen pitäisi olla, on hyvin moniselitteinen ja kiistanalainen kysymys. Teoreettiset tasa-arvomallit voidaan jakaa kahteen eri perustyyppiin: 1) **mahdollisuuksien tasa-arvoon**, jossa jokaiselle ihmiselle taataan samat lähtökohdat ja jossa korostetaan itse prosessin tärkeyttä sekä 2) **seurausten tasa-arvoon**, jossa pyritään päätyämään samaan lopputulokseen lähtökohdista riippumatta.

Seurausten tasa-arvo on lähempänä sosialistista ajattelua. Ihmisillä ei voi kuitenkaan millään olla keskenään yhtäläiset mahdollisuudet. Kummastakin noista tasa-arvokäsityksistä löytyy sekä hyviä, että huonoja puolia. Käsitepari muodollinen tasa-arvo ja tosiasiallinen tasa-arvo vastaavat melko pitkälti jakoa mahdollisuuksien ja seurausten tasa-arvoon (Malmi 2006, 24 - 25).

Tasa-arvo voidaan esittää kolmen keskeisen mallin avulla, joista jokainen johtaa erilaisiin suosituksiin ja politiikkaan. Vanhimman määrittelyn mukaan tasa-arvo tarkoittaa syrjinnän poissaoloa, jossa mitään ryhmää ei kohdella eriarvoisesti lain edessä. Moderneissa sosiaalitieteissä tuollaista tasa-arvoa kutsutaan **muodolliseksi tasa-arvoksi**, joka korostaa ihmisten tasa-arvoista kohtelua hallinnon ja lakien edessä. Vastakkainen tasa-arvokäsitys on **lopputulosten tasa-arvo**, jossa tärkeämpänä tavoitteena on saavuttaa sama taso palkoissa, koulutuksessa ja elintasossa kuin kohdella ihmisiä tiukan tasa-arvoisesti lain edessä. Tällainen tasa-arvokäsitys on ollut suosiossa kommunistisissa maissa sekä länsimaisissa hyvinvointivaltioissa, joissa sosiologit ovat löytäneet ihmisryhmiä, jotka ovat keskimäärin muita ryhmiä huonommassa asemassa (Harisalo & Miettinen 1995, 202). Modernissa kontekstissa ja kielenkäytössä lähin synonyymi on tosiasiallinen tasa-arvo (Holli 2002, 17 - 21). Maltillisen tulkinnan mukaan muodollinen tasa-arvo on välttämättömyys ja tosiasiallinen tasa-arvo sitä tukeva tasa-arvon muoto. Radikaalimpi tulkinta pitää tosiasiallista tasa-arvoa suorana synonyymina lopputulosten tasa-arvolle tarkoittaen, että muodollisen tasa-arvon tulee väistyä seurausten tasa-arvon tieltä. Taulukossa 4 on kuvattu keskeisten tasa-arvomallien sisällöt.

Taulukko 4 Tasa-arvomalleja (Malmi 2006, 25)

Muodollinen tasa-arvo	Tosiasiallinen tasa-arvo	Lopputulosten tasa-arvo
Tasa-arvo lain ja hallinnon edessä.	<ul style="list-style-type: none"> • Samat mahdollisuudet • Lopputulosten tasa-arvon esteiden poistaminen. • Muodollinen tasa-arvo välttämätön perusta tosiasialliselle tasa-arvolle 	Muodollinen tasa-arvo ei ole niin tärkeää, kuin käytännössä toteutuva tasa-arvo

Tasa-arvo joutuu usein vastatusten muiden arvojen kanssa, eikä ole ollenkaan selvää, missä tapauksissa tasa-arvo tulisi asettaa muiden arvojen edelle. Tasa-arvoa voidaan tuottaa kolmella eri tavalla: 1) Nostetaan huonommin menestyvät paremmin menestyvien tasolle. 2) Lasketaan paremmin menestyvät huonommin menestyvien tasolle. 3) Nostetaan

huonommin menestyvät kohtuullisesti menestyvien tasolle ja lasketaan hyvin menestyvät kohtuullisesti menestyvien tasolle. Yleensä käytetään tapaa kolme. (Petäjäniemi & Tarkki 1998, 47: 85.)

Hollin (2000) mukaan tasa-arvo on Suomessa historiallisesti ollut yhteiskunnallinen ja poliittinen termi. Naisliike ja naistutkimus tavoittelevat nykyään pääasiassa kuitenkin jotain muuta. Ne tavoittelevat naisen tietoisuuden kehittymistä, epistemologista vallankumousta; tiedon vallankumousta; henkistä vapautumista - ja näihin tavoitteisiin ei tosiaan sen paremmin yhteiskunnallinen toiminta kuin tasa-arvon kaltainen yhteiskunnallinen käsitteekään anna paljoa eväitä. Tasa-arvon laajentuneet käyttötavat näyttävät levinneen myös muualle yhteiskuntaan, tasa-arvopoliittikan ja naisliikkeen ulkopuolelle. Tasa-arvosta puhuminen on ylittänyt aiemmat jakolinjat 'edistyksellisten' ja 'konservatiivien' välillä. Kaikki tuntuvat puhuvan tasa-arvosta ja kannattavat sitä, vaikka tarkoittavatkin termillä hyvin erilaisia asioita. Tasa-arvosta voi nykyään puhua samassa hengenvedossa, kun vaaditaan naisille oikeutta pysyä kotona hoitamassa lapsia - 'niin kuin naisen luontoon kuuluukin'. Tänä päivänä tasa-arvoa käytetään hyvin erilaisten aatteiden ja poliittisten vaateiden ajamiseen, aina feministisistä äärikonservatiivisiin vaateisiin. Tasa-arvosta on tullut retoriikkaa, jolla haetaan hyväksyttävyyttä ja edistyksellisyyden leimaa omille aatteille ja vaateille, olivatpa ne mitä hyvänsä. Tasa-arvo on erinomainen väline tähän, sillä tasa-arvo on hyvä, upea arvo, jota suomalaiset kannattavat lähes sataprosenttisesti, kuten muitakin hyviä arvoja: rauhaa, rakkautta ja työllisyyttä.

Taulukossa 5 esitetään Suomen tasa-arvovaltuutetun (2005) internet-sivulta ja Euroopan komission valtavirtaistamisen equal-oppaasta (2004) kerätyt poiminnat sukupuolten välisen tasa-arvon määritelmistä, jotka ovat sopusoinnussa tässä tutkielmassa käytetyn tasa-arvokäsityksen kanssa. Suomessa ja Euroopan Unionissa vallitseva virallinen tasa-arvokäsitys näyttävät korostavan lopputulosten huomioonottamista, muodollisen tasa-arvon ei siten koeta riittävän sukupuolten välisen tasa-arvon sisällöksi.

Taulukko 5 Sukupuolten välinen tasa-arvo viranomaislähteissä.**Tasa-arvoaltuutettu (2005)**

”Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on Suomessa keskeinen yhteiskuntapoliittinen tavoite. Ihmisillä tulee olla samat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet kaikilla elämänalueilla. Sukupuolten välinen tasa-arvo ei merkitse samanlaisuuden vaatimusta. Mutta naisten ja miesten erilaisuus ei saa johtaa eriarvoiseen asemaan tai kohteluun yhteiskunnassa. Siksi suomalaisessa ja pohjoismaisessa tasa-arvoajattelussa korostetaan, että samat mahdollisuudet eivät yksin riitä.”

Euroopan komission tasa-arvon valtavirtaistamisen equal-opas 2004
(Euroopan komissio 2004)

”Tasa-arvon valtavirtaistaminen tarkoittaa, että tasa-arvokysymykset otetaan huomioon kaikessa toiminnassa ja kaikilla elämänaloilla... [] Ongelma johtuu osaksi siitä, että tasa-arvoa pidetään usein yhden ryhmän (tässä tapauksessa miesten) luopumisena vallasta toisen ryhmän (tässä tapauksessa naisten) hyväksi.”

Tässä tutkielmassa esitetyssä feministisen tasa-arvoparadigman kritiikissä oletetaan sellaisen tasa-arvokäsityksen melko yleinen hyväksyntä, joka on lähellä tosiasiallisen tasa-arvon käsitettä ja jossa pyritään tuottamaan samat mahdollisuudet niin miehille kuin naisillekin. Tasa-arvon ajatellaan käsittävän miesten ja naistenkin aseman yhtäläillä niin, että miehillä ja naisilla tulisi olla samat oikeudet ja velvollisuudet ja että resurssit, valta ja mahdollisuudet pyrittäisiin tasaamaan miesten ja naisten välillä kaikilla elämänalueilla.

6.2 Feministinen tasa-arvoparadigma

Feministisellä tasa-arvoparadigmalla viitataan tässä tutkielmassa hallitsevaan tieteelliseen perusnäkemykseen sukupuolten välisestä tasa-arvosta, jota sen puitteisiin sopeutuva tutkimus ei aseta kyseenalaiseksi. Hallitseva feministinen tasa-arvoparadigma määrittää, mitä tulee tutkia, millaisia kysymyksiä tulee esittää, kuinka nuo kysymykset esitetään ja kuinka tutkimustuloksia tulisi tulkita. Pakkasen (2003) mukaan *”suomalaisella tasa-arvotyöllä on harvinaisen läheinen suhde naistutkimukseen”*. Tasa-arvoparadigman feministisyydellä viitataan siihen, että sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevä tiedon voidaan ajatella olevan hegemonisesti feministisen tutkimuksen parissa tuotettua, keskittyvän pääasiassa naisten kohtaamien tasa-arvo-ongelmien käsittelyyn sekä asettavan vallan miehille ja patriarkaatille, naisten jäädessä pikemmin uhrin asemaan. Seksuaalisuutta

käsittelevässä tulkintakehyksessään feministisen tasa-arvoparadigman voidaan ajatella katselevan maailmaa naisen kohtaamasta seksuaalisesta todellisuudesta käsin ja tulkinnan muodostuvan siltä osin sukupuolittuneeksi.

Vakiintuneen normaalitieteen tavoitteena ei ole paljastaa uusia ilmiöitä, itse asiassa, normaalitieteeseen sopimattomia ilmiöitä ei havaita lainkaan. Itsestään selvän paradigman omaksumisen kautta tiedeyhteisö saa kriteerin sellaisten ongelmien valitsemiseksi, joilla voidaan olettaa olevan ratkaisuja. Paradigma voi kuitenkin eristää tieteellisen yhteisön niistä sosiaalisesti merkittävistä ongelmista, joita ei voi ilmaista paradigmaan liittyvien käsitteellisten työkalujen avulla. Vakiintunut paradigma sisältää sääntöjä, jotka rajoittavat hyväksyttävien ratkaisujen luonnetta. Säännöt voivat olla olemassa, vaikka niistä ei olisi erikseen sovittukaan. Lisäksi voidaan olettaa, että normaalitutkimus pystyy ratkaisemaan vain niitä ongelmia, jotka se osaa itselleen asettaa. (Kuhn 1988, 36 - 114.)

Feministisen tasa-arvoparadigman voidaan ajatella hallitsevan lähes hegemonisesti sitä symbolisen vallan aluetta, jossa tasa-arvodiskurssi tuotetaan. Feministisen tutkimuksen tavoitteet on asetettu tiedon ja vallan liiton tiedostamiseen, sen paljastamiseen ja kritikoimiseen. Feministinen tutkimus pyrkii purkamaan yhteiskunnassa vallitsevia ajattelutapoja, valtarakenteita ja miehisen valtavirtatieteen tuottamia totuuksia. Feministisissä teorioissa ajatellaan, että ihmistä ja ihmiskuntaa koskeva tieteellinen ajattelu on sekä mieskeskeistä että miesehtoista, arvoiltaan, kysymyksenasetteluiltaan, teorian ja käsitteenmuodostuksiltaan miehisesti määrätynyttä (Saarinen 1988, 8). Tiedon ja vallan ajatellaan olevan kiinteässä yhteydessä toisiinsa ja koska tiedon tuottamisen oikeus on perinteisesti kuulunut miehille, niin tiedon ajatellaan olevan miehiä hyödyttävää. Feministisen tiedon tuottamisen tavoitteena onkin purkaa tiedon kenttää sukupuolisokeudesta. (Matero 1996, 245.) Feministifilosofien kysymykset siitä, kuka saa tietää ja kenen tieto on hyvää ja arvokasta ja millä perusteella osoittaa viime kädessä aina suoraan tiedon ja vallan väliseen tiiviiseen liittoon (Heinämaa 1989, 7 - 8).

Tieto voi olla sukupuolittunutta ja tiedon ja vallan välillä voidaan ajatella olevan kiinteä kytkös. Tässä tutkielmassa kuitenkin esitetään, että feministisen tasa-arvoparadigman ongelma tasa-arvon näkökulmasta katsottuna on siinä, että se ei pyri juurikaan purkamaan, paljastamaan tai kritikoimaan omaan tulkintakehykseensä liittyvää sukupuolittuneisuutta ja omaa tapaansa tuottaa sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevaa tietoa. Siten, vaikka

feministinen tasa-arvotutkimus on pyrkinyt paljastamaan miehisesti tuotetun tiedon olemusta, sitä voidaan pitää melko kykenemättömänä tai haluttomana kritisoimaan omaa naisnäkökulmaisesti sukupuolittunutta tapansa tuottaa tasa-arvoa käsittelevää tietoa. Keskeisenä feministisen tasa-arvoparadigmaa luonnehtivana piirteenä voidaan ajatella olevan naisten hallussa olevan vallan kieltäminen. Mitä enemmän kiellät käyttäväsi valtaa, sitä voimakkaampaa vallastasi tulee ja sitä suvereenimpi olet (Barrett 1991, 147). Taulukossa 6 on lueteltu feministiseen tasa-arvoparadigmaan sisältyviä sukupuolittuneen tiedon tuottamisen tapoja, joita voidaan pitää ongelmallisina sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta.

Taulukko 6 Feministisen tasa-arvoparadigman sukupuolittuneisuus

- Naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksien huomiotta jättäminen
- Feministisen tasa-arvodiskurssin tuottamiseen sisältyvän symbolisen vallan huomiotta jättäminen
- Tasa-arvo-ongelmien käsittäminen pääasiassa naisia koskevaksi asiaksi
- Vallan asettaminen pääasiassa miehille ja patriarkaatille

Tasa-arvopolitiikassa suurinta valtaa käyttää se taho, jolla on valtaa määrätä tasa-arvodiskurssin sisältö. Yhteiskunnan tasa-arvokeskustelua hallitsevan ja tasa-arvopolitiikan perustan muodostavan feministinen tasa-arvodiskurssin voidaan ajatella olevan melko hegemonisesti naistutkimuksen ja feministisen teoriaperinteen parissa tuotettua. Feministisessä tasa-arvodiskurssissa on mukana se ideologinen taustaoletus, että naisten asema yhteiskunnassa on jollakin perustavalla tavalla huonompi kuin miesten asema ja siten tasa-arvopolitiikan toimet tulisikin kohdistaa pääasiassa naisten aseman parantamiseksi. Oletus naisten alisteisesta asemasta määrittää sen alueen, jolla tasa-arvo-ongelmia voi ylipäättään esiintyä. Naisten seksuaalista vallasta miehille koituvia ongelmia ei siten edes tunnusteta tasa-arvo-ongelmiksi, koska ne eivät sovi yhteen sen feministisen tasa-arvodiskurssiin sisältyvän ideologisen lähtökohdan kanssa, että valta on miehillä ja tasa-arvo-ongelmat naisilla.

Diskurssit liittyvät olennaisesti kysymykseen vallasta. Yhteiskunnassa suurinta valtaa käyttää se taho, jolla on mahdollisuus määrittellä kuinka tietyt asiat esitetään. Siksi diskurssi on lähellä sosiologien ideologiaksi kutsumaa ilmiötä: se on joukko lausumia tai uskomuksia, jotka tuottavat tietoa, joka palvelee tietyn ryhmän tai luokan etuja. (Hall 1999,

100.) Totuuden politiikoiksi rakentuva valta korruptoi tietoa ja totuutta. Vallitsevien totuuden politiikkojen on alistettava joitakin muita tiedon muotoja ja diskursseja, jotta ne voisivat varmistaa valta-asemansa. Tieteen kentällä syntyy siten poissuljettua, alistettua, haudattua ja piilotettua tietoa. Poissuljettu tieto on usein luonteeltaan sellaista tietoa, joka ei ole yhteensopivaa vallitsevien diskurssien kanssa. (Kusch 1994, 129.) Hegemonia on valtaa esittää jotakin tietyllä tavalla tietyn representaatiojärjestelmän sisällä. Hallitsevien ryhmien tarkoitus on saada koko yhteiskunnan vallitsevat tavat heidän oman maailmankuvansa, arvojärjestelmänsä, moraalisen ymmärryksensä ja ideologiansa mukaisiksi. Niin oikea on tällainen maailmankuva hallitsevien kannalta, että he ponnistelevat saadakseen sen näyttämään yhtä luonnolliselta ja väistämättömältä kaikille muillekin kuin se näyttäytyy heille itselleen. (Hall 1999, 192 - 193.)

Totuus ei sijaitse vallan ulkopuolella, vaan totuus tuotetaan monien pakotuskeinojen voimin. Kullakin yhteiskunnalla on oma totuusjärjestyksensä, totuutta koskeva yleinen politiikkansa eli ne diskurssityypit, jotka se hyväksyy ja saattaa toimimaan tosina. Niillä on myös omat mekanisminsa, joiden avulla todet lausumat voidaan erottaa epätosista, joiden avulla lausumia voidaan sanktoida, samoin kuin tekniikkansa ja menettelytapansa, joille annetaan arvoa totuuden tavoittelussa ja joiden asemaan liittyy oikeus esittää lausumia, jotka käyvät tosista. (Foucault 1977, 131.) Oppiala määrittelee oman diskurssinsa rajojen sisällä käsityksensä totuudesta ja epätotuudesta, jolloin tarkasti ottaen virheellistä tietoa voikin esiintyä vain sen sisäpuolella, sillä oppialan ulkopuolella olevaa ei edes tunnusteta tiedoksi. Diskurssin tuottamalla ja ylläpitämällä tiedolla ei ole ulkopuolta, josta käsin sitä voitaisiin riippumattomasti tarkastella. (Sihvonen 1996, 35.)

Tässä tutkielmassa ajatellaan, että sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevä diskurssi on hegemonisesti feministisen tutkimusperinteen parissa tuotettua ja naisten seksuaalisen vallan huomiotta jättävää. Samalla kun feministinen tasa-arvodiskurssi mahdollistaa asioiden näkemisen tietyllä tavalla, se rajoittaa muita tapoja, joilla asia voitaisiin nähdä ja esittää. Tieteen sukupuolittuneisuutta kritisoitaessa kohteina ovat niiden tasa-arvoa koskevien käsitteiden ja käsitejärjestelmien sukupuolittuneisuus, joilla tasa-arvosta puhutaan ja joilla tiedettä ja teorioita luodaan.

6.2.1 Puutteet naisten seksuaalisen vallan huomioimisessa

Feministisen tasa-arvoparadigman puutteet naisten seksuaalisen vallan huomioimisessa voidaan yhdistää niihin hyötyihin, joita naiset seksuaalisen valtansa avulla saavat sekä niihin kustannuksiin, joita naisten seksuaalinen valta miehille aiheuttaa. Puutteet voidaan asettaa seuraaviin kategorioihin, jotka ovat osittain päällekkäisiä: 1) Tulkintakehykseen liittyvät ongelmat. 2) Naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan miehille aiheuttamat kustannukset. 3) Työelämään liittyvät naisten seksuaalisen vallan naisille tuottamat hyödyt ja sen kääntöpuolena ilmenevä miesten syrjintä työelämässä.

1) Feministisen tasa-arvoparadigman tulkintakehyksen puutteellisuudesta seuraa se, että naisten seksuaalisen vallan naisille tuottamia hyötyjä ja miehille aiheutuvia kustannuksia ei huomioida tai niitä ei ole edes mahdollista käsittää miesten kohtaamiksi tasa-arvo-ongelmiksi. Feministinen tasa-arvoparadigma voi siten eristää tieteellisen yhteisön niistä sosiaalisesti merkittävistä miesten tasa-arvo-ongelmista, joita ei voida ilmaista feministiseen tasa-arvoparadigmaan sisältyvien käsitteellisten työkalujen avulla. Feministinen tasa-arvoparadigma sisältää sellaisia kirjoittamattomia sääntöjä, joiden avulla seksuaalisen vaihdon prosesseja tulkitaan siten, että naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet jäävät itsestään selvästi tasa-arvodiskurssin ulkopuolelle. Onkin ymmärrettävää, että feministisen tasa-arvoparadigman puitteissa tehty tutkimus ei siten edes periaatteessa kykene ratkaisemaan sellaisia tasa-arvo-ongelmia, joita sen puitteissa ei edes kyetä asettamaan ongelmiksi. Naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet jäävät siten kokonaan feministisen tasa-arvodiskurssin ulkopuolelle ilman, että noita ulottuvuuksia käsitteleviä lausumia edes kyettäisiin tunnistamaan sukupuolten tasa-arvoa käsitteleväksi tiedoksi.

Esimerkkeinä tulkintakehyksen puutteellisuudesta voidaan pitää naisten suoran ja epäsuoran prostituution ja ylöspäin avioitumisen kautta saamien taloudellisten etujen tarkastelutapoja, joita ei tulkita feministisen tasa-arvoparadigman parissa missään määrin naisten saamiksi hyödyksi ja miesten kohtaamiksi tasa-arvo-ongelmiksi. Ruotsin seksinoston kieltävässä laissa seksin ostaminen tulkitaan naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi (Träskman 2004). Toisin sanoen, oli prostituution miesasiakas kuinka huonossa asemassa tahansa ja prostituoitu kuinka hyvässä asemassa tahansa, niin prostituoidun katsotaan

kaikissa tapauksissa olevan uhri ja miehen asiakkaana väkivallan käyttäjä. Tulkinta seksin ostamisesta miesten etuoikeutena tai väkivaltana naisia kohtaan tuottaa yksipuolisen tulkinnan prostituutiosta jättäen mahdolliset miesten tasa-arvo-ongelmat keskustelun ulkopuolelle. Yksipuoliset seksin ostamista käsittelevät tulkinnat ovat seurausta siitä, että feministinen tasa-arvoparadigma hallitsee hegemonisesti sitä symbolisen vallan aluetta, jossa tasa-arvodiskurssi tuotetaan ja kykenee siten määrittämään legitiimien tasa-arvo-ongelmien sisällöt.

Naisten seksiobjektin asema käsitetään feministisessä tasa-arvoparadigmassa negatiiviseksi ilmiöksi. Tässä tutkielmassa kuitenkin esitettiin se päinvastainen ajatus, että seksiobjektin asema - joko pienessä tai suuressa mittakaavassa - on seksuaalisen vallan hallitsemisen edellytys, jota heteroseksuaalisilla markkinoilla toimivien naisten enemmistö enemmän tai vähemmän vapaasta tahdostaan myös tavoittelee. Voidaankin ajatella, että attraktiivisena seksiobjektina oleminen on naisille useilla tavoin hyödyllistä. Mitä attraktiivisempi seksiobjekti nainen on, sitä enemmän hyötyjä hän kykenee seksuaalisuutensa avulla miehiltä saamaan. Feministisen tasa-arvoparadigman parissa naisten seksiobjektina olemisesta saatuja hyötyjä ja miehille aiheutuvia kustannuksia ei kuitenkaan ole mahdollista tulkita miehille aiheutuviksi kustannuksiksi ja siten miesten kohtaamiksi tasa-arvo-ongelmiksi.

2) Maskuliiniseen sukupuolirooliodotukseen sisältyvän naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan miehille aiheuttamien kustannusten liian vähäinen huomiointi. Naisten seksuaalisen vallan rakenteellinen ulottuvuus tuottaa miehille kustannuksia ilman, että kukaan yksittäinen nainen aktuaalisesti käyttäisi seksuaalista valtaansa. Tutkielmassa esitettiin, että naisten rakenteellinen seksuaalinen valta ilmenee maskuliinisessa rooliodotuksessa, josta aiheutuu miehille kustannuksia. Maskuliininen rooli ilmentää siten sitä hintaa, jonka miehen on kyettävä maksamaan naisten rakkauden ja seksuaalisesta palkitsemisen vastikkeeksi. Toisin sanoen, maskuliiniseen rooliodotukseen kuuluu velvollisuus asettua vaaralle alttiiksi naisten suojelemiseksi, odotus vaarallisten töiden tekemiseen naisten puolesta, treffeillä maksaminen jne. Valtio sosiaalistaa miehet hyväksymään maskuliiniseen rooliodotukseen sisältyvät kustannukset ja toimii siten naisten seksuaalisen vallan viimekätisenä legitimoijana.

Ritarillisuuden odotusten mukaan miesten on suojeltavan naisia, uhraten omat tarpeensa ja

mukavuuden halunsa tarpeen vaatiessa. Miesten on osoitettava rohkeutta ja valmiutta naisten puolustamiseen. Toinen ritarillisuutta täydentävä tekijä on herrasmiesmäisyys, joka ilmentää modernin ajan ritarillisuutta. Miesten on annettava paikka naisille, avattava ovi, ja uhrattava oma mukavuus naista miellyttääkseen. Ritarillisuuden ja herramiesmäisyyden odotus asettavat naisten elämän ja tarpeet miehen elämää ja tarpeita tärkeämmiksi. Miesten on hyväksyttävä elatusvelvollisen asema perheessä ja kyettävä karttelemaan nössön piirteitä itsessään. (Malmi 2006, 201 - 236.) Farrellille valta ilmenee oman elämän kontrollina, jonka lopullinen todiste on elinikä. Todellista valtaa on se, että henkilön ei tarvitse riskeerata omaa elämäänsä muiden puolesta, toimittava kaikkien naisten palkattomina henkivartijoina ja maksumiehenä muiden kulutukselle. (Farrell 1994, 30.) Feministinen tasa-arvoparadigma ei huomioi riittävästi miesten huonompaa asemaa työelämässä siltä osin, että yhteiskunnassa vallitseva kulttuurinen normi miesten töistä määrittää, että miesten tulisi tehdä vaaralliset työt. Miehet pakotetaan asevelvollisuuden kautta riskeeraamaan henkensä, jotta muut voisivat hyötyä siitä taloudellisesti. Miehet pakotetaan sosialisointia kautta tekemään yhteiskunnan vaarallisimmat työt. (Farrell 1994, 38 - 39.)

3) Työelämän tasa-arvoa koskevissa keskusteluissa ei huomioida riittävästi naisten seksuaalisen vallan avulla saamia hyötyjä ja sen kääntöpuolena ilmenevää miesten syrjintää. Seksuaalisen viehättävyyden voidaan ajatella tarjoavan naisille hyötyjä monenlaisissa sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvissä ammateissa. Naisten saamien hyötyjen työelämässä voidaan ajatella olevan seurausta seksuaalisen resurssin hallinnan seurauksena tarjoutuvista 1) laajemmasta työpaikkatarjonnasta, 2) korkeammasta palkasta joissakin ammateissa, 3) viehätysvoiman avulla saaduista hyödyistä parempien työn tulosten saamisessa. Edellä mainittujen naisten saamien hyötyjen kääntöpuolena seuraa miesten syrjintä työelämässä. Miesten syrjintä työelämässä ilmenee siten, että miesten ansiotaso seksuaalista viehätysvoimaa vaativissa ammateissa on alhaisempi tai että miesten on ylipäätään vaikeampaa päästä sellaisiin työtehtäviin, joissa seksuaalinen viehätysvoima näyttelee keskeistä osaa.

Naisten seksuaalisuutensa avulla saamista hyödyistä ja sen kääntöpuolena ilmenevästä miesten syrjinnästä työelämässä ei ole tarjolla juurikaan tutkimuksia. Ongelma tasa-arvon näkökulmasta katsottuna onkin lähinnä siinä, että feministinen tasa-arvoparadigma ei tarjoa käyttöön sellaisia välineitä, joiden avulla naisten seksuaalisuutensa avulla hyötyjä ja siitä

miehille aiheutuvia kustannuksia voitaisiin edes tarkastella miesten tasa-arvo-ongelmina. Siten on jo lähtökohtaisesti selvää, että tutkimuksia naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksista työelämässä ei ole juurikaan saatavilla.

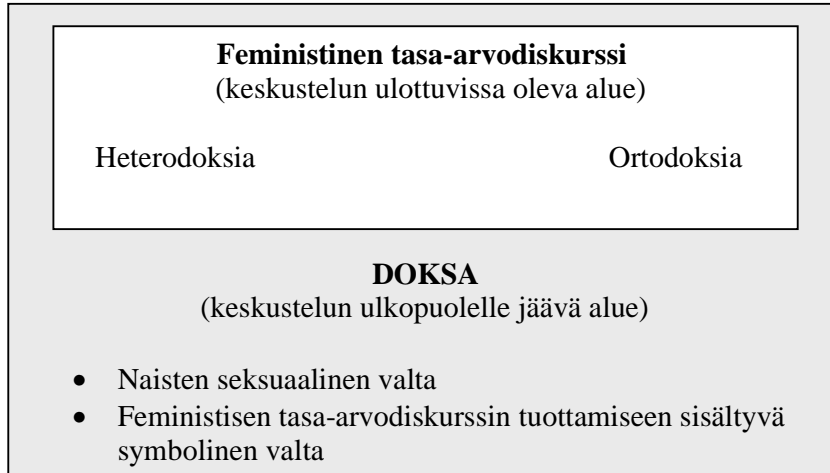
6.2.2 Tasa-arvokeskustelun doksa

Bourdieu'n käsite doksa viittaa tilaan, jossa tradition hallitsema maailmankuva koetaan niin luonnolliseksi, että sen keinotekoisuutta ei kyetä havaitsemaan. Doksissa tilassa objektiivisten rakenteiden ja sisäistettyjen rakenteiden välillä koetaan olevan lähes täydellinen vastaavuus, eikä poliittista järjestystä koeta silloin keinotekoiseksi, yhdeksi mahdollisuudeksi monien muiden joukossa, vaan itsestään selväksi ja luonnolliseksi asiain tilaksi, mikä on sanomattakin totta ja siten kyseenalaistamaton. Tiedon instrumentit sosiaalisessa maailmassa ovat poliittisia instrumentteja, jotka tuottavat sellaista tietoa, joka näyttäytyy itsestään selvänä ja kiistämättömänä. Ajattelun ja havaitsemisen tavat voivat tuottaa objektiivisuuden kokemuksen, jonka ne tuottavat vain saamalla aikaan misrekognition kognition rajoista. Maailman itsestäänselvyys uusinnetaan institutionalisoiduissa diskursseissa, joihin koko yhteiskunta on itsestään selvästi sitoutunut. Lopputuloksena on maailma, jossa ei ole tilaa mielipiteille, kuten liberaali ideologia asian ilmaisisi. Doksiset käytännöt vastaavat kysymyksiin, joita ei voida edes eksplisiittisesti kysyä. Doksinen suhde maailmaan on absoluuttinen muoto maailman legitimiisyyden tunnustamisesta sen keinotekoisuuden misrekognition kautta. Doksa edustaa keskustelun ulottumattomissa olevaa aluetta suhteessa ortodoksiseen ja heterodoksiseen uskoon, joihin voi sisältyä tietoisuus erilaisten tai vastakkaisten uskojen olemassaolosta. Alistetun osapuolen tavoitteena on paljastaa doksan mielivaltaisuus heterodoksisen puheen avulla. Heterodoksinen puhe kyseenalaistaa vallitsevan määrittelyn sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta, kun legitimiin ajattelun ja ortodoksisen puheen tavoitteena on symboliuniversumin rajaaminen. Doksan totuus paljastuu vasta mielipiteen kentällä, jossa kilpailevat diskurssit asettuvat toisiaan vastaan. (Bourdieu 1977, 164 - 170.)

Kerettiläisen heterodoksian ilmaantuminen liittyy usein doksan kriisiin, mikä saa hallitsevat lopettamaan vaikenemisensa ja pakottaa heidät tuottamaan ortodoksiaa puolustavaa diskurssia. Ne joilla on kentällä erityispääomaa, suuntautuvat ortodoksian

puolustamiseen, kun taas ne, joilla on niukemmin pääomaa, suuntautuvat kumouksellisiin, kerettiläisiin strategioihin. (Bourdieu 1987, 106.) Kritiikki, joka tuo keskustelemattoman keskustelun kohteeksi, määrittelemättömän määriteltyksi, voi tuottaa objektiivisuuden kriisin rikkomalla subjektiivisten ja objektiivisten rakenteiden välisen yhteensopivuuden tuhoamalla doksan itsestään selvyuden. Silloin sosiaalinen maailma menettää itsestään selvän luonteensa ja kysymys sosiaalisten faktojen keinotekoisuudesta voidaan esittää. Kriisi on välttämättömyys doksan kyseenalaistamiseksi, mutta se ei ole itsessään riittävä edellytys kilpailevan diskurssin synnyttämiseksi. Dominoivien luokkien intressissä on puolustaa doksaa asettamalla sen paikalle doksan epätäydellinen korvike, ortodoksia. Ortodoksinen diskurssi pyrkii määrittämään virallisen tavan puhua maailmasta. Ortodoksia on tarkennettu mielipide, jonka tarkoituksena palauttaa doksan viattomuus, siinä koskaan kuitenkaan täysin onnistumatta. Ortodoksinen diskurssi pyrkii pitämään yllä hyväksyttäviä tapoja ajatella luonnollisesta ja sosiaalisesta maailmasta ja torjuu kerettiläiset mielipiteet pyhäinhäväistyksenä. (Bourdieu 1977, 169.) Henkilön intressit voivat olla erit kuin mitä hän tietoisesti ajattelee niiden olevan. Jos sosiaalisesti alistavat olosuhteet eivät olisi pakottaneet henkilöä omaamaan tiettyjä intressejä, henkilön todelliset intressit olivat olleet jotkin muut kuin alistamisen seurauksena tulleet. (Dreyfus & Rabinow 1987, 125.) Lopputuloksena on diskursiivisen tilan syntyminen, jossa epäily ja kysymykset ovat mahdollisia. Rakenteiden luonnollisuus rikkoutuu ja sosiaalisen todellisuuden luuloteltu luonne paljastuu. Hallituille luokille olisi edullista, jos ne kykenisivät osoittamaan doksan luonnottomuuden. (Jokinen ym. 2004, 173.)

Hallitseva tasa-arvodiskurssi rakentuu feministisen tradition varaan. Käsitys sukupuolten välisestä tasa-arvosta on ollut historiallisesti kiinteästi sidoksissa feminismiin ja naisten aseman parantamiseen. Feministinen tasa-arvodiskurssin voidaan ajatella pitävän sisällään siten erään yhteiskunnan voimakkaimmista doksista - niin itsestään selvän vallitsevien tasa-arvokäsitysten vastaavuuden todellisuuden objektiivisten rakenteiden kanssa, että sen luoman tasa-arvokäsityksen keinotekoisuutta ei havaita eikä siten kyetä kyseenalaistamaan. Doksan pyhimpanä ja kyseenalaistamattomimpana alueena voidaan pitää naisten seksuaalista valtaa. Kuvio 4 esittää feministisen tasa-arvodiskurssin sisältämän keskusteltavissa olevan alueen sekä keskustelun ulottumattomissa sijaitsevan doksan alueen, jossa sijaitsevat naisten seksuaalinen valta sekä tasa-arvodiskurssin tuottamiseen sisältyvä symbolinen valta.



Kuvio 4 Feministisen tasa-arvodiskurssin doksa

Suomessa ja Euroopan Unionissa yleisesti hyväksyttynä tasa-arvopoliittikan tavoitteena on taata samat mahdollisuudet miehille ja naisille kaikilla elämäna alueilla (Euroopan komissio 2004; Tasa-arvovaltuutettu 2005). Tasa-arvodiskurssin tulisi siten sisältää myös ne elämäna alueet, joissa naisilla on valtaa suhteessa miehiin ja joissa miehillä voidaan ajatella olevan tasa-arvo-ongelmia.

6.2.3 Symbolinen väkivalta tasa-arvopoliittikassa

Symbolinen valta on valtaa saada aikaan asioita sanojen avulla, eli se on eräässä mielessä valtaa 'luoda maailma'. Valta tuottaa visioita maailmasta sanojen avulla on parhaimman laatuista poliittista valtaa. Se on valtaa luoda ryhmiä ja manipuloida sosiaalista todellisuutta. Valta tuottaa toisiin mieliin visio sosiaalisista jaoista riippuu siitä sosiaalisen auktoriteetin määrästä, joka on saatu haltuun aikaisemmissa taisteluissa. Kytäkseen muuttamaan maailmaa, henkilön on kyettävä muuttamaan maailman muuttamisen tapoja, eli näkemyksiä maailmasta ja niitä käytännön operaatioita, joilla ryhmiä tuotetaan ja reprodusoidaan. Symbolinen valta, jolla ryhmiä tuotetaan, lepää kahden olosuhteen varassa. Ensiksi, kuten minkä tahansa diskurssin luomisen, symbolisen vallan tulee perustua symbolisen pääoman hallussapitoon. Symbolinen pääoma on varallisuutta: se on valtaa, jota on niillä, jotka ovat hankkineet riittävän huomion saadakseen aikaan huomiota. Tällä tavalla vallan perusta luodaan pitkän institutionalisoitumisen seurauksena. Toiseksi, symbolisen vallan voimakkuus on riippuvainen siitä asteesta, millä ehdotettu visio on

sidottu todellisuuteen. On selvää, että ryhmiä ei voida luoda tyhjästä, vaan että ryhmien luominen onnistuu sitä paremmin, mitä tiukemmin visio on sidottu todellisuuteen.. Symbolinen valta ei ole muuta kuin taloudellista ja kulttuurista pääomaa kun se on tunnustettua, kun se on tiedostettua niiden havaitsemisen kategorioiden kautta, jotka se saa aikaan. Symbolisilla valtasuhteilla on taipumuksena uusintaa ja voimistaa niitä valtasuhteita, jotka rakentavat sosiaalisen tilan. Konkreettisemmin sanottuna, sosiaalisen maailman legitimointi ei ole seurausta tietoisesta ja tarkoituksellisesta propagandasta, vaan seurausta siitä, että toimijat sopeutuvat sosiaalisen maailman havaitsemisen rakenteisiin, jotka antavat maailmasta itsestään selvän kuvan. Vallan objektiivisilla suhteilla on taipumuksenaan tuottaa itsensä uudelleen symbolisen vallan suhteina. Symbolisessa taistelussa maalaisjärjen määrittelemiseksi toimijat laittavat peliin sen symbolisen pääoman, jonka he ovat saaneet haltuunsa aikaisemmissa taisteluissa ja jolla on lainvoimainen takuu. (Bourdieu 1989, 21 - 23.)

Symbolinen väkivalta on yksinkertaisesti sanottuna väkivaltaa, jossa sosiaalinen toimija on osallisena sekä uhrina että tekijänä. Se on sellaiselle väkivallalle alistumista, jota harjoitetaan juuri siksi, että sitä ei havaita väkivallaksi. Bourdieu kutsuu sitä misrekognitioksi. Rekognition käsitteen piiriin kuuluvat ne perustavaa laatua olevat yhteiskunnalliset reflektioimattomat oletukset, jotka yhteiskunnalliset toimijat tekevät ottamalla maailman yksinkertaisesti annettuna, sellaisena kuin se on ja pitämällä sitä luonnollisena. Misrekognitiolla ei ole mitään tekemistä vaikutusvallan kanssa. Kyse ei ole propagandasta, vaan jostakin paljon voimakkaammasta ja salakavallammasta. Sosiaaliseen maailmaan syntyneinä me hyväksymme joukon oletuksia ilman, että niitä koskaan lausutaan julki. Maailman dogmaattisuuden hyväksyminen on vallan todellinen perusta. Se, miten asiat ovat, on kaikista salaisen vaikuttamisen muodoista kavalin. (Bourdieu 1995, 203 - 204.) Ainoa tapa ymmärtää symbolista väkivallankäyttöä siirtyä ohi pakottamisen ja laskelmoidun alistumisen. Symbolisen väkivallankäytön vaikutus ei toimi puhtaan logiikan, vaan kognitiivisten rakenteiden kautta. Dominaatiota ja alistumista symboliselle vallankäytölle voidaan luonnehtia sekä spontaaniksi että pakotetuksi. Symbolinen väkivalta on sellainen vallan muoto, jota harjoitetaan suoraan ja kuin taikuuden kautta, ilman mitään fyysisiä rajoitteita, mutta tämä taikus toimii vain niiden dispositioiden kautta, joita ihmisten mieliin on asetettu. Symbolista väkivaltaa ei ole mahdollista käyttää ilman niiden osanottoa, jotka ovat sille alisteisia. Symbolista väkivaltaa käytetään tiedon tiedostamattomalla alueella. Symbolinen vallankumous ei ole mahdollinen vain tietoisuutta

ja tahtoa muuttamalla, koska symbolinen valta ei sijaitse vain mystifioidussa tietoisuudessa, joka kaipaisi valaistusta. Symbolisen väkivallan uhrien hallinta voidaan rikkoa vain radikaalilla sosiaalisten olosuhteiden muuttamisella, jotka tuottavat hallittujen dispositiot sekä hallitsijoille että hallituille itselleen. (Bourdieu 2001, 37 - 41.) Yhteiskunnallisten toimijoiden asema on eriarvoinen siten, että symbolista pääomaa omistavilla ryhmillä on enemmän valtaa. Sitä voidaan kutsua symboliseksi väkivallaksi. Koska tilannetta pidetään legitimiinä, tällaista väkivaltaa ei tunnusteta. (Mäkelä 1995, 246 - 247.)

Feministisen tasa-arvodiskurssin voidaan ajatella rakentuvan sen symbolisen pääoman varaan, joka on feministisen tasa-arvodiskurssin tuottajien hallussa. Symbolisen väkivalta tasa-arvopolitiikassa uusintaa ja voimistaa sen valtasuhteen, jonka kautta naisten seksuaalinen valta rakentaa sosiaalisen tilan. Suurinta poliittista valtaa sukupuolten välisessä tasa-arvopolitiikassa edustaa feministisen tasa-arvodiskurssin tuottajien symbolinen valta määrittellä tasa-arvopolitiikan sisältö. Se on valtaa luoda arkijärjen sisältö sukupuolten väliselle tasa-arvolle ja valtaa päättää legitimeistä tasa-arvo-ongelmista. Mitä lujemmin visio tasa-arvon sisällöstä on onnistuttu sitomaan todellisuuteen, sitä voimakkaampaa on feministisen tasa-arvodiskurssin tuottajien symbolinen valta. Tasa-arvodiskurssin tuottamisen oikeuttava ja feministisen tutkimuksen hallitsema symbolinen pääoma voidaan yhdistää naisten seksuaalisen vallan rakenteelliseen ulottuvuuteen ja maskuliiniseen rooliiodotukseen. Maskuliiniseen rooliiodotukseen kuuluu sen väitteen hyväksyminen, että naiset ovat miehiä heikommassa asemassa yhteiskunnassa ja että miesten itsestään selvänä osana on naisten suojeleminen naisten kokemia uhkia vastaan. Siten, maskuliininen rooliiodotus estää miehiä tuottamasta sellaista tulkintaa sukupuolten välisestä tasa-arvosta, jossa valta asetettaisiin naisille ja tasa-arvo-ongelmat miehille.

Symbolinen väkivalta tasa-arvopolitiikassa jää huomiotta, koska sen luomisessa ovat mukana niin miehet kuin naisetkin. Naisten seksuaalisen vallan objektiiviset rakenteet tuottavat miehille misrekognition niiden reflektoimattomien yhteiskunnallisten oletusten kautta, jotka otetaan yksinkertaisesti annettuina. Naisten seksuaalinen valta ja miesten alistumisen tuolle vallan muodolle otetaan niin itsestään selvinä pysyvinä todellisuuden rakenteina, että niiden legitimiisyyttä ei osata edes kyseenalaistaa. Naisten seksuaalinen valta legitimoidaan valtion takaaman lainsäädännön ja sosialisointin avulla ja siten se näyttäytyykin luonnollisena ja itsestään selvänä osana todellisuutta, joka luo sukupuolten

välisen tasa-arvon sisällön dogmaattisuudelle perustan.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä tutkielmassa pyrittiin osoittamaan naisten seksuaalisen resurssin muodostumisen tavat, rakentamaan sisältö naisten seksuaalisen vallan käsitteistölle ja osoittamaan naisten seksuaalisen vallan käsitteistön käyttökelpoisuus sosiologian ja sukupuolitutkimuksen välineinä. Tutkielmassa tarkasteltiin naisten seksuaalisen vallan yhteiskunnallisia ulottuvuuksia sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta katsottuna. Tarkastelun kohteena olivat ne hyödyt, joita naiset seksuaalisen valtansa avulla saivat sekä ne kustannukset, joita naisten seksuaalinen valta miehille aiheutti. Naisten seksuaalisen vallan yhteiskunnallisten ulottuvuuksien perustalta esitettiin kritiikkiä feminististä tasa-arvoparadigmaa kohtaan sellaisen doksisen tasa-arvokeskustelun ylläpitämisestä, jossa naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet jäävät tasa-arvokeskustelun ulkopuolelle.

Tutkielmassa pyrittiin kahdentasoiseen bourdieulaiseen analyysiin. Ensiksi kuvattiin naisten seksuaalisen vallan objektiivisia rakenteita yhteiskunnassa, jotka sijaitsevat tietoisuuden ulkopuolelle ja joita ei voida pelkistää toimijoiden aikomuksiksi ja motivaatioiksi. Toiseksi pyrittiin osoittamaan naisten seksuaalisen vallan objektiivisia rakenteita käsittelevän tiedon konstruoituneisuus, jonka tuottamista feministisen tasa-arvoparadigman parissa tarkasteltiin kriittisesti Bourdieun symbolisen väkivallan käsitteistön avulla.

7.1 Tutkielman metodien ja luotettavuuden arviointia

Tutkielman lähtökohtahypoteesi otettiin evoluutiopsykologiasta, jota Sandersson (2003) ja Rotkirch (2005) suosittavat yhdistettäväksi seksuaalisuuden sosiologisen tutkimuksen kanssa. Evoluutiopsykologian keskeisiä ajatuksia seuraten miesten ja naisten lisääntymispsykologioitten ajateltiin eroavan toisistaan. Naisten ajateltiin olevan

valikoivampia parinvalinnassa kuin miesten (ks. esim. Batten 1992, 22) ja miehillä oletettiin olevan suurempi seksuaalinen halu (ks. esim. Oliver & Hyde 1993; Baumeister & Catanese & Vohs 2001, Tammissalo 2005, 67 - 69), joiden asettamalle perustalle naisten seksuaalinen valta rakentuu. Baumeisterin ja Ticen (2001, 106) mukaan todistusaineistoa on enemmän kuin tarpeeksi osoittamaan miesten suurempi seksuaalinen halu. Eaglyn (1995, 155) mukaan psykologian historia ei ole koskaan asettanut yhtä valtavaa tieteellisen tutkimuksen tulosten määrää sellaista poliittista agendaa vastaan, jossa väitetään, että miesten ja naisten lisääntymispsykologiassa ei ole eroja. Voidaan kuitenkin olettaa, että evoluutiopsykologinen ihmisen seksuaalisuuden tutkimus ei ole kovin yleisesti tunnettua tai arvostettua yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen parissa (Roos & Rotkirch 2003) ja siten tässäkin tutkielmassa esitetty evoluutiopsykologinen lähdeaineisto ei luultavasti kykene vakuuttamaan kaikkia lukijoita.

Tutkielman viitekehyksenä oli sosiaalisen vaihdon teoria, erityisesti Molmin (1997) käyttämä versio Emersonin (1962; 1972a; 1972b) valta-riippuvuusteoriasta. Sosiaalisen vaihdon teorian ajateltiin soveltuvan tutkielmassa erityisen hyvin niiden eriarvoisuuksien havaitsemiseen, jotka ovat seurausta sellaisista seksuaalisen vaihdon prosesseista, joissa naiset kykenevät kontrolloimaan miesten seksuaalista palkitsemista. Tutkielmassa asetettiin selkeä yhteys sosiaalisen vaihdon ja vallan välille. Naisten seksuaalisen vallan ajateltiin olevan naisten seksuaalisen resurssin hallinnan tuottama emergentti ilmiö. Valta-riippuvuusteoriaa seuraten naisten seksuaalisen vallan rakenteellinen ulottuvuus ja aktuaalinen seksuaalisen vallan käyttö erotettiin toisistaan ja kausaalisuhde asetettiin niiden välille.

Sosiaalisen vaihdon teorian käyttöä sosiologiassa voidaan kritisoida pääasiassa kahdentasoisen analyysin avulla. Ensimmäinen taso kohdistuu sosiaalisen vaihdon teorian tapaan käsitellä ihmisten käytöstä tai sosiaalista elämää vaihtona; toinen taso kohdistuu sosiaalisen vaihdon teorian tapaan redusoida elämä taloudelliseksi tai psykologiseksi prosessiksi. Moderni sosiaalisen vaihdon teoria on yhdistelmä behaviorismia ja mikrotaloustiedettä, joka hyljeksii sosiologisia ideoita metateoreettisin tai oppisuuntaukseen liittyvien syiden pohjalta siksi, että niiden holistinen tai kulttuurinen kuori ei ole yhteensopiva sosiaalisen vaihdon teorian individualistisen, utilitaristisen, ja behavioristisen ytimen kanssa. Emersonin idea *“ei-taloudellisten tilanteiden taloudellisesta analyysistä”* muuntaa ei-taloudelliset tilanteet rationaalisen valinnan teorian tai

behavioristisen psykologian alalajeiksi. Siten, ollessaan parasiittinen suhteessa noihin kumpaankin sosiologialle vieraaseen paradigmaan, on kyseenalaista, muodostaako sosiaalisen vaihdon teoria todellisen sosiologisen yritelmän. Vaikka sosiaalisen vaihdon teoria väittää olevansa sosiologinen paradigma, se jättää usein huomioimatta, että vaihtojen sosiaalinen luonne ei ole redusoitavissa niiden tiettyihin taloustieteellisiin tai behavioristisiin ulottuvuuksiin. Sosiologian ´sui generis´ luonne jää silloin vaille huomiota. Sosiaalisen vaihdon teoria tarjoaa mekanistisen käsityksen ihmisten toiminnasta, joka ei tarpeeksi huomioi sitä, että institutionaaliset rakenteet ilmenevät monimutkaisempina rakenteina kuin vain vaihdon lopputuloksina. Pääasiallinen vaihtoteorian ongelma on siinä, kuinka makro-sosiaaliset rakenteet vaikuttavat toimijoihin heidän vaihdoissaan. Sosiaalisen vaihdon teoria jää siten helposti yksilötason tarkasteluksi ja mikro-makro tason siirtymän osoittaminen jää puutteelliseksi, jota voidaan pitää uusklassisen taloustieteen vahvana puolena. (Zafirovski 2005.) Ongelmakohdista huolimatta sosiaalisen vaihdon teorian ajateltiin soveltuvan tutkielmassa hyvin rajattuun käyttötarkoitukseensa seksuaalisen resurssin hallinnasta seuraavan seksuaalisen vallan osoittamisessa.

Martin ja George (2006) esittävät, että seksuaalisen halun rakentumisen markkinanäkökulmainen tarkastelu on puutteellinen ja sen sijaan tulisikin käyttää Bourdieun ´seksuaalisen kentän´ käsitettä. Bourdieu ei kuitenkaan heidän mukaansa itse ajatellut, että mitään erityistä seksuaalista kenttää olisi olemassa, eikä käyttänyt seksuaalisen pääoman käsitettä, vaan luki seksuaalisen resurssin (hiukan erikoisesti) osaksi kulttuurista pääomaa (Martin & George 2006.) Ehdotus seksuaalisen kentän käsitteen hyödyntämisestä oli houkutteleva tämän tutkielman tavoitteita ajatellen, koska seksuaalisen kentän käsite olisi sallinut tutkielmassa käytettyjen muiden Bourdieun käsitteiden integroinnin tutkielmaan ongelmattomammalla tavalla. Seksuaalisen kentän käsitteen hyödyntämisestä luopuminen tässä tutkielmassa osoittautui kuitenkin selkeäksi valinnaksi, seuraavista syistä johtuen: 1) Markkinametaforat (esim. kysyntä ja tarjonta, myyjät ja ostajat) tuntuivat kuvaavan selvästi osuvammin seksuaalisen vaihdon prosesseja heteroseksuaalisessa yhteisössä. 2) Oli epäselvää, olisiko kentän käsitteen avulla ollut mahdollista rakentaa yhtä hyviä naisten seksuaalisen vallan määrittelyjä kuin mitä sosiaalisen vaihdon teorian käytön avulla oli mahdollista. 3) Seksuaalisen kentän käsitettä olisi todennäköisesti ollut vaikeampi yhdistää markkinametaforiin turvautuvan keskeisen lähdekirjallisuuden kanssa.

Naisten seksuaalisen vallan objektiivisten rakenteiden tarkastelun yhdistäminen Bourdieun symbolisen väkivallan käsitteistön käyttöön oli tutkielmassa uusi ratkaisu, jota kuitenkin pyrittiin hyödyntämään bourdieulaisten kaksitasoisen analyysin edellyttämällä tavalla. Käytettyä metodia, jonka avulla feminististä tasa-arvoparadigmaa tarkasteltiin kriittisesti, voidaan pitää samankaltaisena Bourdieun (2001) tavalle tarkastella maskuliinista dominaatiota Kabyli-heimon keskuudessa. Bourdieun käsitteiden käytön eräs ongelma liittyy siihen, että Bourdieun käsitteistö muodostaa kiinteän kokonaisuuden, jossa tiettyjen käsitteiden käytön voidaan ajatella implikoivan myös muiden Bourdieun keskeisten käsitteiden, kuten habituksen tai disposition hyväksymisen. Tässä tutkielmassa oletettiin, että symbolisen väkivallan käsitteistö voidaan yhdistää sosiaalisen vaihdon teorian avulla tapahtuvaan naisten seksuaalisen vallan tarkastelemiseen ilman ylitsepääsemättömiä ongelmia tai ristiriitaisuuksia.

Naisten seksuaalisen vallan yhteiskunnallisten ulottuvuuksien tarkastelu tutkielmassa jäi kapeaksi, koska aikaisempia tutkimustuloksia aiheesta ei ollut juurikaan saatavilla. Tutkielman tasa-arvonäkökulman kannalta keskeisintä oli kuitenkin osoittaa joitakin naisten seksuaalisuutensa avulla saamia hyötyjä ja miehille koituvia kustannuksia, jotka voivat toimia lähtökohtina jatkotutkimuksille. Vaikka naisten seksuaalisen vallan yhteiskunnallisten ulottuvuuksien tarkastelu jäikin kapeaksi, tutkielman voidaan ajatella onnistuneen tavoitteessaan osoittaa feministisen tasa-arvoparadigman tarjoamien välineiden ja käsitteistön puutteellisuus naisten seksuaalisen vallan, feministisen tasa-arvotutkimuksen hallussa olevan symbolisen vallan ja niistä miehille aiheutuvien tasa-arvo-ongelmien tarkastelussa.

7.2 Tulosten tarkastelu

Tulosten tarkastelussa pohditaan aluksi seksuaalisen vallan käsitteistön merkitystä sosiologisen tutkimuksen ja sukupuolitutkimuksen välineenä. Toiseksi tarkastellaan naisten seksuaalisen valtansa avulla saamia hyötyjä ja siitä miehille aiheutuvia kustannuksia yhteiskunnassa. Lopuksi vedetään johtopäätöksiä naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksien merkityksestä sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta.

7.2.1 Seksuaalisen vallan käsitteistön merkitys

Tutkielmassa pyrittiin rakentamaan täsmällisempi sisältö arkielämässä melko yleisesti käytössä olevalle naisten seksuaalisen vallan käsitteelle. Seksuaalisen vallan käsitettä on käytetty aikaisemmin kahdessa toisistaan oleellisesti poikkeavissa merkityksissä: 1) Arkisessa käytössä naisten seksuaalisen vallan käsitettä käytetään viittaamaan naisten seksin tai seksuaaliseen attraktiivisuuden käyttöön hyötyjen saamiseksi. Arkinen käsitteen käyttö on siten merkitykseltään lähellä tässä tutkielmassa käytettyä naisten seksuaalisen vallan käsitettä. 2) Feministisessä tulkintakehyksessä seksuaalinen valta liitetään yleensä naisten seksuaalisuuteen kohdistuviin vallankäytön muotoihin, kuten raiskauksiin, seksuaaliseen häirintään ja naisten seksuaaliseen hyväksikäyttöön miesten omien tarpeiden tyydyttämiseksi. Tässä tutkielmassa tehtiin selkeä erottelu naisten seksuaalisen vallan ja naisten seksuaalisuuteen kohdistuvan vastavallan erottamiseksi toisistaan, jota voidaan pitää parannuksena aikaisempiin seksuaalisen vallan käsitteellistykseen verrattuna.

Naisten seksuaalinen valta määriteltiin tutkielmassa sen miehille aiheuttamien kustannusten suuruiseksi, joka on yhtä suuri kuin miesten riippuvuus naisten tarjoamasta seksuaalisesta palkitsemisesta. Naisten seksuaalista valtaa tarkasteltiin naisten saamien hyötyjen ja miehille aiheutuvien kustannusten näkökulmista. Naisten seksuaalisen vallan aktuaalinen käyttö ja sen rakenteellinen muoto erotettiin toisistaan. Naisten seksuaalisen vallan aktuaalinen käyttö jaoteltiin a) enemmän tai vähemmän ei-legitiimeihin muotoihin, joissa seksuaalisen resurssin käyttö vaihdon välineenä oli ilmeinen (esim. prostituutio ja epäsuora prostituutio) ja b) legitiimeihin, instituutioiksi muuntuneisiin muotoihin (esim. avioliitto ja romantiikka), joissa tapahtuman vaihtoluonne ei ole läsnä toimijoiden motiiveissa ja aikomuksissa, mutta on havaittavissa tietoisten motiivien ulkopuolella sijaitsevia objektiivisia lopputuloksia tarkastelemalla.

Tutkielmassa esitettiin, että se mekanismi, joka tuottaa naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan ja pitää prosessia yllä on seksuaalista valtaa hallitsevien naisten mahdollisuus useampien tai parempien vaihtoehtojen saamiseen. Kun naiset seksuaalisen resurssin hallitsijoina tavoittelevat vaihtoa yksien, paljon resursseja hallitsevien miesten kanssa, he samalla pidättelevät muiden heistä riippuvaisten miesten seksuaalista palkitsemista; mikä

tarkoittaa, että he käyttävät valtaa heidän seksuaalisesta resurssistaan riippuvaisiin miehiin. (vrt. Molm 1997, 36.) Naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan ajateltiin olevan seuraus naisten aktuaalisen seksuaalisen vallan muuttumisesta ja legitimisoitumisesta ajan kuluessa sellaiseksi auktoriteetiksi, jossa tasapainotettua ja suunnattua valtaa käytetään vain ryhmän sisäisten normien, eli sukupuoliroolien edellyttämällä tavoilla ja siten vallasta muodostuu mieluummin sosiaalisten rakenteiden osa kuin henkilökohtainen ilmiö kahden ihmisen välillä. (vrt. Zafirovski, 2005.) Naisten rakenteellinen seksuaalinen valta tuottaa siten epätasaisen vaihdon lopputuloksen ilman tarkoitusta ja tietoisuutta vallan käytöstä. (vrt. Molm 1997, 41 - 42). Tutkielmassa esitettiin, että maskuliininen rooli ilmentää sitä hintaa, jonka miehen on maksettava kyetäkseen saavuttamaan naisen rakkauden (vrt. Farrell 2005, 136) ja seksuaalisen palkitsemisen. Symbolisen väkivallan keskeinen vaikutusmekanismi on hallintasuhteitten muuttuminen tunnesuhteiksi, jolloin valta ilmenee kestävinä tunteina, kiintymyksenä tai rakkautena. Tunteet voivat siten toimia tehokkaina valtasuhteiden ylläpidon mekanismeina. (Bourdieu 1998, 165.) Naisten maskuliinisille miehille tarjoama rakkaus on siten se tunnesuhteeksi muuttunut mekanismi, jonka kautta naisten seksuaalinen valta toimii.

Tutkielmassa esitettiin, että maskuliinisen rooliotuksen kautta ilmenevä naisten rakenteellinen seksuaalinen valta tuottaa miehille kustannuksia ilman, että kukaan yksittäinen nainen käyttäisi aktuaalisesti seksuaalista valtaansa. Toisin sanoen, maskuliiniseen rooliotukseen sisältyy velvollisuus toimia naisten palkattomina henkivartijoina, tehdä vaaralliset työt naisten puolesta, maksaa treffeillä jne. Naisten rakenteellinen seksuaalinen valta on siten vakiintunut ja legitimisoitunut itsestään selväksi sukupuoliroolien kautta ilmeneväksi doksiniseksi todellisuuden tajuksi, jonka olemassaoloa ei edes havaita ja siten kyetä kyseenalaistamaan. Viime kädessä naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan legitimoijana toimii valtio, joka sosiaalistaa miehet hyväksymään maskuliiniseen sukupuolirooliin liittyvät kustannukset (esim. asevelvollisuus) itsestään selvinä miehille kuuluvina velvollisuuksina.

Tutkielmassa rakennettua seksuaalisen vallan käsitteistöä voidaan pitää parannuksena sosiologian ja sukupuolitutkimuksen kannalta, tarjoten aikaisempaa paremmat lähtökohdat sukupuolten välisen tasa-arvon tarkastelemiseksi naisten saamien hyötyjen ja miehille aiheutuvien kustannusten näkökulmista. Seksuaalisen vallan käsitteistöä on mahdollista hyödyntää myös yksilötason seksuaalisen vallan tarkasteluissa. Seksuaalisen vallan

käsitteistö tarjoaa välineet feministiseen tasa-arvodiskurssiin sisältyvää doksan purkamiseksi ja naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksien tuomiseksi tasa-arvokeskustelun piiriin heterodoksisen puheen avulla.

7.2.2 Naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet yhteiskunnassa

Tutkielmassa tarkasteltiin naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksia yhteiskunnassa olettaen, että naisten seksuaalinen valta tuottaa naisille jonkinlaisia hyötyjä ja aiheuttaa miehille jonkinlaisia kustannuksia. Naisten saamien hyötyjen ajateltiin ilmenevän joko useampina ja parempina mahdollisuuksina tai suurempina absoluuttisina hyötyinä. Miehille aiheutuvia kustannuksia tarkasteltiin naisten aktuaalisen seksuaalisen vallan käytön aiheuttamien materiaalistien menetysten sekä maskuliiniseen sukupuolirooliin sisältyvien naisten rakenteellisen seksuaalisen vallan seurauksena aiheutuvien kustannusten näkökulmista.

Naisten useampien tai parempien mahdollisuuksien ajateltiin ilmenevän useampien tarjolla olevien elämänstrategioitten muodossa, miesten elämänstrategioitten ollessa rajoitetumpia kapeamman maskuliinisen roolin seurauksena. Tutkielmassa hahmoteltiin neljä keskeistä strategiaa, joiden avulla naiset voivat tavoitella resursseja joko työn kautta, miehiltä tai molempia sopivasti yhdistellen. 'Vaimostrategia' on traditionaalinen tapa hankkia resursseja miehiltä avioitumisen kautta. 'Blondistrategian' avulla nainen voi hankkia seksuaalisuudellaan kertaluonteisia hyötyjä erityisesti nuoren aikuisuuden aikana, esimerkiksi suoran tai epäsuoran prostituution kautta. 'Feminististrategiassa' nainen pyrkii hankkimaan resurssit omalla työllään, joka antaa naiselle riippumattomuuden miesten tarjoamista resursseista. 'Glamourfeminististrategia' pyrkii yhdistämään vaimostrategian, blondistrategian ja feminististrategian optimaalisella tavalla, eteen tarjoutuvia mahdollisuuksia hyödyntäen. Useimmat tarjolla olevat elämänstrategiat tarjoavat naisille miehiä monipuolisemmat mahdollisuudet suuntautua resurssien hankkimiseen joko miehiltä, oman työn avulla tai sitten noita tapoja sopivasti yhdistellen. Miesten lähes ainoa käytössä oleva elämänstrategia rajoittuu menestymiseen ja pärjäämisen strategiaan, eli sosioekonomisten resurssien hankintaan, koska miesten on kyettävä tarjoamaan muita resursseja vaihdossa naisten seksuaalisuuden vastikkeeksi. Siten, miehille ei ole tarjolla

yhtä monipuolisia mahdollisuuksia erilaisten elämänstrategioitten valitsemiseen.

Tutkielmassa esitettiin teoria naisten kaksoispalkasta viitaten siihen, että naiset saavat palkkaa sekä työstä että miehiltä. Naisten kaksoispalkan voidaan ajatella mahdollistavan sen, että naiset kykenevät valitsemaan työn paremmin sen mukavuuteen liittyvien tekijöiden kuin siitä maksetun palkan perusteella. Naiset valitsevatkin miehiä useammin sellaisia töitä, joissa on lyhyemmät ja joustavammat työajat, vähemmän matkustelua, vähemmän vaaroja, vähemmän taloudellisia riskejä, vähemmän altistumista epämiellyttävälle tekijöille, kuten kylmyydelle, sateelle, kylmälle, kosteudelle ja jotka ovat vähemmän tylsiä. Sellaisista töistä myös maksetaan vähemmän. Vaarallisimmissa töissä miehet ovat yliedustettuina. (Farrell 2005, 3 - 59.) Voidaankin ajatella, että miesten on valittava vaarallisempia ja epämukavampia, mutta paremmin palkattuja töitä kyetäkseen maksamaan naisten kaksoispalkan miehiltä saatavan osuuden ja siten altistamaan itsensä riskeille, jotka näkyvät miesten suurempina työtaturmalukuina. Yhteiskunnassa tapahtuvaa miesten sosiaalistamista vaarallisten töiden tekemiseen voidaankin pitää eräänä symbolisen väkivallan muotoa, joka asettaa miehet naisia huonompaan asemaan yhteiskunnassa ja joka eräältä osaltaan aiheuttaa miesten lyhyemmän eliniän. Miksi maailman symbolista järjestystä sitten kunnioitetaan, erityisesti niiden miesten toimesta, jotka ovat tuon järjestyksen seurauksena kaikkein huonoimmassa asemassa ja jotka joutuvat tekemään kaikkein vaarallisimmat työt muiden puolesta? Bourdieun (2001, 66 - 67) ajatuksia mukaillen voidaan väittää, että miesten on hyväksyttävä maskuliiniseen rooliin sisältyvä velvollisuus itsensä vaarantamisesta naisten hyväksi, mikä ei useinkaan ole muuta kuin tottelevaisuutta naisten odotuksia kohtaan, jonka seurauksena miesten riippuvuus naisista muodostaa miesten olemisen perustan.

Tutkielmassa esitettiin, että seksiobjektina oleminen on seksuaalisen vallan hallitsemisen edellytys. Naisten kauneudenhoitoa ja sen avulla seksiobjektiksi pyrkimistä joko pienessä tai suuressa mittakaavassa voidaan siten pitää rationaalisenä toimintana seksuaalisen vallan hankkimiseksi. Ajatus seksiobjektina olemisen hyödyllisyydestä kyseenalaistaa sen feministisen tutkimuksen parissa usein esitetyn väitteen, että seksiobjektina oleminen edustaisi naisille lähinnä haittaa, johtaen alistaiseen ja huonoon asemaan suhteessa miehiin. Seksiobjektina olemisen kautta saadut valta ja hyödyt selittävät, miksi naiset kauneudenhoidon ja ulkonäkönsä parantamisen avulla pyrkivät pikemminkin herättämään miehissä seksuaalista kiinnostusta kuin tekemään itsestään mahdollisimman epäviehättäviä.

Vaihtoteoreettisen analyysin perusteella voidaan esittää hypoteesi, että kun naisten koulutus- ja tulotaso nousevat, yhä suuremmalla osalla avioitumattomista miehistä ei ole sellaisia resursseja tarjottavanaan, jotka kelpaisivat vaihdossa naisten seksuaalisuuden vastikkeeksi. Kyse ei ole niinkään miesten hallitsemien resurssien vähenemisestä, vaan naisten hallitsemien resurssien määrän kasvusta. Lopputuloksena yhä suurempi miesjoukko on vaarassa syrjäytyä seksi- ja parisuhdemarkkinoilta. Rosen (2005) mukaan koulutusjakauman alemmassa osassa naisten taipumus ylöspäin avioitumiseen USA:ssa osoitti pikemminkin lisääntymistä kuin vähenemistä. Näyttää siis pikemmin siltä, että naisten ylöspäin avioituminen olisi pikemminkin lisääntymään kuin vähenemään päin. Haavio-Mannila ja Kontula (1993, 220) kertovat, että alimpaan tuloluokkaan kuuluvista miehistä naimisissa oli 34 prosenttia ja yksin 43 prosenttia, kun taas ylimpään tuloluokkaan kuuluvista miehistä naimisissa oli 91 prosenttia ja yksin 2 prosenttia. Tilannetta voidaan pitää sosiaalisesti ja tasa-arvon kannalta miehille ongelmallisena, jos oletetaan, että onnistunut seksi- ja parisuhde-elämä on eräs hyvinvoinnin keskeisistä edellytyksistä.

7.2.3 Johtopäätökset sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta

Suomessa ja Euroopan Unionissa yleisesti hyväksyttynä tavoitteena on taata samat mahdollisuudet miehille ja naisille kaikilla elämänalueilla (Euroopan komissio 2004; Tasa-arvovaltuutettu 2005). Tasa-arvodiskurssin tulisi siten pitää sisällään myös ne elämänalueet, joissa naisilla on valtaa suhteessa miehiin ja joissa miehillä voidaan ajatella olevan tasa-arvo-ongelmia. Euroopan komission tasa-arvon valtavirtaistamisen equal-oppaassa (2004) asia ilmaistaan seuraavasti: ”...*tasa-arvoa pidetään usein [virheellisesti] yhden ryhmän (tässä tapauksessa miesten) luopumisena vallasta toisen ryhmän (tässä tapauksessa naisten) hyväksi.*” Sukupuolten välisen tasa-arvon tulisikin siten pitää sisällään yhtä lailla niin miesten kuin naisten tasa-arvo-ongelmat sekä vallankäytön muodot.

Naistutkimus on hallinnut hegemonisesti sukupuolten välistä tasa-arvo käsittelevän tiedon tuottamista. Pakkasen (2003) mukaan ”*suomalaisella tasa-arvotyöllä on harvinaisen läheinen suhde naistutkimukseen*”. Feministinen tasa-arvotutkimus keskittyy pääasiassa miesten hallitsemien vallan muotojen purkamiseen jättäen naisten seksuaalisen vallan

tarkastelunsa ulkopuolelle. Feministisen tasa-arvotutkimuksen voidaankin ajatella tuottavan niin miehille kuin naisille itselleen symbolisen väkivallan keinoin misrekognition sukupuolten välisistä valtasuhteista esittämällä miesten hallitsevat vallan muodot niin itsestään selvästi yhteiskunnan perustavanlaatuisina valtasuhteina, että niiden toissijaisuutta suhteessa naisten seksuaaliseen valtaan ei havaita ja siten osata kyseenalaistaa.

Jotta sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuisi kaikilla elämänalueilla, naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet tulisi huomioida paremmin tasa-arvokeskusteluissa. Tutkielmassa esitettiin, että naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksien puuttuminen tasa-arvokeskustelusta johtuu osittain feministisen tasa-arvoparadigman tarjoaman tulkintakehyksen puutteellisuudesta. Feministisen tasa-arvoparadigman kirjoittamattomien sääntöjen mukaan naisten seksuaalisen vallan avulla saatuja hyötyjä tai miehille aiheutuvia kustannuksia ei tulkita miesten tasa-arvo-ongelmiksi. Feministiseen tasa-arvoparadigmaan sisältyvän tulkintakehyksen puitteissa naisten suoran ja epäsuoran prostituution tai ylöspäin avioitumisen kautta saavutettuja miehiltä saatuja materiaalisia etuja tai naisten työelämässä seksuaalisen attraktiivisuutensa avulla saamia hyötyjä ei siten ole edes periaatteessa mahdollista tulkita miesten tasa-arvo-ongelmiksi.

Tutkielmassa esitettiin, että naisten seksuaalisen vallan rakenteellinen ulottuvuus tuottaa miehille maskuliinisen rooliodotuksen kautta ilmeneviä kustannuksia ilman, että kukaan yksittäinen nainen aktuaalisesti käyttäisi seksuaalista valtaansa. Feministisen teoriaperinteen parissa on kiinnitetty huomiota maskuliinisen roolin purkamiseen eräänä keskeisenä tavoitteena. Maskuliinisen roolin muuttaminen ei kuitenkaan onnistu vain tietoisuutta ja tahtoa muuttamalla, koska syyt miesten maskuliiniseen käytökseen eivät sijaitse pelkästään tietoisuudessa, joka kaipaisi valaistusta, vaan tietoisuuden ulkopuolella sijaitsevilla naisten seksuaalisen vallan objektiivisissa rakenteissa.

Työelämän tasa-arvoa koskevilla keskusteluilla ei huomioida naisten seksuaalisen valtansa avulla saamia hyötyjä ja siitä mahdollisesti seurauksena olevaa miesten syrjintää, koska feministisen tulkintakehyksen puitteissa niitä ei edes kyetä tarkastelemaan tasa-arvo-ongelmina. Naisten seksuaalinen valta voi siten johtaa miesten huonompaan asemaan tai syrjintään esimerkiksi sellaisissa asiakaspalvelun ammateissa, joissa seksuaalisesta viehätysvoimasta on apua. Maskuliiniseen rooliin sisältyvää odotus vaarallisten töiden tekemisen velvollisuudesta on jäänyt tasa-arvopolitiikassa vaille

huomiota. Miesten yliedustusta vaarallisen töiden tekemisessä ei tulkita feministisessä tasa-arvoparadigmassa miesten tasa-arvo-ongelmaksi, vaikka työtapaturmien uhreista Suomessa miehiä on kaksi ja puoli kertaa enemmän kuin naisia (Tilastokeskus 2004). Työelämän tasa-arvoa käsittelevä keskustelu käsittää siten lähinnä vain naisten alhaisemman palkkatason ja naisten aliedustuksen johtotehtävissä. Tasa-arvokeskustelun kohteeksi tulisi kuitenkin ottaa myös työpaikkajakauman 'lasilattia', jossa miehet ovat yliedustettuina vaarallisissa töissä.

Tutkielmassa esitettiin, että suurinta valtaa tasa-arvopolitiikassa edustaa feministisen tasa-arvodiskurssin tuottajien symbolinen valta määrittellä tasa-arvopolitiikan sisältö. Se on valtaa luoda arkijärjen sisältö sukupuolten väliselle tasa-arvolle ja valtaa päättää legitiimeistä tasa-arvo-ongelmista. Feministisen tasa-arvodiskurssin voidaan ajatella olevan sukupuolittunutta siten, että se jättää tarkastelunsa ulkopuolelle naisten seksuaalisen vallan ja oman symbolisen valtansa tasa-arvodiskurssin tuottamisessa. Voidaankin ajatella, että feministinen tasa-arvoparadigma pitää sisällään erään yhteiskunnan voimakkaimmista doksista - niin itsestään selvän vallitsevien tasa-arvokäsitysten vastaavuuden todellisuuden objektiivisten rakenteiden kanssa, että sen keinotekoisuutta ei edes havaita eikä siten kyetä kyseenalaistamaan. Naisten seksuaalisen vallan ulottuvuuksien huomiotta jättämistä tasa-arvokeskusteluista voidaankin pitää eräänä symbolisen väkivallan muotona, jonka tuottamisena osallisena ovat niin seksuaalista valtaa hallitsevat naiset kuin vallan kohteena olevat miehet itse. Voidaankin sanoa (vrt. Saarinen 1988, 8), että sukupuolten välistä tasa-arvoa koskeva tieteellinen ajattelu on sekä naiskeskeistä että naisehtoista, arvoiltaan, kysymyksenasetteluiltaan, teorian ja käsitteenmuodostuksiltaan naisten edun mukaan määräytyntä, jättäen käsittelyalueensa ulkopuolelle naisten hallussa olevan seksuaalisen vallan ja tasa-arvodiskurssin tuottamiseen sisältyvän symbolisen vallan. Feministisessä tasa-arvodiskurssissa esiintyvä seksismi on siten suoraa tai epäsuoraa, epäsuoruuden ilmetessä siinä, mitä jätetään sanomatta tai mitä vaieten oletetaan.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkielma tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia seksuaalisen vallan käsitteistön hyödyntämiseksi jatkotutkimuksissa. Seksuaalisen vallan käsitteistöä voidaan hyödyntää

sekä sukupuolten välisten suhteiden tutkimuksen välineenä että yksilötason tarkasteluissa. Seuraavassa esitetään muutamia keskeisiä ehdotuksia jatkotutkimusten aiheiksi.

Tutkielmassa esitetyt naisten seksuaalisen vallan ulottuvuudet tarjoavat uuden miesnäkökulmaisen mahdollisuuden työelämän tasa-arvon tutkimiselle. Tutkimuskohteena voivat olla esimerkiksi seuraavat naisten seksuaalisen vallan naisille tuottamat hyödyt ja sen kääntöpuolena miehille aiheutuva syrjintä työelämässä: 1) Saavatko naiset enemmän palkkaa seksuaalisen viehätysvoimansa turvin joissakin ammateissa kuin miehet? Jos saavat, niin miten asia pitäisi huomioida työelämän tasa-arvoa käsittelevissä keskusteluissa? 2) Johtaako naisten seksuaalisen resurssin korkeampi arvo naisten suosimiseen työhönnotossa joissakin ammateissa ja sen kääntöpuolena aiheutuvaan miesten syrjintään? 3) Riitta Uosukainen (2006, 120) väitti, että ”*naiset käyttävät seksiä vallan välineenä* [eduskunnassa]”. Uosukaisen lausunto viittaa sellaiseen naisten seksuaalisuutensa avulla saamaan hyötyyn, jonka saamiseen miehillä ei ehkä ole mahdollisuutta ja siten mahdolliseen tasa-arvo-ongelmaan miesten kannalta. Olisikin tutkittava, mitä Uosukainen tarkoitti ja johtaako naisten seksuaalisen vallan käyttö eduskunnassa tai muualla työelämässä miesten kannalta huonompaan asemaan.

Tutkielmassa esitettiin kaksoispalkkahypoteesi, jonka mukaan naiset saavat palkkaa sekä ansiotyöstä että miehiltä. Avain varakkuuteen ei välttämättä olekaan siinä, mitä kukin ansaitsee, vaan mitä kukin kuluttaa ja kuinka paljon kunkin henkilön hyväksi kulutusta ohjautuu. Farrellin (2005, 202) mukaan 77 prosenttia aviomiehistä USA:ssa vuonna 2001 ansaitsi enemmän tuloja kuin heidän vaimonsa. Ylöspäin avioituminen on eräs syy sille, että vaikka miehet ansaitsevat enemmän, naiset usein kuluttavat enemmän ja pitempään. ”*Centre for Economics and Business Researchin*” Iso-Britanniassa tekemässä tutkimuksessa (BBC News 2005; TimesOnline 2005) ennustetaan, että naiset omistavat kuusikymmentä prosenttia Iso-Britannian henkilökohtaisesta omaisuudesta vuoteen 2025 mennessä. Voidaankin ajatella, että miesten korkeammasta palkkatasosta huolimatta naisten elintaso ei välttämättä ole miesten elintasoa huonompi. Farrell (2005, 203) väittää, että vaikka miehet ansaitsevat naisia enemmän, naisilla on usein enemmän rahaa, naiset kuluttavat enemmän ja pitemmän elinikensä ansiosta naisilla on rahat pitempään. Eräs tapa tutkia kaksoispalkkahypoteesia voisi olla avioliiton ulkopuolelle jäävien miesten ja naisten elintasojen vertailu. Jos oletetaan, että avioliitossa asuvat henkilöt jakavat keskenään suunnilleen saman elintason (asunto, auto, kesämökki jne.) erisuuruisista palkoistaan

huolimatta, niin avioliiton ulkopuolelle jäävien henkilöiden elintasojen vertaileminen voisi olla eräs tapa kaksoispalkkahypoteesin testaamiseksi. Myös muita elintasoa kuvaavia indikaattoreita - kuten varallisuuden ja kulutuksen taso - tulisi ottaa palkkavertailujen ohessa tarkastelun kohteiksi.

Henkilön hallitseman seksuaalisen resurssin arvolla voidaan ajatella olevan yhteys menestymiseen tai syrjäytymiseen elämässä ja esimerkiksi sosiaaliseen pääoman hankkimisen helpouteen. Voidaankin esittää hypoteesi, että mitä arvokkaamman seksuaalisen resurssin haltija henkilö on, sitä helpompi hänen on hankkia itselleen sosiaalista pääomaa. Farrell (2005, 192; vrt. Friday 1996) esittää, että kauneus on universaali passi kaikkiin kulttuureihin ja yhteiskuntaluokkiin. Miehet ovat naisia suuremmassa syrjäytymisvaarassa ja voidaankin esittää hypoteesi, että miesten seksuaalisen resurssin vähäisempi arvo saattaa johtaa miesten sosiaalisen pääoman vähyteen ja siten olla eräs miesten syrjäytymisprosessia edistävä tekijä. Tutkimuksen kohteena voisi siten olla seksuaalisen resurssin arvon ja sosiaalisen pääoman hallinnan välinen yhteys.

Keskeinen tutkimuskohde olisi sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevän tiedon tuotannon sukupuolittuneisuuden diskursiivinen tutkimus. Tuottaako feministinen tasa-arvotutkimus naisia suosivaa tietoa, piilottaako se naisten hallussa olevia vallan muotoja ja sulkeeko se rajojensa ulkopuolelle miesten kohtaamia tasa-arvo-ongelmia? Suhtaudutaanko miesten ongelmiin, kuten syrjäytymiseen, lyhyempään elinikään, vain miehiä koskevaan asevelvollisuuteen jne. samalla vakavuudella kuin naisten ongelmiin? Hegemonisesti sukupuolten välistä tasa-arvon tiedon tuotantoa hallitseva feministinen tasa-arvoparadigma olisi asetettava diskurssianalyysin kohteeksi ja selvitettävä, sulkeeko feministinen tasa-arvotutkimus rajojensa ja tulkintakehyksensä ulkopuolelle sellaisia miesten kohtaamia ongelmia, joita ei edes ole mahdollista tulkita miesten tasa-arvo-ongelmiksi feministisen tasa-arvoparadigman puitteissa.

LÄHTEET

Baldwin, David (1978). Power and Social Exchange. *American Political Science Review*, 72 (4), 1229 - 42.

Barrett, Michell (1991). *The Politics of Truth: From Marx to Foucault*. T.J. Press, Pads-tow.

Batten, Mary (1992). *Sexual Strategies: How Females Choose Their Mates*. Tarcher/Putnam, USA.

Baumeister, Roy F. (2000). Gender Differences in Erotic Plasticity: The Female Sex Drive as Socially Flexible and Responsive. *Psychological Bulletin*, 126 (3), 347 - 74.

Baumeister, Roy F. & Catanese, Kathleen & Vohs, Kathleen (2001). Is There a Gender Difference in Strength of Sex Drive? Theoretical Views, Conceptual Distinctions, and a Review of Relevant Evidence. *Personality and Social Psychology Review*, 5 (3), 242 - 73.

Baumeister, Roy F. & Tice, Dianne (2001). *The Social Dimension of Sex*. Allyn & Bacon, USA.

Baumeister, Roy F. & Twenge, Jean M. (2002). Cultural Suppression of Female Sexuality. *Review of General Psychology*, 6 (2), 166 - 203.

Baumeister, Roy F. & Vohs, Kathleen (2004). Sexual Economics: Sex as Female Resource for Social Exchange in Heterosexual Interactions. (2004). *Personality and Social Psychology Review*, 8 (4), 339 - 63.

BBC News (2005). Women ´to be richer sex by 2025´. 22.04.2005 [Viitattu 31.10.2006] Saatavilla [www.muodossa.com: <URL:http://news.bbc.co.uk/2/hi/uknews/4471763.stm >](http://www.muodossa.com/URL:news.bbc.co.uk/2/hi/uknews/4471763.stm)

Blau, Peter (1964). *Exchange and Power in Social Life*. John Wiley & Sons, New York.

Bourdieu, Pierre (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press, Cambridge.

Bourdieu, Pierre (1987). *Sosiologian kysymyksiä*. Vastapaino, Jyväskylä.

Bourdieu, Pierre (1989). Social Space and Symbolic Power. *Sociological theory*, 7 (1), 18 - 26.

Bourdieu, Pierre (1998). *Järjen käytännöllisyys*. Vastapaino, Tampere.

Bourdieu, Pierre (2001). *Masculine Domination*. Polity Press, Cambridge.

Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loic (1995). *Refleksiiviseen sosiologiaan*. University

Press, Joensuu.

Brownmiller, Susan (1975). *Against Our Will: Men, Women and Rape*. Ballantine, USA.

Buss, David (1995). *Evolution of Desire. Strategies of Human Mating*. Basic Books, New York.

Buss, David (1996). Sexual Conflict: Evolutionary Insights into Feminism and the “Battle of the Sexes”. In Buss, David & Malamuth, Neil (eds.): *Sex, Power, Conflict: Evolutionary and Feminist Perspectives*. Oxford University Press, New York. 296 - 315.

Buzwell, Simone & Rosenthal, Doreen (1996). Constructing a Sexual Self: Adolescents’ Sexual Selfperceptions and Sexual Risk-taking. *Journal of Research on Adolescence*, 6, 489 - 513.

Clark, Russell D. & Hatfield, Elaine (1989). Gender differences in receptivity to sexual offers. *Journal of Psychology and Human Sexuality*, 2, 39–55.

Coyle, Diane (2004). *Sex, Drugs & Economics. An Unconventional Introduction to Economics*. Thomson, USA.

Daly, Martin & Wilson, Margo (1996). Evolutionary Psychology and Marital Conflict. In Buss, David & Malamuth, Neil (eds.): *Sex, Power, Conflict: Evolutionary and Feminist Perspectives*. Oxford University Press, New York. 9 - 28.

Darwin, Charles (1981). *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*. Princeton University Press. Princeton.

Davis, Kingsley (1937). The Sociology of Prostitution. *American Sociological Review*, 2 (5), 744 - 55.

Davis, Kingsley (1966). Sexual Behavior. In Merton, Robert K. & Nisbet, Robert (eds.): *Contemporary Social Problems*, 2nd ed. Harcourt, New York. 322 - 72.

Dreyfus, Hubert & Rabinow, Paul (1987). What is Maturity? Habermas and Foucault on 'What is Enlightenment'. In Hoy, David (ed.): *Foucault: a Critical Reader*. Blackwell, Oxford. 109 - 21.

Durkheim, Émile (1982). *Sosiologian metodisäännöt*. Tammi, Helsinki.

Faludi, Susan (1992). *Backlash: The Undeclared War against American Women*. First Anchor, USA.

Eagly, Alice H. (1995). The Science and Politics of Comparing Women and Men. *American Psychologist*, 50, 145 - 58.

Edlund, Lena (2005). Sex and the City. *Scandinavian Journal of Economics*. 107 (1), 25 - 44.

Edlund, Lena & Korn, Evelyn (2001). A Theory of Prostitution. *Journal of Political*

Economy. 110 (1), 181 - 214.

Emerson, Richard (1962). Power-Dependence Relations. *American Sociological Review*, 27, 31 - 41.

Emerson, Richard (1972a). Exchange Theory, Part I: A Psychological Basis for Social Exchange. In Berger, Joseph & Zelditch, Morris Jr. & Anderson, Bo (eds.): *Sociological Theories in Progress* vol. 2. Boston: Houghton Mifflin Co. 38 - 58.

Emerson, Richard (1972b). Exchange Theory Part II: Exchange Relations and Network Structures. In Berger, Joseph & Zelditch, Morris Jr. & Anderson, Bo (eds.): *Sociological Theories in Progress* vol. 2. Boston: Houghton Mifflin Co. 59 - 87.

Emerson, Richard (1976). Social Exchange Theory. *Annual Review of Sociology*, 2, 335 - 62.

Ericsson, Lars (1980). Charges Against Prostitution: An Attempt at a Philosophical Assesment. *Ethics*, 90 (April), 335 - 66.

Euroopan komissio (2004). Tasa-arvon valtavirtaistamisen equal-opas 2004. [Viitattu 12.09.2006] Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/data/document/gendermainfi.pdf >](http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/data/document/gendermainfi.pdf)

Farrell, Warren (1988). *Why Men Are the Way They Are*. Berkley, New York.

Farrell, Warren (1994). *The Myth of Male Power*. Berkley, USA.

Farrell, Warren (2005). *Why Men Earn More: The Startling Truth Behind The Pay Cap - And What Women Can Do About It*. Amacom, New York.

Fitzgerald, Matthew (1999). *Sex-Ploytation*. April House publishing, USA.

Foucault, Michel (1977). Truth and Power. In Gordon, Colin (ed.): *Power/knowledge. Selected Interviews and other writings 1972 - 1977* by Michel Foucault. The Harvester Press, Brighton. 109 - 33.

Foucault, Michel (1998). *Seksuaalisuuden historia*. Gaudeamus, Tampere.

Friday, Nancy (1998). *Kauneus ja Valta*. Otava, Keuruu.

Guttentag, Marcia & Secord, Paul F. (1983). *Too Many Women? The Sex Ratio Question*. Sage, Beverly Hills, CA.

Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo (1993). *Suomalainen seksi: Tietoa suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta*. WSOY, Juva.

Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo (2001). *Seksin trendit: Meillä ja naapureissa*. WSOY, Juva.

Haavio-Mannila, Elina & Roos, J-P. & Rotkirch, Anna (2003). Do rich men have most sex? Gender, capital and sexual activity in four countries. In Anna-Karin Kollind & Abby Peterson (Eds.): Thoughts on Family, Gender, Generation and Class. A Festschrift to Ulla Björnberg. Research Report 133, Department of Sociology, Göteborg University 2003, 133 - 56. [Viitattu 12.09.2006] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<URL:<http://www.valt.helsinki.fi/staff/jproos/ullafestschrift.htm> >

Hall, Stuart (1999). Identiteetti. Vastapaino, Tampere.

Harisalo, Risto & Miettinen, Ensio (1995). Vastuuyhteiskunnan peruslait. University Press, Tampere.

Heer, David & Grossbard-Schechtman, Amyra (1981). The Impact of the Female Marriage Squeeze and the Contraceptive Revolution on Sex Roles and the Women's Liberation Movement in the United States 1960 - 1975. Journal of Marriage and the Family, XLIII, 49 - 65.

Heiskala, Risto (2000). Toiminta, tapa ja rakenne. Kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntatieteissä. Gaudeamus, Helsinki.

Heinämaa, Sara (1989). Esipuhe. Teoksessa Heinämaa, Sara (toim.): Naisen tieto. WSOY, Juva. 7 - 8.

Hite, Shere (1981). Hite-raportti miehen seksuaalielämästä. Otava, Helsinki.

Hitsch, Gunter J. & Hortacsu, Ali & Ariely, Dan (2004). What Makes You Click? An Empirical Analysis of Online Dating. UCSC Economics Department Seminars. University of California, Santa Cruz. [Viitattu 09.11.2006] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<URL:http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1014&context=ucsc_econ_seminars >

Holli, Anne (2000). Suomalaisen tasa-arvon nousu ja tuho. Historiallisia Papereita 3, Historiallinen Yhdistys. [Viitattu 24.08.2006] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<URL:<http://www.helsinki.fi/hum/hist/yhd/julk/tasaarvo/holli.html> >

Holli, Anne Maria (2002) Suomalaisen tasa-arvopoliittikan haasteet. Teoksessa Holli, Anne Maria & Saarikoski, Terhi & Sana, Elina (toim.): Tasa-arvopoliittikan haasteet. WSOY. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysministeriö. 12 - 30.

Independent Women`s Forum (2001). Equal Pay Day 2001: Economic Choices for Women. [Viitattu 17.09.2006] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<URL:http://www.iwf.org/issues/issues_detail.asp?ArticleID=117 >

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo (2004). Sosiologia. WSOY, Helsinki.

Kenrick, Douglas T. & Trost, Melanie, R. & Sheets, Virgil L. (1996) Power, Harassment, and Trophy Mates: The Feminist Advantages of an Evolutionary Perspective. In Buss, David & Malamuth, Neil (eds.): Sex, Power, Conflict: Evolutionary and Feminist Perspectives. Oxford University Press, New York. 29 - 53

Kontula, Osmo (1991). Sukupuolielämän aloittamisen yhteiskunnallisista ehdoista. Helsinki: Sosiaali- ja Terveystieteiden tutkimuskeskus, tutkimuksia 14. Valtion painatuskeskus.

Kuhn, Thomas (1994). Tieteellisten vallankumousten rakenne. Arthouse, Juva.

Kutsch, Martin (1993). Tiedon kentät ja kerrostumat - Michel Foucault'n tieteentutkimuksen lähtökohdat. Kustannus Pohjoinen, Oulu.

Lehtonen, Mikko (1998). Merkitysten maailma. Vastapaino, Tampere.

Leigh, Barbara Critchlow (1989). Reasons for Having and Avoiding Sex: Gender, Sexual Orientation, and Relationship to Sexual Behavior. *Journal of Sex Research*, 26, 199 - 209.

Levy, Ariel (2005). *Female Chauvinist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture*. Free Press, New York.

Light, Audrey (2004). Gender Differences in the Marriage and Cohabitation Income Premium. *Demography*, 41 (2), 263 - 84.

Lottes, Ilsa (1999). Seksuaalinen valta miehistä kaikissa kulttuureissa.

Verkkouutiset. [Viitattu 24.08.2006] Saatavilla www-muodossa:

<URL:http://www.verkkouutiset.fi/arkisto/Arkisto_1999/26.helmikuu/SEKSI899.HTM >

Lovaglia, Michael J. & Mannix, Elisabeth A. & Sell, Jane & Samuelsson, Charles D. & Wilson, Rick K. (2004). Investigating Conflict, Power, and Status within and Among Groups. *Small Group Research*, 35 (1), 44 - 72.

Malmi, Pasi (2006). Discrimination against Men: Appearance and Causes in the Context of a Western Welfare State. Tekeillä oleva väitöskirja. Versio 3.6.0: 25.09.2006.

Manning, Wendy & Smock, Pamela (2002). First Comes Cohabitation and Then Comes Marriage. *Journal of Family Issues*, 23, 1065 - 87.

Matero, Johanna (1996). Tieto. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.): Avainsanat, 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere. 245-69

Molm, Linda (1987). Linking Power Structure and Power Use. In Cook, Caren (ed.): *Social Exchange Theory*. Sage, USA. 101- 29.

Molm, Linda (1997). *Coersive Power in Social Exchange*. University of Cambridge, USA.

Mäkelä, Johanna (1994). Pierre Bourdieu - erottautumisen teoreetikko. Teoksessa Heiskala, Risto (toim.): *Sosiologisen teorian nykysuuntauksia*. Gaudeamus, Tampere.

Mäkinen Marisa (2000). Kysymyksiä prostituutiosta. *Raijakoo*, 2 (12).

[Viitattu 20.08.2006] Saatavilla www-muodossa:

<URL:<http://gamma.nic.fi/~raijakoo/pro.htm> >

Niemelä, Jussi K. & Tammisalo Osmo (2006). Keisarinna uudet (v)aatteet.

Naistutkimus luonnontieteen näkökulmasta. Terra Cognita, Helsinki.

Okami, Paul & Shackelford, Todd K. (2001). Human Sex Differences in Sexual Psychology and Behavior. *Annual Review of Sex Research*, 12, 186 - 241.

Oliver, Mary Beth & Hyde, Janet Shibley (1993). Gender Differences in Sexuality: A Meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 114, 29 - 51.

Pakkanen, Johanna (2003). Valtavirtaistamiseen tarvitaan tutkimustietoa. [Viitattu 01.11.2006] Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.eurofem.net/valtavirtaan/vvtutkimustietoa.html> >

Petäjaniemi, Tuulikki & Tarkki, Jarmo (1998). Tasa-arvo. Saavutuksia ja haasteita. Atena, Jyväskylä.

Porter Eduardo & O'Donnell Michelle (2006). Facing Middle Age with No Degree, No Wife. *New York Times*. 06.08.2006. [Viitattu 20.08.2006] Saatavilla www-muodossa: (Vaatii rekisteröitymisen)
<URL:<http://www.nytimes.com/2006/08/06/us/06marry.html?ex=1156305600&en=22b657dcf1f1c2bb&ei=5070> >

Posner, Richard (1992). *Sex and Reason*. Harvard University Press, USA.

Radway, Janice (1984). *Reading the Romance: Women, Patriarchy and Popular Literature*. The University of North Carolina Press, USA.

Renner, Edward K. & Yurchesyn, Kathleen A (1994). Sexual Robbery: The Missing Concept in the Search for an Appropriate Legal Metaphor for Sexual Aggression. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 26, 41 - 51.

Roos, J-P. & Rotkirch, Anna (2003) Habituksen paluu? Evoluutioteoria ja sosiologian ihmisenäkemykset - osa 1. *Tieteessä tapahtuu*, 1/03, 33 - 41.

Rose, Elaine (2005). Education and Hypergamy, and the "Success Gap". Technical report. University of Washington Department of Economics, Working Paper. [Viitattu 16.09.2006] Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.csss.washington.edu/Papers/wp53.pdf> >

Rotkirch, Anna (2005). Miten sosiologinen tieto kohtaa evoluutioteorian? Teoksessa. Meurman-Solin, Anneli & Pyysiäinen, Ilkka (toim.): *Ihmistieteet tänään*. Gaudeamus, Helsinki. 62 - 90.

Saarinen, Aino (1988). Naistutkimus - paradigmahaaste? Teoksessa Setälä, Päivi & Kurki, Hannele (toim.): *Akanvirtaan, johdatus naistutkimukseen*. Yliopistopaino, Helsinki. 5 - 27.

Sanderson, Stephen K. (2003). *The Sociology of Human Sexuality. A Darwinian Alternative to Social Constructionism and Postmodernism*. Paper Presented at the Annual Meetings of the American Sociological Association Atlanta, Georgia, August 18, 2003. [Viitattu 20.08.2006] Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.chss.iup.edu/sociology/Faculty/Sanderson%20Articles/Hum-Sexuality->

[paper-ASA2003.htm](#) >

Serkamo, Rosanna (2006). Naiset pyrkivät seksillä valtaan: ...ja pöllöt miehet menevät sutena perässä. *Ilta-Sanomat*. 18.08.2006, 46 - 47.

Siisiäinen, Martti (2004). Symbolinen väkivalta kriittisenä käsitteenä. Teoksessa Jokivuori, Pertti & Ruuskanen, Petri (toim.): *Arjen talous. Talous, tunteet ja yhteiskunta*. SoPhi, Jyväskylä. 242 - 54.

Siisiäinen, Martti (2006). Pierre Bourdieun sosiologia. Luentosarja. Jyväskylän yliopisto.

Siivonen, Timo (1996). *Kyborgi. Koneen ja ruumiin niveltyä subjektissa*. Jyväskylä: Nykyltutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto.

Simmel, Georg (1978). *Philosophy of Money*. Routledge, London.

Sprecher, Susan (1998). Social Exchange Theories and Sexuality - The Use of Theory in Research and Scholarship on Sexuality. *Journal of Sex Research*. 1998, February.

Studd, Michael V. (1996). Sexual Harassment. In Buss, David & Malamuth, Neil (eds.): *Sex, Power, Conflict: Evolutionary and Feminist Perspectives*. Oxford University Press, New York. 54 - 89.

Sullivan, Barbara (1995). Rethinking Prostitution. In Caine, Barbara & Pringle, Rosemary (eds.): *Transitions: New Australian Feminisms*. Allen & Unwin, Sydney. 184 - 97.

Symons, Donald (1979). *The Evolution of Human Sexuality*. Oxford University Press, USA.

Tammisalo, Osmo (2005). *Rakkauden evoluutio. Ihmisen parinvalinnan biologiaa*. Terra Cognita, Helsinki.

Tasa-arvoaltuutettu (2005). Tasa-arvon vuosituhat. Samat oikeudet, samat velvollisuudet, samat mahdollisuudet. [Viitattu 20.08.2006]

Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.stm.fi/Resource.phx/tasa-arvo/julkaisut/vuosituhat.htx#7>>

Thye, Shane R. (2000). A Status Value Theory of Power in Exchange Relations. *American Sociological Review*, 65 (3), 407–432.

Tilastokeskus (2004). Työtaturmatilanne Suomessa vuonna 2004. [Viitattu 20.08.2006]

Saatavilla www-muodossa: <URL:[URL:http://www.stat.fi/til/ttap/2004/ttap_2004_2006-06-15_kat_001.html](http://www.stat.fi/til/ttap/2004/ttap_2004_2006-06-15_kat_001.html)>

TimesOnline (2005). Women becoming richer than men. 25.04.2005 [Viitattu 31.10.2006]

Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://business.timesonline.co.uk/article/0,,9561-1584732,00.html>>

Tolman, Deborah L. & Diamond, Lisa M. (2002). Desegregating Sexuality Research: Synthesizing Cultural and Biological Perspectives on Gender and Desire. *Annual Review*

of Sex Research. 12, 33-74.

Träskman, Per Ole (2004). Ostettu seksi on kielletty seksi. Onko seksipalvelujen oston kriminalisointi oikea keino prostituution vähentämiseen? *Lakimies* 3/04, 479 - 92.

Törrönen, Jukka (1996). Aito Rakkaus Maskuliinisessa Maailmassa. Harlekin-romanssi ja sen vastaanotto lukiolaisten keskuudessa. *Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja* 47. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.

Uosukainen, Riitta (2006). Teoksessa Lipponen, Päivi (toim.): *Akat aidan tekee - miehet käyvät mittaamassa*. Kirjapaja, Helsinki. 120.

Vilar, Esther (1972). *Hyvin opetettu aviomies*. Tammi, Helsinki.

Vilar, Esther (1975). *Moniavioinen Sukupuoli: Miehen oikeus kahteen naiseen*. Tammi, Helsinki.

Weber, Max (1964). *The Theory of Social and Economic Organization*. Collier Macmillan, London.

Weis, David L. (1998). Conclusion: The State of Sexual Theory - The Use of Theory and Research and Scholarship on Sexuality. *The Journal of Sex Research*, 35 (1), 100 - 114.

Wilson, James Q. (2002). *The Marriage Problem*. HarperCollins, USA.

Wolf, Naomi (1991). *Kauneuden myytti: kuinka mielikuvilla hallitaan naista*. Karisto, Hämeenlinna.

Wolf, Naomi (2003). The Porn Myth. In the end, porn doesn't whet men's appetites - it turns them off the real thing. *New York Magazine*. 20.10.2003
[Viitattu 20.08.2006] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com):
<URL:http://newyorkmetro.com/nymetro/news/trends/n_9437/index.html >

Wollstonecraft, Mary (1996). *A Vindication of the Rights of Woman*. Dover, New York.

Zafirovski, Milan (2003). Some Amendments to Social Exchange Theory: A Sociological Perspective. *Theory & Science*, 4 (2).

Zafirovski, Milan (2005). Social Exchange Theory under Scrutiny: A Positive Critique of its Economic-Behaviorist Formulations. *Electronic Journal of Sociology*. [Viitattu 03.11.2006] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com):
<URL:<http://www.sociology.org/content/2005/tier2/SETtheory.pdf> >